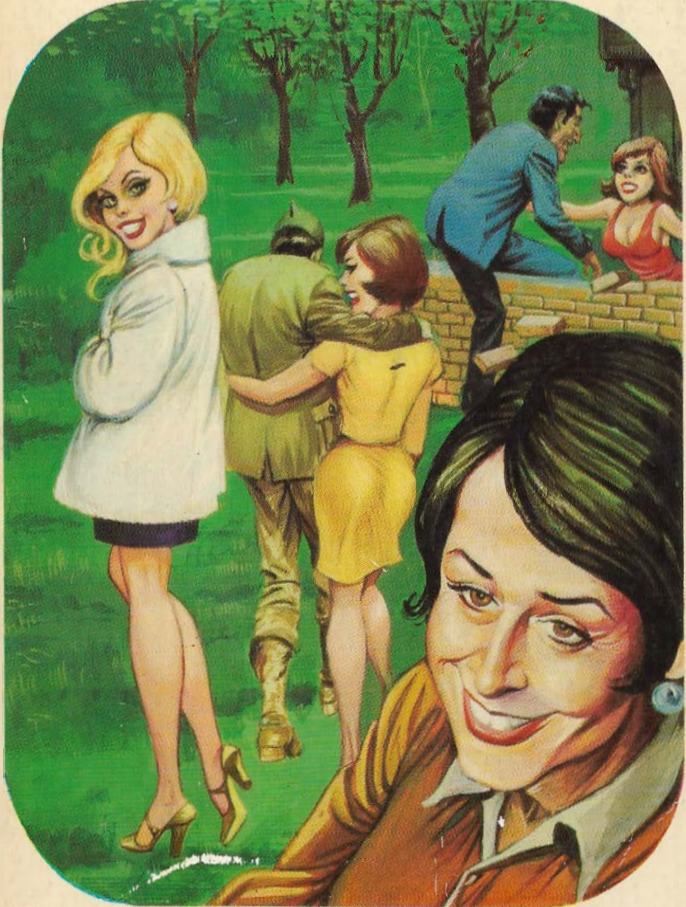

Milliyet

YAYINLARI

MİZAH

BEN ONLARDAN DEĞİLİM

ÇUDOMIR

BEN ONLARDAN DEĞİLİM

Çudomir

MİLLİYET YAYIN LTD. ŞTİ. YAYINLARI

Mizah Dizisi : 12

●
Yayın hakkı (Copyright): Milliyet Yayın Ltd. Şti.

●
Kapak resmi : Bedri KORAMAN

●
Birinci baskı : Ocak 1974

ÇUDOMIR

BEN ONLARDAN DEĞİLİM

Türkçesi :

Naime YILMAER

Mustafa ZALCI

Milliyet
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Ye Filço - Ye Yavrum	9
Bizim Nonka	17
Bir Gün Ben de Haykıracağım	22
Alacalı Kazık	26
Ben Onlardan Değilim	30
Köyün Azarı	35
Komşu	40
Citroen	44
Ana Para ve Faizleri	50
Kocakarı İlâcı	54
Gizli Polis	59
Şirket	64
Kazlar	68
Delegeler	73
Orman Bekçisi	78
Yeni Haberler	82

Şu Bizim Pendyu	85
Karışık Devlet	89
Beleşçiler	92
Tahsildar	97
Öğretmen Kız	99
Sürekli Temsilci	102
Yengeç	108
Petrol Damarı	113
Kısmetsizlik	117
Horoz Pitko	121
Lulço Dede	126
Nerede O Ses	130
Haydi Tako Enişte	134
Sendika	140
Süleyman'ın Adaleti	145
Fotoğrafçı	149
Kadastro	153
Teftiş	157
Anıt	162
Taşralılar	167
Gençovistler İle Pençovistler	172
Zavallı Dayım	177
Hortlak	183

YE FİLÇO - YE YAVRUM!..

NE ANLATAYIM sana be çocuk. Bak bana da halimi sorma. Bir öksürük gizlenemez bir de yoksulluk.

Yürümüyor, Malenço, yürümüyor be kardeşim! Dokuz tane sanatım var; ama, bak gör neye benziyorum. Kimi kez oturup düşünüyorum: Ya ben çok aptalım ya da insanlar çok kötü. İşin daha da kötüsü, her iki düşüncemin de doğru olduğunu sanmam. Bir zamanlar Mita ablam, Kolyu dayımın oğlu Georgi ile kırmızı yumurtasına bahse tutuşmuş. O zamanlar ikisi de küçükmüşler. Mita ablam, ağlamayayım diye beni kucağında dolaştırıyormuş bahçede. Dayımın oğlu Georgi, ablamı görüp bir ceviz uzatmış. O da alıverince birdenbire:

«Lâdes!» demiş.

Ablam irkilmiş, çırpınmak için ellerini açınca ben, kütte yere düşmüşüm. Kafam taşlara çarpmış. Kırılmamış ama, tepemde boynuz gibi bir tümsek belir-

miş. Ne bileyim, belki o günden sonra aptallaşmış olabilirim.

Öte yandan, insanlar da koklanacak çiçek değiller ya. Kendi yakınlarının bile yükselmesini istemiyorlar. Başlı biraz kendilerinin üstüne çıktı mı ne yapıp yapıp onu yere indirmeye çalışırlar.

Ondan yararlanmakta da, onu dolandırmakta da, aldatmakta da benzerleri yoktur.

Hepsi de birbirine benzer, Çıplak Gotya'dan anama dek. Evlenip bizim ihtiyarlardan ayrıldığım sırada yalnız bir atım bir de arabam vardı. Şu işi mi yapсам, ötekine mi başlasam derken, yolcu taşımaya girdim.

Kış günleri kente köylüleri getirip götürüyor, yazları da konukları banyoya taşıyordum. İyi hoş ya bizim köylüler, kötü muzurcuklar be kardeşim, sözeleş, iki yolcu ile kente doğru yola çıkıyorum, tam ayrılacağım sırada herkes el sallayıp sesleniyor:

«Filço beni de bindir, oğlum. Param yok a be yavrucuğum; topuğumda yara var, topallıyor, yürüyemiyorum...»

«Birazcıkta ben bineyim Filço, halacığın belini incitmiş. Akşam çuvalları ta değirmene kadar taşıdım be kuzucuğum...»

«İlişeyim be bacanak arkaya; ben ayakta da dururum.»

Ben de bindiriyorum şunu, bindiriyorum bunu. Araba düğün arabası gibi doluncaya dek. Artık, atın ayakları dolaşmaya başlıyor.

Kente gidiş böyle, kentten dönüş böyle. İşleri bitince de öyle tez iniyorlar ki, yalnızca sırtlarını görü-

yorum. Ne pazarlık edenler para ödüyor, ne de etmeyenler.

Günün birinde:

«Bu iş böyle sürmeyecek; at ölmeden bari satayım,» dedim.

Sattım da! Atı da, arabayı da elden çıkarıp bir dükkâncağız açtım. Bir bakkalcık yani — Şuncağız, buncağız. Paramın tümünü mal almak için bir Yahudiye yatırdım. Adamcağız bir o kadar da kredi açtı bana.

‘Adama bak,’ diye düşündüm; «Başka dinden ama, altın gibi bir yüreği var. Tanrı ona bol bol insanlık vermiş. Bizim kerestelere benzemiyor; hani yalnız çıkarlarını düşünürlerdi Yahudiler? Bilmiyor beni, tanımıyor bile; bir söz üzerine hemen beş bin kredi.»

Başladım azdan aza ticarete. Ama, rahat bırakmadılar. Ölmüş atı köpeklerin kemirmesi gibi, beni yine kemirmeye başladılar. Yiyicilerim de yabancım değil hani, akrabalarım, yakınlarım. Sıralandı mı sana veresiyeler..

«Ver Filço, sar bana üç çile mavi iplikten; dokuma için yetmedi de. Bir de makara ver. Bir kıyıya yaz. Akşam dayın dönünce öder.»

«Dünürçüğüm be, ver bir paket çığara ile kibrit, yazıver deftere, bozukluğum yok şimdi.»

«Akıtiver şuraya, bir yudumcuk yağcağız; soğanım ateşte kaldı. Tavuğum yumurtlasın hele, sana sıcacık sıcacık getiririm.»

Defteri baştan aşağı veresiyelerle doldurdum. Ama, para toplayamıyorum. Ne Yahudinin parasını ne de eve un alabilecek para.

İşin sonu görünmeye başladı. Hay Tanrım, adama ne diyeceğim?

İster misin, tam o günlerde adam çıkageldi:

«Hoş geldin.»

«Hoş bulduk.»

Karşılادم. İçeriye çağırdım. Adam hep neşeli, güler yüzlü, paradan söz etmiyor.

Ben hatırlattım, ağırdan ağırdan da yakındım.

«Aldırma,» dedi; «Benim için önemi yok, paraya hiç önem vermem.»

‘Bak,’ diye düşündüm; ‘Yüreğe bak adamdaki, aşkolsun. İnsanlığa bak. Ruh zenginliği diye buna denir.’

«Dinle,» dedi; «Gizli bir şey ama, sana anlatabilirim. Benim bir manifaturacı akrabam iflâs etti. Daha önce, ne olur ne olmaz diye mahalledeki akrabalarının evlerine biraz mal saklamış. Güzel ama, alacaklar koku almışlar, gözlüyorlar. Hem gözlenmekten, hem de işsizlikten, epey zor durumda. Üstelik, malları kentte satamaz da. Hemen yakalanır. Bana yalvardı, ‘Aman, ne olur yardım et, beni kurtar,’ dedi. İnce pamuk. 14 numara yün. Tam sana göre. Köyde öyle bir satılır ki, sıcak simit gibi kapış kapış gider. Bir haftada tüketirsin, elinde kalmaz. Eğer beş bin levan varsa ya da toplayabilirsen, hepsini alabilirsin. Geri kalanını bekleyecek, saat öyle öde. Akılma sen geldin. Bu işi ancak sen yapabilirsin. Başka tanıdığım da yok köylerde iş yapan. Mal kelepir. Açık söylüyorum, olanak bulsam ben alacağım, ama, kentte tehlikeli. Bir düşün, geç kalmayalım. Yüzde üç yüz kârın olacak.»

Breh, kaçırılır mı böyle şey? Şimdi ne yapmalı, ne etmeli? Düşünüp taşındım, kaçınıp, koşturdum, babama, anama, ağabeyime, dayılarıma, amcalarıma ağlayıp sızladım, bonalar imzaladım. Büyük güçlüklerle topladım parayı. Donça amcamın arabasına atlayıp yola koyulduk, doğru kente gittik. Hava kararmaya başladığında kente vardık. Yahudi mahallesinde bir evin kapısı önünde durduk. Paraları Yahudiye verdim.

«Ben şimdi içeri girer paraları adama sayarım. Az sonra sana işaret vereceğim. O zaman hemen gelersin. Mal çuvallarda olacak, hızla taşırız. Burada dur da ortalığı bir kolaçan et, sağa sola iyice bak, bizi kimse izlemesin,» diye uyardı.

Durup bekledim.. Bekle babam bekle. Ta ki tan ağarmaya başlayınca dek. Ne Yahudi var, ne mal; ne in var ne cin. Kalakaldım ortada. Bir güzel aldılmışım. Ona beş bin leva borçluydum ya, ödeyemeyeceğimi anlamış, bu masalı uydurmuştu. Gitti paracıklar, işte o kadar..

İndim arabadan, atı çevirdim, bir soğuk su içtim üzerine. Çarşıda, zehirlenmiş köpek gibi sallanıyordum. Önümü görmeden yürüyordum ki, tökezledim. Bir turp yığınının çarpmışım.

Sahibi seslendi:

«Tekmeleme onu. Al da ne mal olduğunu gör. Taze mal, ağızda şeker gibi eriyor.»

Söz olsun diye sordum:

«Kaça veriyorsun?»

«Leva be!» dedi. «Leva'ya... Parasız!»

«Ya hepsini alırsam?»

«Alırsan seksene veririm.»

Yanımda birkaç leva kalmıştı. 'Öyle de battık, böyle de battık. Alayım şu meretleri, belki onlardan kazanırım da işim yoluna girer,' diye düşündüm. Al takke ver külâh pazarlık ettik. Sonunda altmış stotinko'dan aldım. Yükladık. Utana, mutana, manifaturacılıktan turp tüccarlığına atıldım.

Köyün yolunu tuttum. Tunca nehrinin yanından geçerken de, turpları bir güzel yıkadım, sıraladım ve daha köyün yanında bağırmaya başladım:

«Haydi turp!.. Turp! Yoksul kaşarı turp!..»

Bağırmaya başladım ama kardeş, yere batası, köyün bir huyu var ki, sorma. Kentten ya da başka köyden biri olsaydı, böyle güzel turpları bir saatta; hem de kilosu iki levadan satardı. Ama, satıcı bendim işte. Ne de olsa «Bizim Filço» yum. İlkönce Deşa Zagubankına elinde sepetiyle göründü. Beni tanıyınca da şaşırdı ve:

«O-o-o-o-o!..» dedi. «Bu bizim Filço'ymuş. Tanrı cezasını versin, ben de sebzeçi geldi sanmıştım.»

Geri dönüp gitti.

Onun ardından Mindil Danka, çıktı:

Tuh, kahrolasınca, bu bizim Filço'ymuş!»

Geldi, karıştırdı, baktı ve çekip gitti.

«İyi, güzel, anladık» dedim; «Filço sizin, hadi öyle diyelim; ama, turp sizin değil, neden almıyorsunuz?»

Onların ardından kilise hademesi geçti, bir tane mezelik aldı. Eh, bir taneye de para verecek değil ya. Papaz geldi, o da cebini doldurdu, tadını denemek için meyhaneye gitti. Tepem attı bir kez. Arabayı doğru göle sürdüm, turpları da en derin yere döktüm.

«Alın size,» dedim. «Alın size turp! Alın size ticaret! Alın size 'Bizim Filço.' Alın da bulun bundan sonra!»

O günden beri her şeyi bıraktım, dükkânı da, tacirliği de, her şeyi. Kurtuldum, rahatladım.

Ya, işte böyle kardeş; sonra bütün bunların ardından domuzcu da oldum, okulda hademelik yaptım, orağa da gittim. Çok, ama, pek çok meslek değiştirdim. Sonunda elimde bir teki, en sağlamı kaldı: Dilencilik.

Anlayacağın, şimdi dileniyorum. Ne olursa onu istiyorum. İşte o kadar. İnsanlar veriyorlar - yakınamam. Kötü olmasına kötüler ama, aç olunca ölmeyecek kadar veriyorlar. Varlıklanıp onları geçeyim dersen, engelleyecekler seni, köstekleyecekler, izin vermeyecekler. Bunu böyle bilsin. Bu nedenle onları sevmiyorum; yine de onlarsız edemiyorum.

Bak, bilmek istersen sana açıkça söyleyeyim, en çok da anama kızıyorum.

Küçüklüğümde yemek istemesem de o ardımda koşar:

«Ye Filçom, ye yavrum!» derdi: «Ye anacığım, ye yavrum, bir lokma olsun ye; ye canım ye!..»

Şimdi büyüdüm ya ona bir tekne un istemeye gitsem ağız açıp başlamıyor mu?

«Yiyiciler, patlayın inşallah! Kulaklarımı bile yediniz. Yok ettiniz beni, bitirdiniz. Nedir bu zıkkımlanmanız be, bitip tükenmedi!»

«Neden?» diye soruyordum ona; «Neden bağırıyorsun böyle keçi gibi? Bir zamanlar sen öğretmedin mi bana sıcak aşı, ekmek yemeyi? Söyle bakalım, ha,

söyle? Ormanda onca meşe palamudu, onca yeşil ot varken onları yedirmeyip de ekmek yemeye, yemek yemeye sen alıştırmadın mı beni? Eğer o zamanlar onları yedirseydin, şimdi çok daha kolay karnımı doyururdum. Al sana şimdi: Ekmek ye Filço, ye ana-cığım, ye Filço'cuğum, ha?...»

BİZİM NONKA

«BİZİM zavallı Proyka'nın, bu pasaklı, haftalarca yatağını yapmayan, bulaşıkları yıkamayan karısı yetmiyormuş gibi, bir de başına baldızı yüklendi. Karı, kız kardeşini de çağırdı yanına. Siyka abla, bak kestaneler oluştu, insanlar ayva reçellerini bile kaynatmaya başladılar da hâlâ gitmeye niyeti yok. Kardeşi, Proyka'yla evlendiğinden beri yarı yılı evinde yarı yılı da bizde geçiriyor kız. Hiç olmazsa insan içine çıkacak bir şey olsa; veba, kolera mikrobi mübarek; görünce korkudan yakana tükürüp üç günlük yola kaçarsın. Bütün gün konuk odasında oturup pof-luyor; sanki kuluçkaya yatmış. Ama, akşam oldu mu kıvırıyor buklelerini halka halka, oyanıyor, boyanıyor haydi piyasa yapmaya. Kırıksıklıkları görünmesin diye sokağa hep karanlıkta çıkıyor. Üstelik tembel de, kardeş; hem de ne tembel; sanırsın manastırda doğmuş. Ne yemek pişirmesini biliyor, ne çamaşır yıkamasını ne de bir şey dikmesini. Bir de mızmız ki, hiç bir şeyi beğenmiyor; hep mutsuz, hep asık suratlı.

'Abla,' diyormuş geline; 'Ben bu peyniri, çiğ domatesi, soğanlı fasulyeyi, yiyemiyor, salyangoz yahnisinin kokusuna dayanamıyorum; nasıl yiyeyim? Bana ızgara et, taze balık, domuz filetosu olmalı.'

Utanmıyor da hasbanın hasbası. Babası balta ile tıraş oluyor, soğan ekmek yiyor, o ise balık, domuz filetosu diye tutturmuş.

İnsanla alay etmeye, kara çalmaya gelince üstüne yok. Çok geçmeden ikisinin de kumarbaz olduğunu öğrendim. Proyka onlara, cumartesi günleri pazar için alışveriş parası verince yarısını harcaııp yarısını pokere saklıyorlarmış. Zaman zaman nereye gittiklerine şaşıyor, izlerini bulamıyordum. Onlar ise iskambil oynamak için Rumba Feta'lara giderlermiş. Bu ne biçim moda, bu ne kötü şey, kardeş. Eskiden bizim kasabada böyle şeyler yoktu. Nerede kokana varsa, hepsi poker oynuyor. Bizim güzeller de ustaymış. Plaf mı, blöf mü ne, işte o zıkkımı iyi bilirlermiş.

Blöfler götürsün ikisini de, oğlumu zamansız öldürmesinler.

Battıkça nasıl da zorlanıyor, nasıl da sıskalaşıyor; kulaklarının arkası görünmeye başladı. Geçen gün dayanamayıp:

'A be Proyka, a be oğlum, kov bu kaltağı,' dedim. 'Dehle gitsin. Görmüyor musun, kendiliğinden gideceğı yok. Eline bir değnek al da kovala, defolup babasının yanına dönsün. Bu kadar masrafla baş edilir mi?'

O ise:

'Bilmiyorum, anacığım; ne yapacağımı bilmiyorum,' diye karşılık veriyor. 'Koydum da; neler etme-

dim ki. Biraz geçince yine damlıyor. Burada memurlar, subaylar, teknisyenler, ne bileyim daha bilmem neler varmış da, birini tavlayıp yamanmaya bakıyor. Onun için geliyor. Bu yüzden gönderiyor kaynanam. Sen çıkışma ona. Başkalarının önünde kötüleme. Tersine, öv, güzel şeyler konuş onun için. Belki evlenir de inşallah kurtuluruz. Yoksa, ondan bütün yaşantımız boyunca kurtuluş yok.'

Bizim Proyk aklı, bana çekmiş; düşünüyor; bense boş kafa hiç akıl etmiyorum. Oğlum böyle deyince önüm aydınlandı sanki.

'Öyle söylesene be oğlum,' diyorum; 'Sen bana öyle de de, bir yana çekilip bak. Demek bu iş böyle, bana bırak gerisini. Bana bırak ve düşünme.'

Sıvadım kolları, Siyka abla, fırladım mı aynı anda mahalleye, başladım mı sana - kimi görsem, kime rastgelsen:

'Şu bizim Nonka şöyle şöyle, şu bizim Nonka öyle öyle, şu bizim Nonka böyle böyle, kültürlü, becerikli üstelik de bulunmaz bir güzel... Soylu aileden de. Babası deri fabrikatörü, depoları tıklım tıklım dolu. Fiyatlar durmadan yükseldiğinden, satmayıp bekliyorlar. Kızcağız, körpecik, hamarat, kendi biçip kendi diğer giydiklerini; hele yaptığı örgü, hele işlediği nakış... Konuğumuz olduğundan bu yana evde onarılmamış çorap kalmadı. Çok da iyi yürekli. Çok da sessiz. Geçen gün, gideceğim diye tutturdu, bizse nasıl durduracağız diye düşünüp duruyoruz.'

Sordum:

'Neden acele ediyorsun be kızım?' dedim; 'Nonka, kızcağızım, neden sıkıldın? Dur birazcık, dinlen;

kışın eğlenceler, balolar başlayacak; oynarsın, dans edersin,' dedim.

O ise Meryem ana sanki:

'Sevmiyorum teyze,' diyor; 'Böyle yerlere gitmeye utanıyorum. Sıkılıyorum. Eve gidip yaşlılara bakayım. Temizleyeyim, düzenleyeyim, turşular, reçeller yapayım. Sonra yine gelirim.'

'Öyle bir kız işte. Her şeyi yapıyor, her şey elinden geliyor. Akıl ediyor, yapıp yetiştiriyor. Yemeğe gelince - önüne ne koysan, onu severek yer, bir de över. Ama, ben çok kızıyorum. Bazen işe öyle dalıyor ki, ağzına lokma koymayı bile unutuyor.'

Kenti dolaştım, kardeş; hem de enine boyuna iki kez, üç kez anlattım. Sıraladım. Bir yıl geçti geçmedi, nişanladık. Tez elden de mukavva fabrikasında bir teknisyene nikâh ettik. Altın gibi bir çocuk, anasının bir tanesi, askerliğini yapmış. Yükledik semerini üzerine.

Şimdi bakıyorum Mahmut'ların yeni odalarına yerleştiler. Mutfak ocağı aldılar, şifoniyer aldılar, tekne aldılar. Geçen gün gördüm, bir fıçı lahana turşusu kurmak için pazarlık ediyorlardı. Parlamış mı sana o sıska koca, sırtmış mı sana, girmiş mi sıkı sıkı koluna, hep gözlerinin içine bakıyor, yutacakmış gibi.

Baktım, baktım, baktım da söyleyeceklerimi aklımdan geçirdim. Şimdi benim yerime bir başkası olsa hiç düşünmeden çeker herifi bir yana ve doğruca suratına söyler:

'Sevin çocuğum sevin, daha sana kırıtırken, daha boynuzlarını göstermeden. Çünkü, sonra çekeceğin var. Cahil kafanda dikenler bitmeye başlayıp, kış

ortasında ördek yumurtasına kuluçkaya yatınca görürsün.'

Evet... Bal gibi söyler bunları bir başkası. Ama, benim karakterime göre değil, Siyka abla; ben onlardan değilim...»

BİR GÜN BEN DE HAYKIRACAĞIM

4

SAAT altıya yaklaşıyordu. Beş numaralı odadaki memurlar işi çoktan tatil etmişlerdi. Genç memur, evrakın arasına yerleştirdiği, çıplak kadın resimlerini içi titreyerek seyrediyor; evrak kayıt memuru bir saattan beri, deden kalma cep saatının kapağını açmış camını temizliyordu. Saniye ibresine takılmış bir saçı çıkarmak için bütün ilgisini üzerine toplamıştı. Arşiv memuru, pantolonunun yaması kadar küçük bir aynanın karşısında ağzını açmış, tek yirmi yaş dişinin dayanılmaz ağrısını bulmaya çalışıyor, daktilo kız ise eğilmiş, tam da dizkapağının altından kaçmış olan çorabının ilmiğini tutmaya çabalıyordu. Yalnız, yaşlı kâtip Bay Milyu Emitropov, başını eğmiş, büyük bir sessizlik içinde birtakım kararları yazmayı sürdürmekteydi. Koridordaki büyük saat altı kez vurup da herkes giyinmeye başlayınca, işgününün bitmiş olduğuna tam güven getirmek için bir kez de kendi saatına baktıktan sonra o da ayağa kalktı. Yabanıl bir gülüşle çevresini süzerek var gücüyle ma-

saya hır yumruk indirdi. Yumruğun sesi top gibi patladı, mürekkep hokkası yerinden sıçrayıp devrilirken dosyalar yerlere saçıldı. Sonra da olanca sesi ile haykırdı:

«Ahlâksızlık!.. Burası bir ahlâksızlık yuvası! Daire değil, tam bir batakhane! Genel bir israf... Buna yönetim denmez, tam bir keşmekeş. Anarşi yuvası. Burası bir batakhane!..»

İş arkadaşları şaşırıp kaldılar. İlk anda kimse yerinden kıpırdamadı. Yalnız, genç memur büyük bir aceleyle kâğıtların arasındaki kartı cebine soktu, daktilo kız olduğu yerde sıçradı.

Bay Milyu bağırmasını sürdürüyordu:

«İş değil bu, iş değil. Yeteneklerin değerlendirilmesi diye bir şey yok. Adalet yok, çalışana karşı saygı yok. Benimle, seninle, şununla, bununla alay ediyorlar. Ülkenin gerçek çıkarlarına kimsenin aldırdığı yok. Buraya memur nasıl atanıyor? Ha, nasıl atanıyor? Bu kadar kâtibe neden gerekli? Gereğini bilmek istiyorum ve de biliyorum. Biliyorum, çünkü adam kayırma var. Pislik her yanı sarmış. Ama, artık susmayacağım, susmayacağım!..»

Milyu, şapkasını kaptı, bir rüzgâr gibi çıkıp gitti.

Memurlar, korkuyla birbirlerine baktılar. Kayıt memuru, saatini cebine sokarken fısıldadı:

«Delirdi mi ne? Kesinlikle, tozuttu adamcağız.»

Arşiv memuru da bu kanıya katıldı:

«Sıcaklardan olacak,» dedi; «Kaç yıldır tanırım, üstlerine karşı tek söz söylememiştir.»

Daktilo kız:

«Ee, böyledir,» dedi; «Karısı öğleyin tozunu sil-

kelemiştir, şimdi burada dayılanıyor. Yarın köpek gibi siner.»

Arşiv memuru, karşı koydu:

«O senin dediğin olmayacak,» dedi; «Delirdi. Gün gibi açık bu. Bakışlarını görmediniz mi, nasıl da bulanıktı. Dudaklarının kıyısında da köpükler vardı.»

«Sakin kuduz köpek ısırması olmasın ha? Polise haber vermeli, kim bilir, kentte neler yapar?»

Onlar düşüncelerini açıklarken hademe Yoto, sırtını kapıya dayamış gülümsüyordu. Kolunun yeniyle kocaman bıyıklarını sildi, sonra:

«Tasalanmayın,» diye konuştu; «Adamcağızın hiç bir şeyi yok. Bay Milyu, bir delikanlı kadar sapasağlam. Emekliliğini dün tamamladı da bütün yürekliliği oradan. Bana da, 'Bir gün daha çalışacağım Bay Yoto,' dedi. Hesaplamada bir yanlışlık yapmayayım. Yarın içimi yelpazeleyip bayram edeceğim. Dediğini de yaptı adamcağız, işte hepsi bu.»

Pantolonunu çekiştirip kemerini bir delik içeriye aldıktan sonra, konuşmasını kendi kendine sürdürdü:

«More, benim günüm de az kalıyor. Şunun hesabını Bay Milyu'ya bir kez daha yaptırayım, o zaman benim de bayramım gelecek. Bir gün ben de haykıracığım... Hele, bakalım ne zaman.»

ALACALI KAZIK

ŞTIRBAK, Yalıntepe köyünün içinde sabahın erken saatlarında dolanmaya başladı. Ölçüp biçiyor, elindeki plana bir şeyler çiziktiriyordu. Mühendis, yardım etmesi için yanına Milyu Kolte'yi katmış, plan-da bazı düzeltmeler yapmak üzere köye gitmesini buyurmuştu. Onlar da direkleri, ölçekleri, pirizmayı, şerit metreyi yüklenmiş, düzenlenecek plan dosyasını da alıp «pırıs, pırıs» yola düzülmüşlerdi. Köye geldiklerinde gece olmuş ortalık iyice kararmıştı. İyi ki Hacı Donça'nın meyhanesini açık bulmuş, tahta sıraların üzerinde uyumuşlardı. Yoksa açıkta, sabaha değin çivi keseceklerdi. Aslında Yalıntepeliler konuk-sever insanlardı, konuklarını karşılayıp uğurlamayı iyi bilirlerdi ama, konuğun durumuna bağlıydı bu. Konuk, devlet memuru oldu mu iş değişirdi. İster aletli olsun, ister jandarma; isterse ta hükümetin içinden olsun ve güneşi yere indirip köyün ortasında kazığa bağlayacak gücü bulunsun, görmezlikten gelir, yanından geçip gider de selâmlamayı, hal hatır sormayı unuturlardı.

Ştırbak'la Milyu Kole, sabah köyün içine seyirtip alacalı direklerini diktikleri sırada ilk karşılaştıkları köylü, nalbant dükkânı görmüş öküz gibi, onların uzağından kıvrılıp geçti. Geçerken de dişlerinin arasından mırıldandı:

«Kent köpekleri yine gelmiş. Yiyici pisler. Yine köyün başına bir bok getirecekler.»

Ardından, elinde bakracıyla geçen kadın, gözlerini yerden hiç kaldırmadan yürüdü:

«Tanrı yardımcınız olsun,» diye dişlerinin arasından söylendikten sonra ekledi: «İnşallah akşama bu köyden sağ çıkmazsınız. Çağrısız gelen dilenciler. Kim bilir hangi evi yıkacak, hangimizin anasını ağlatacaksınız.»

Muhtar yardımcısı yaşlı çavuş bile görünmedi. Onlar, hiç olmazsa gelip ne yaptıklarını sormasını bekliyorlardı.

Hademe Lulço, geldiklerini haber verdiği zaman, hindi gibi kabarmış:

«Mühendislikten gelen yazıcılar, biliyorum,» demişti; «Biri, savaş sırasında dördüncü takımda yazıcıydı. Daha yeni; aşağı rütbeli karganın teki. Görmek bile istemiyorum.»

Sonra da ahırını onarmak için evde kalmış, dışarıya çıkmamıştı.

Ştırbak ile Milyu, enine boyuna köyü dolaştılar, aletleri taşıdılar, nirengi noktalarını saptadılar, çizgi-leri çektiler, kâğıda işaretler koydular, yazdılar, çizdiler. Bu sırada hayvanlar otağa götürüldü. Öğle geldi geçti, susayıp acıktılar, ama, muhtarlıktan hiç bir ses çıkmadı.

Sonunda Ştîrbak, Milyu'yu, yalvarıp yakarıp hiç değilse bir parça ekmekle peynir istemek üzere muhtarlığa gönderdi. Milyu gitti, az sonra da döndü - Muhtarlık kilitliydi, içeride ne muhtar ne hademe vardı. Odada in cin top oynuyordu.

Ştîrbak'ın kafasının tası attı:

«Onlara gösteririm ben,» dedi; «Topla aletleri Milyu, düş ardıma.»

Her şey hazırlanınca, bir çocuğa sorup muhtarın evini öğrendiler. Ştîrbak, kaçın kurasıydı; bu işleri bilirdi. Kapıyı vurmada açıp avluya girdi. Aletleri çıkardı, Milyu'yu avlunun ortasındaki kuyunun yanına gönderip direği tutturdu. Kendisi de pirizmanın ardına geçip eğildi. Oradan bakıp bakıp kâğıda bir şeyler çiziyor, arada sırada el sallayarak yardımcısına sesleniyordu:

«Biraz sağa, az daha..»

Milyu, elindeki alacalı kazığı buyruklara göre di-kip dimdik duruyor, Ştîrbak ise elindeki kâğıda son derece özenle bir şeyler yazıyordu. Sonra yine yardımcısına sesleniyordu:

«Daha sağa. Biraz daha, eve doğru.»

Ahırda bulunan muhtar yardımcısı, uzun süre onları bir delikten gözetledikten sonra, işin kötüye gittiğini, evinin tehlikede olduğunu anlayınca irkildi; ürktü, üstündeki samanları silkeledikten sonra bıyıklarını sıvazlayıp güler yüzle dışarıya çıktı. Daha yanlarına yaklaşmadan seslendi:

«Ooooo. Bak sen, bak sen. Ne değerli konuklar gelmiş de benim haberim bile yok. Hoş geldiniz, sefa geldiniz. Ne zamandır buradasınız?.. Nasıl oldu da bizim köye buyurdunuz?»

Ştırbak, başını kaldırmadan:

«Akşamdan beri,» diye terslendi.

«Öyle mi? Hay, Tanrım.. Bizim hademe de bildirmedi. Hay aksi şeytan. Bak sen karga oğlu kargaya. Gelip de bana bir haber olsun vermesin.»

Bir kez daha eliyle bıyıklarını sildikten sonra, sözde bir kaygısızlıkla sordu:

«Şu kuyunun oradaki de ne oluyor, ha? Hani, şu kazık. Alacalı kazık. Hani şu bayın elinde tuttuğu... Yoksa, şey mi?»

Ştırbak, kılını kıpırdatmadan:

«Oradan sokak geçecek,» diye karşılık verdi; «Planda değişiklik yapılıyor. Sokak da yirmi metrelik olacak. Kazık, yolun orta noktasını gösteriyor.»

O anda muhtar yardımcısının tepesini sanki binlerce tavuk biti doldurdu. Önce biri, sonra öteki ayağı üzerinde sallandı ama, kendini tutup gülmeye çalıştı:

«Bırakın şimdi şu işi be canım. Öğleden sonrası da var bunun - yarını da var. Dinlenin biraz, bir soluk alın.»

Ştırbak, deliğin içinden bakarken:

«Bitirmek için acele ediyoruz,» diye karşılık verdi; «Mühendis yarın akşama planları istiyor. Temize çekip, hemen onaya gönderecekmiş.»

«Böyle olmaz be Bay Ştırbak, böyle olmaz. Konuşumuzsunuz, eski tanışız. Unutmayın, savaşta sizin komutanınızıdım... Böyle olmaz, bakın vakit ne kadar geçti. Kesinlikle, siz daha ağzınıza lokma koymadınız. Bırakın şu aletleri, çıkın yukarıya da biraz dinlenin; Allah ne verdiyse bir şeyler yer, bir iki atıştı-

rırız. Sonra yine yaparsınız. Ne olacak, devlet işi; bilirsın, onun sonu gelmez. Haydi, haydi, bırakın...»

Sonra Ştirbak'ın yanına gelip kolunu tuttu ve eve doğru sürükledi. Durumu kavrayan Milyu, yutkunup alaca kazığı duvarın dibine dayadıktan sonra arkalarından koştu.

Muhtar yardımcısı koşturmaya başladı, karısı koşuşturdu, bütün evdekiler de koştur babam koştur... Yağda kızarmış yumurtalar, suda kaynamış sosisler, bre yağlı peynirler, bre ballar, pekmezler. Kocaman bir fıçı da misket şarabı konuldu mu önlerine, deme gitsin. Bir yandan lokmaları yutuyor, bir yandan şarabı dikiyorlardı:

«Lıkır, lıkır da, lıkır lıkır.»

Yiyip içen plancılar, Yalıntepe köyünü değil ama, kısa sürede sokağın başlangıç yerini yok ediverdiler.

Köyde işlerini bir hafta sürdürdüler. Köyün planını yazdılar; çizdilerse de, kazıkları artık oraya şuraya çakmadılar. İşleri daha çok muhtarlıkta, daha da çokçası muhtar yardımcısının evinde yürütüldü. Plan tamamlandı, tam da muhtar yardımcısının beğeneceği gibi oldu.

Eh, bu olurken adamcağızın tavuklarının, sucuklarının kümesinin, kilerinin dibine darı ekildi. Kırmızı şarap fıçıları - sıçan düşse başı yarılr hani - tın, tın, boşaldı.

O yine de mutlu oldu, bir kez, yirmi metrelik sokaktan cayıldı, sonra da giderler doğal olarak bütün köye bölüştürüldü...

BEN ONLARDAN DEĞİLİM

«SIYKA ABLA, bak sana söyleyeyim, başkalarının işlerine karışanları hiç sevmem ben - kendim de öylesi kişilerden değilim. Birtakım kadınlar var, sözgelişi, Tana Papuçkına gibi; bir ağız açıyorlar mı sana, han kapısı gibi. Geçen gün pencerenin önünde oturmuş bizim Gruya'nın çorabını onarıyordum baktım, tin tin bel kırıyor. Kürklere bürünmüş, elinde de çiçekli bir çanta, doğru dişçiye gitti. Evli kadın be kardeşim, evde oturup işine baksa ya - yoo, fingirdemiş bir kez; adamı rahat bırakmıyor. Bir buçuk yıldır görürüm, hep diş onartıyor. Bu ne biçim diş, bu ne biçim iş? Anlamadım gitti. Tüm dişleri delik olsa, küçük dilini de çektirse, şimdiye değin biterdi. Kancığın kancığı; adamın evini karıştırdı. Zavallı dişçinin karısı, baktım önceleri ahlayıp poflamaya başladı, sonra kavga edip dövüştiler - Ama, sanırım artık o da kırıştırmaya girişti. Hep yüzü pudra içinde, başında yana yatırılmış bir şap kayla sokağa çıktığını görüyorum. Bir yürüyüşünü görsen, sanırsın hem yürüyor hem düş görüyor.

Benim üstüme ne görev, Siyka abla; ben öyle kadınlardan değilim; ama, evden kovdukları hizmetçileri, Bona Kevina'ya anlatmış, o da Kitşa'ya söylemiş, hani bizim Sibço'nun karısına yani. Ha, son zamanlarda onun için de iyi söylemiyorlar. İki aydır o da başlamış, hep bir çavuşla dolaşıyormuş, sözde köylüsüymüş. Benim boş zamanım yok ki neyin ne olduğunu öğreneyim, kardeş; ha, şey, yoksa yeni moda kuzenlerden miymiş neymiş. Neyse ne, elâlemin işine karışmak benim üstüme görev mi? İnsan bunlarla mı uğraşacak, işi mi yok? Kadın dediğin kendi evine bakmalı ki şöyle derli toplu olsun.

Dün, maya alayım diye Bona Bozacyykina'ya gittim. Aman Tanrım, sen koru!.. Siyka abla, bir göreydin. Hamur tencereleri iki yıldır kazanmamış, ekmek bezleri çürümüş de bir köşeye atılmış, üzerlerinde kediler uyuyor. Oysa o, yılda iki kez saçlarına perma yaptırıyor, rugan bombeli pabuçlar giyiyor. Eviyse, sanki pazardan sonraki gün. Ama, kendi bilir, biz ne karışırız. Nasıl isterse öyle yapsın. Bizim Gruya'nın bir sözü vardır: Her ev kendi düzeninde, her koyun kendi bacağında. Ya Kolçev'ler, yataklarını bir gün bile düzeltmiyorlar. Sabah nasıl kalkıyorlar, bütün gün öyle kalıyor. Hanıma bir kez söyleyeyim dedim. Ne dese beğenirsin «bilerek» miş, havalanmaya bırakıyormuş. Oysa, düzeltmeye üşeniyor. Bir evde çalışkan kadının varlığı hemen anlaşılır. Bir görsen, yatak odaları da düzensiz, oturma odaları da. Oturma odasında bir yastık var, söküük. İğnedenliği de köşeye atılmış, hele yüz havlularını görme. Çingeneler silinmiş sanki.

Neyse, o da kendi bilecekleri şey. İnsan susma-

lı ve kötü kişi olmamalı; ben böyle biliyorum. Kim ne ederse, sorumlusu kendisidir. Artık ben kalkıp gideyim; çünkü, soğanı kavurması için küçüğe bıraktım. Bakmazsam yakar da evi kokuya boğar. Tıpkı Parapankimlerin evinin önünden geçerken duyduğun kokuya benzer sonra. Evleri köşede ya. Hem de ne ev. Aşağıda da yukarıda da pencereleri var. Bütün gün birinde anası birinde kendisi oturur, kimseyi kaçırmazlar. Sonra da evleri yanık yemek kokar. Kart karı ama, ablacığım, kızının aklına uyuyor. Yok şu mühendis istemiş, yok şu yargıç soruşturmuş. Sanki insanlar çıldırdı. Ayol, bütün ömrü boyunca yanık yemek yemeyi kim ister? İster misin, o da Deşa Koliçuçkova'nın işine dönsün? Sözümona, onu da hep istemişler, yalvarmışlar, kaçırmaya kalkmışlarmış. Ama, hâlâ kımırışık içinde evinde oturup duruyor. Makasçı bile onu almak için nazlanıyor. Hah, o da ne sanki. Anasının, kendisini evlendikten beş ay sonra doğurduğunu ve de aşağı mahallenin ne bayraklısı olduğunu bilmiyor.

Geçen akşam karanlıkta, avluda çamaşır toplarken iki ev ötede «pat» diye bir şey düştü. Çamaşır-ları odunların üzerine attığım gibi koştum. Bir de ne göreyim, dul Pena'nın yan duvarından üç tuğla düşmüş. Gece bir şey anlayamadım ya, sabah olunca erkenden gidip baktım. Yerde üç tane erkek ayağının izi vardı. Hem de lastik ökçeli. Kendisine, akşamki gürültünün ne olduğunu sordum. Ne dese beğenirsin: 'Kedi!' dedi; 'Kedi! Duvardan atlarken tuğlaları devirmiş...' Sen bana sor bir kere. Ben o kediyi biliyorum. Evinde iki de yavrusu var ve maliyede çalışıyor; ama, ben bunları anlatmayı sevmem.

Öte yandan, kendisini azize gibi göstermesine de dayanamıyorum. Hep kiliseye gider, gözleri de yerdedir. Bizim Gruyo böyleleri için ne der, bilir misin: 'Aşağı bakan, çıplağı düşünür.' Doğru olmasına doğru söz; yine de bunları anlatmak bana düşmez. Sanki bizim evimizde her şey yağ bal da onlarınkini eşeleyeceğiz. Bir gelin aldık, Siyka abla, Tanrı dokuz sülâleni korusun. Evlendiğinden beri hep hasta, hep çelimsiz. Safrası kalkmışmış, sinir midesine vurmuşmuş. Sözde, hep perhiz yapıyor. Oysa Noel'in ikinci günü ben konuklukdayken domuzun yarım kolunu küpletmiş.

İyi ki, şurada burada gezerken bir şeyler sunuyorlar ona; yoksa, evde yiyecek yetiştiremeyeceğiz. Ne tatlı kalıyor, ne tuzlu, ne de sızdırma. 'Perhizedir turşuya dokunmaz,' diye düşünmüştüm. Nerede, bir de baktım ki koca çömlekte, bir iki bibercik yüzüyor, o kadar.

Bizim Proyka'ya: 'Dinle beni anam, kızı ben seçeyim sana,' dedim; 'Ben seçeyim, bütün kızları tanırım.' Daha neler dedim ama, dinletemedim. Tuttu, günün birinde bunu bulup da Gabrovo'dan getirdi. Gabrovo'dan kedi bile alınmazken bizim oğlan kararı getirdi. Bizim Proyko akılsız çıktı. Ne olacak, babasına çekmiş. Başka evlerin düzenine bakmıyor, sormuyor, danışmıyor. Size gelsin de düzen ne demekmiş, aile ne demekmiş görsün. Bonyu ağabey çok akıllı adammış da senin gibi kadın almış. Yok, dişlerin biraz seyrekmış, biraz da topallıyormuşsun. Ne çıkar bunlardan. Mutfakta gösteri yapacak değilsin ya. Evi ne iyi bakıyorsun, çocukların tertemiz, Bonyu ağabey de her cumartesi temiz gömlek giyiyor. Başkalarının-

da ise hiç sorma. Hele biz, hele biz. Gelin geldi ge-
li bir dağınıklık, bir pislik bir keşmekeş; ne sen sor
ne ben söyleyeyim sana, Siyka abla... Çünkü, ben on-
lardan değilim.»

KÖYÜN AZARI

DAKO, geniş yürekli bir adamdı.

Öksüz kaldığı sırada köyden ayrılmış, gurbete gitmiş, sesi soluğu kesilmişti. Bir yaz günü çingene torbası gibi hırpani bir kılıkta döndü. Hiç bir iş tutmadı, köyde de aylak aylak dolaşmasını sürdürdü. Durumunu beğenmeyen akrabaları, en başta amcası Kostantin'in baskısı sonunda Stanka Parsol Dimova ile evlenmeye zorladılar. Artık yorulmuş muydu, yoksa dolaşmaktan usanmış mıydı ne, 'Olur,' deyiverdi. Sarıp sarmalayıp düğününü yaptılar. Dayısı kuyruksuz bir inek armağan etti, yakınları ucuza bir tarla sattılar, sonra başkalarından da biraz aldı. Sizin anlayacağınız, buradan teker, oradan dingil, eksiklerini tamamladılar. Ve Dako ev sahibi oldu. Sonbahar geçti, kış geçti, ama, bahar gelip de çiçekler açmaya başlayınca aklı havalandı, bir yerlerde duramaz oldu. O güne değin hep çarıklarının uçlarına bakan bakışları, Hacı Dunço'nun kavağını aşmaya başladı. Bir gece, köstebek gibi, karısının yatağından sıy-

rılıp torbasını sırtına vurdu. Ondan sonra kimse onu ne gördü ne de bir haberini aldı.

Zavallı eşi, dokuz yıl bekledi. Dokuz yıl kukumav gibi yapayalnız oturdu. Evi evirip çevirdi, umutla bekledi durdu. Ama, ondan ne haber aldı ne de umutları kırıldı.

Sonunda sözgelimi o da insan, tazecik. Köyde gezerken kimi göz süzüyor, kimi söz atıyor, o da can taşıyordu. Aldandı.

Dağın öte yanından köye gelenden kadın mı korunur sanki. Adam da öyle delinin, öyle kabadayının teki ki, eşine zor rastlanır. Nerede yangın çıkmış, nerede asılmış köpek var, nerede kavga olmuş, o hep başta, hep öncü. Üstelik de şeytan gibi kurnaz. Yapıyor, ediyor, kapandan sıyrılıyor.

Stanka gelinin çevresini yılan gibi sarmış, bağışlayın ama, onu yakmış, söndürmüş, sonra da merci meği fırına vermişler. Nasıl da büyülemiş yalnız kadını şu itin iti, nasıl başını döndürmüş, sormayın gitsin.

Kadın bir başını dikti mi, salladı mı, vücudunu, sardı mı, başına beyaz örtüyü, sanırsın yeni yetişkin taze. Üstelik, ağzını bir açıyor ki, anlatamam. Bir şey söyledin mi o saat karşılığını kapak gibi yerine oturuyor.

Vida nine:

«Stanka nenem,» demiş ona; «Köyde söylentiler dolaşıyor, evlâdım. Muhtar da gelip seninle konuşmayı düşünüyormuş. Koru kendini yavrum, koru da şu yabancı için kendine de, soyuna sopuna da kara sürme.»

Başını dikip karşılık vermiş:

«Gelsin nene,» demiş; «Gelsin; isterse papaz da gelsin. Evim süpürülmüş, derlenmiş, konuk bekliyor.» Ardından da kıkır kıkır gülmüş.

Bir ara paskalya perhizlerine doğru Stanka ortada görünmez oldu. Hep evde oturuyordu. Hastaymış, halsizmiş, bir yana çıkamıyormuş.

Bir iki ay geçmeden de köyde, bir oğlan doğurduğu haberi yayıldı. Bütün köy halkı şaşır kaldı.

Breh, bir utanç, bir utanç ki, sormayın. Bugüne dek köyde böyle rezalet görülmüş iş değil.

Yaşlılar Kurulu üyeleri, beş gün üst üste toplandı.

Hacı Donço, Çakır Dragon, Gençö Kunin ve muhtar, ne yapacaklarını düşünmek için muhtarlığa toplandılar.

Muhtar söze:

«Böyle şey olmaz,» diye başladı; «Her bir işin yasalar içinde olması gerekli. Böyle olmaz, kim ne zaman isterse istediği an çocuk doğuramaz.»

Çakır:

«Eğer,» dedi; «bu sürtüğe nikâh kıydırılmazsa köye üç yıl yağmur düşmez. Babayı bulup nikâh kıydırmalıyız. Bu çocuk piç; ötesi yok. Tanrı korusun, kim bilir başımıza ne dertler, ne yıkımlar gelecek... Kesinlikle, babayı bulmamız gerek.»

Hacı Danço, söze karıştı:

«A be, babanın kim olduğu belli; ama, herif nasıl enselenir. Herif kapana girmiyor ki.»

Sonunda muhtar kararı açıkladı:

«Şimdi hep birlikte Stanka'ya gider, söyletiriz.

O zaman herifi jandarmalarla yakalar, nikâhı kıydırırız.»

Karar onaylanır ve Yaşlılar Kurulu üyeleri, başta muhtar olmak üzere kalkıp doğru Stanka'nın evine giderler.

Daha avludan adımlarını attıkları an kadın onları elleri belinde karşılamış.

Muhtar onu görünce:

«Gelin,» demiş; «Dinle. Bak, artık olan olmuş, geriye dönülemez. İnsanlar yaşantıları boyunca yanlışlık yaparlar. Biz babanın kim olduğunu öğrenmeye geldik. Öğrenelim ki, yasalara göre davranalım. Anlaşılan Dako'nun geleceği yok. Aradan yıllar geçti; sağ mı, ölü mü, kimse bilmiyor. Bir nikâh kıydırırız, sen de rahatlıkla insan içine çıkabilirsin.»

Ardından, sözü Çakır almış:

«Günah işlemesine işlemişsin,» demiş; «Bunun hesabını Tanrı seninle görür; ama, senin yüzünden neden köy zarar görsün. Dolu mu bastırsın ya da kuraklıktan kırılsın mı? Sen her şeyi bize söyle, açıklamada bulun ki biz de gerekeni yapalım.»

Hacı da onlara katılıp:

«Söyle Stanka, söyle,» diye eklemiş; «Sen çocuğun kimden olduğunu söyle, ötesini bize bırak.»

Lânet karı, dostu öğretmiş ya, ellerini arkasına bağlayıp vücudunu bir güzel gerip başını dikmiş ve başlamış mı sana:

«Çocuk senden, muhtar. Senden, Çakır Dede; senden, Hacı Donça. Duydunuz mu? Bu çocuk hepimizden; nah, şu gün ortasında çağırılmadan, konuk olun demeden evime gelenlerden. Yıllardır burada bir tutsak gibi zorluklar içinde yaşadım da kimsenin ak-

lına, 'Aç mısın, susuz musun?' diye sormak gelmedi. Ben kadın mıyım, köpek miyim? Kimse düşünmedi. Çocuğun babasını mı soruyorsunuz, söyleyeyim: Çocuk sizin. Bunu böylece bilirsiniz... Şimdi bütün köyü dolaşacak ve haykıracağım: Çocuk sizin, sizin çocuk!..»

Sözünü bitirmiş mi, bitirmemiş mi bilemem. Ama, avlu bir anda boşalmış, herkes gözü nereyi gördüyse oraya kaçmış. Muhtar, nereye gittiğini bilemeden kendini Tunca ırmağının kıyısındaki çayırda bulmuş; Genço Kunin, ırmağı aşıp korunun yolunu tutmuş; Hacı Donça, dükkânının bodrumuna kapanmış, diz çöküp duaya durmuş. Gün aşırı karısından dayak yiyen Çakır Dede ise, büsbütün şaşkın, mırıldana mırıldana mezarlıkta dolaşmaya başlamış:

«Bari böyle bir şeyi düşünmüş olsaydım... Aklımın ucundan geçirseydim... İki yıl var ki, kapısının önünden geçmedim... Sonunda bu ha?... Bu ha?»

Çabuk çabuk haç çıkarıyor, ıstavrozun birini tamamlamadan ötekine geçiyormuş.

KOMŞU

ÖTEKİ horozlar gibi olsa hani neyse; kahrolasıca Pilumut. İri, yağlı koskoca bir şey.

Şöyle bir tencereye koyacaksın, üstüne de yarım lahana eyyt... Sonra geçtin mi başına, karnın tıka bası doyar.

İşte alçacık yerde, çitin üstüne çıkmış uyuyor; hani, elini uzatsan gık demeden tutacaksın.

Şeytan alası hayvanın bir de sesi var ki, sorma; mübarek, horoz değil süvari borazanı.

Tam uykunun en tatlı yerinde bir şişinip ötmüyor mu:

«Kukurigooouuuu.»

Sonunu bir uzatmıyor mu sana, «Uuuuuuu....» diye; sanırsın, büyük ormanlık tepelerden seslenmişsin de, ses yankılanıp aşağılara doğru bölünüp gider; tıpkı öyle.

Yalancı Sibi, karısına:

«Eh, günün birinde bu horoz benim kursağıma girecek ya,» dedi; «Bakalım ne zaman?»

Karısı:

«Hıh,» diye terslendi; «Sen yalnız eşeklik düşün. Bir öldür de, Arap Tanya ile başın belâya girsin.»

«Sen kaygılanma; öyle bir usturubuna getireceğim ki, hiç bir şey sezmeyecek. Sen yalnız çeneni tut ve bekle.»

Günün birinde Sıbi odunlukta baltasını bilerken, Arap Tanya ekmek pişirmek için fırını yakıyordu. Sıbi önce bir öksürdü, ardından da seslendi:

«Tanya, Tanya be, kaç zamandır şu senin horoz bana pek sümsükleştirdi gibi geliyor. Bakıyorum da durumunu pek beğenmiyorum. Bir kanadı hep aşağıya doğru sarkıyor, ibiğinde de beyaz lekecikler var. Hastalığa yakalanmış olmasın?»

«Hadi sen de. Hiç bir şeyi yok, Sıbi ağabey. Kurt gibi yiyor, gün boyu tavukları kovalıyor. Boyunlarını yolmuş körolası, avluyu tüy içinde bırakmış. Hiç bir şeyi yok. Sana öyle gelmiş olacak.»

«Anlamıyorsun sen, komşucuğum, anlamıyorsun; bu işleri bana sor. Bir zamanlar ben de üretiyordum. O zaman tarımcıya danışmış, bir sürü de kitap okumuştum. Bak yine söylüyorum, bu horoz hasta; onu tavuklardan ayır ki hayvanlara bulaşmasın.»

«İşim yok da onunla uğraşacağım. Geberirse gebersin. Ne yapalım yani. Ama, bana kalırsa hiç bir şeyi yok.»

«Benimkisi komşuluk görevi, seni uyarıyorum. Ama, sen nasıl istersen öyle yap.. Görürsün bak, yakında bütün tavuklar bunun gibi sümsükleşecek, ardından da ölecekler. Bu hastalıktan çok çektim. Bir yıl yedi yarkamla iki horozumu götürdüydü.»

«Kahrolasıcı. Ölüirse ölsün. Çıkmasın diye canını iple bağlayacak değilim ya. Ben yalnız bir kadınam, her bir iş bana bakıyor, hangisini yapacağımı şaşıyorum. Onu mu düşüneceğim şimdi.»

Bu konuşmanın olduğu gece, Yalancı Sibi Tanrı'nın bile uyuduğu saatta, yalınayak horozun uyuduğu yere kadar sessizce sokulduktan sonra hayvanı kaptı, bağırması için ağzını tutup evin arkasına götürdü, kanadıyla kuyruğunun tüylerini yolduktan sonra yine getirip yerine bıraktı.

Arap Tanya sabah kalkıp da sundurmadan bakınca ne görsün! Yolunmuş bir horoz, avluda koştu-rup durmuyor mu? Tavukları da kovalayıp kimi neresi gelirse orasından gagalıyor.

Kadın:

«Aman Tanrım!» diye bir haykırıştan sonra, komşusuna doğru koşup bağırmaya başladı; «Ağabey, ağabey, Sibi ağabey be. Gel de şu kahrolasıcı horoza bak. Horozu da tüyü de yerin dibine batsın.»

Sesi duyan Sibi, kuşağını merdivende sürüye sürüye avluya varıp bir süre horozu süzdükten sonra bakışlarını çarığının ucuna indirerek konuştu:

«Yakala şunu. Ver bana da bir bakayım. Benim, evde eskiden kalmış biraz ilâcım var; ama, geç kalındı kanısındayım. Ahıra kapatıp ağzına biraz ilâç akıtayım. Yararı olursa olur; olmazsa artık Tanrı'nın bileceği iş. İstersen kestir ama, hastalıklı, insana da geçebilir. Ben sana daha dün söyledimse de dinletemedim.»

Kadın, horozu sıkıştırıp yakaladıktan sonra çitin üzerinden Sibi'ye uzattı:

«Bak şuna be ağabey,» dedi; «Ne yaparsan yap,

artık kismete. Benim işim çok, salıncaktaki çocuk ağlıyor. Tarlada da aç insanlar var.»

Sibi, horozu ahıra kapattıktan sonra önüne biraz mısır döktü, kazmayı kapıp tarlaya gitti. Gece işten dönünce de eline koca bir biz aldı, sallayıverdi hayvanın kafasına. Horoz bir iki debelendikten sonra ruhu göklere doğru uçtu gitti.

Sonra da avludan seslendi:

«Tanya, Tanya, komşum.»

Tanya, elinde kaçamak kaşığıyla dışarıya çıktı. Yalancı Sibi onu görünce:

«Bir şey yaramadı be komşu,» dedi; «Gerekeni yaptım, ilâç döktüm ama, anlaşılan geç kaldık. Bir ara iyileşir gibi oldu. Kurtulacak sanıp bağa gittim. Ardım sıra biraz canlanmış, öğleyin baktım birkaç mısır bile gagalamış. Su da içmiş, iyi. Ama, hava kararmaya başlayınca ibiği sarkmış, kendini salmış... Geldiğimde de ölüsünü buldum. Tüh, güzel hayvancıktı yazık oldu. Nasıl da öterdi. Şimdi dereye mi atsam yoksa çukur kazıp gömse mi diye düşünüyordum.»

«Dereye atıver be, Sibi ağabey. Neden çukur kazıp da yorulacakmışsın. Az mı uğraştın onunla. Ne yapalım, yazgısı öyleymiş hayvancağızın.»

«Öyle, öyle. İnsan da olsa, hayvan da olsa eceli gelince ağzına üç yüz türlü ilâç dökse yararlı. Kesilmiş başın ilâcı yok. Tanrı'nın buyruğunu değiştirmeye kimsenin gücü yetmiyor.»

Kadın içeri girince, horozu ayaklarından tutup karısına götürdü en büyük tencereye koymasını söyledi...

CITRONE

LİMON alırken kimi görsem, aklıma İtalya gezim gelir. Hani benim şu balayı gezim...

Daha yola çıkmadan önce kapının önünde durmuş çalım atıyordum:

«Mutse,» diyordum; «Seninle İtalya'ya gideceğiz,» diyordum; «Ben,» diyordum; «biraz Fransızca, biraz Almanca bilirim ya, İtalyanca ile aram hiç olmadı. Hoş, korktuğum falan yok; sanırım, onunla da baş ederim.»

O da:

«Korkma Gutsa,» diyordu; «Kolay iş. Bir Bulgarca - İtalyanca sözlük alır, yolda okur okur gereken sözcükleri öğreniriz. İtalyanca da iş mi yani? Ah İtalya!» diyordu; «Dünyanın cennetidir. O güneşli kıyılar, o bulunmaz gökyüzü. Dolaşırız ha...» diyordu. «Hep sarmaş dolaş, çevreyi gezeriz. Öyle çok konuşacak ne çıkar ki İtalya'da?...»

Sonra da incecik parmağıyla burnuma dokunmuştu.

Gerçekten de bulunmaz bir yerdi İtalya. Gök çok güzel, kıyılar ılık içinde. İnanın, bu söylediklerim tümüyle gerçek. Ama, iş bir şey istemeye geldi mi?... Sözelgeşi, yemek yiyeceğiz; ne deyip nasıl istemeli; haydi dayan bakalım el kol işaretine. Tek sözcük anlamadığıma göre, düşünüyordum ki, epeyce zorlanacağız. Düşündüğüm gibi de oldu.

Yolda, eh ne de olsa yeni evliyiz, hay huy, öpücük möpücük, şucuk buçuk - Sözlüğü açmaya zaman bulamadan kendimizi Venedik'te bulduk.

Gondolla kanalları dolaştık, San Marko'yu gördük, omzumuzda güvercinlerle alanda resim çektirdik. Ta ki, bizim hanım sızlanmaya başlayınca dek, oyalandık.

«A be, Gutsa» dedi; «İçim bayıldı. Acıktım,» dedi.

«Olur, Mutse'cim,» dedim; «Haydi gidip bir lokanta arayalım.»

Çıktık yola. Bir orası, bir burası bakındık; bir yerlerden burnumuza yahni kokuları gelinceye değin, arandık tarandık, döndük dolaştık. Kokunun kaynağını bulunca da içeriye daldık. Bizi garsonlar karşıladı. Masaya oturup elimize yemek listesini tutuşturdular. Baktım, üst üste çeşitli yemek adlarını sıralamışlar. Baktım, el yazısıyla yazıldığından ve çok kıvrımlı bir yazı olduğundan okuyamıyorum, Mutse'ye uzattım:

«Bak,» dedim; «Önce sen seç. Çünkü, sen çok acıktın.»

«Sen, sen,» diye karşılık verdi; «Sen oku da ben dinleyeyim.»

Baktım, baktım kardeş; gözlerimi dört açtım ama, okuyamadım. Yine listeyi uzattım.

«Mutse'ciğim,» dedim; «Sen bir şeyler seç. Benim yol yorgunluğundan gözlerim sulanıyor, okuyamıyorum; sen oku bakalım. Sana Sofya'dan gözlük almıştık ya.»

Mutse'cik çabaladı, heceledi, zorlandı; sanki bilmece çözer gibi uğraştı. Sonunda, **Montanara** sözcüğünü okuyabildi. **Montanara**, 'Montan, dağ sözcüğünden çıktığına göre,' diye düşündüm. '**Montanara**, dağ yiyeceği demektir. Hah tam bizim gibi Grenovlular için.'

«Eee, garson,» diye seslendim; «İki **montanara** getir bakalım, ne olursa olsun.»

Çocukcağız kayboldu, az sonra da bize, elinde dumanı tüten iki sebze çorbası getirdi. İçinde de bulgur var. Sanırsın, bizim ülkeden bir aşçı yapmış. İş-tahla yedik. Ardından birer tane daha getirttik. Geceleyin yine, ertesi gün yine iki tane **montanara**. Sözün gelişi, Venedik'te her yanımız çorba doldu. Sonra trenle vurduk yollara.

Floransa'ya geldik. Büyük kent, tarihsel kent. Anıtlar, eski kiliseler - Her bir şey güzel. Orada, yemek listesinden bir şey daha okuyabildik. **Eskalapine**. Eskalop'un Fransızca pirzola demek olduğunu hatırladım. Karar verdik, ısmarladık. Tamam. Küçük soslu pirzolalar. Onu yuvarladık. Ardından da birer **montanara**. Demek, bir çorba bir de et biliyoruz artık. Önce iki **montanara**, ardından da birer **eskalapine**. Dolaştık, dolaştık, sonra, ver elini Roma.

Roma da kent ha... Bizim Dranovo'dan büyük. Eski bir kent. Tarihsel anıtlar, kiliseler ve de pahalılık. Yoksa, her şeyi güzel. Orada gittiğimiz lokantalardaki listelerde **eskalapine**'yi bulamadık. Yine ikişer

montanara ile geçiştirdik. Ardından dosdoğru Napoli.

Trende açlığımızı, Balkan kaşeriyle giderdik. Napoli'de trenden inip bir taksiye atladık.

Şoföre:

«Çabuk otele,» dedik.

Şoför arabayı sürdü, bir büyük yapının önünde durdu. Kapıda «**Albergo**» yazıyor.

Karıcığma:

«A be Mutse,» dedim. «Ne biçim iş bu be? Venedik'te Otel Albergo, Floransa'da aynı, Roma'da yine öyle. İtalya'daki bütün bu oteller sömürücü Albergo'nun mu? Bunların hepsi bir adamın mı be?»

O ise kıs, kıs güldü:

«Albergo, İtalyancada otel demek,» diye karşılık verdi; «Kişi adı değil. Sözlükte öyle yazıyor.»

Neyse ne, bu albergo'da kaldık, sabah olunca da kenti dolaşmaya çıktık. Büyük kent, tarihsel yapıtları çok. Kiliseleri de bol. Her şey çok güzel. Bir ara kendimizi kıyıda bulduk. Mutse ellerini çırptı.

«Ah Gutse,» dedi; «Ah Gutse, ne ışıklı kıyılar. Ne mavi gökyüzü. Haydi, sandalla gezelim. Bir anı olur.»

«Dolaşalım be kuşcağazım, neden dolaşmayalım? Buraya para harcamaya gelmedik mi?»

«Nah şu beyaz sandalı kiralayalım. İçine yerleşelim, kumrular gibi birbirimize sokulalım; o da bizi sallasın, sallasın...»

Ve burnuma vurmak için uzandı ama, alt dudağıma rastladı, dudağımda «İpluk» diye bir ses çıkardı.

«Sallasın,» dedi; «Sallamasına sallasın ama, ya bizi deniz tutarsa?»

Karım:

«Limon alırız,» diye karşılık verdi. «O zaman hiç bir şey olmaz.»

Limon aramaya başladık.

Limon şurada, limon burada, görünürlerde limon yok. Bir mağazaya yöneldik. Girerken düşündüm:

Limon, Fransızca **citron**; Almanca **zitron**, İtalyancası **citron** ya da **citron** olmalı. Başka türlü de olamaz. Citrone. İtalyancaya böylesi daha çok yakışıyor.

Mutse'den önce davranıp İtalyancadaki bilgimi göstermek için ilk gördüğüm satıcıya bağırarak sordum:

«Lütfen,» dedim; «Bana birkaç tane citron veriniz.»

Satıcı hiç kımıldamadan bana bakıyor.

«Citron,» diyorum; «Cit-ro-ne.» Yumruğumu da sıkıp büyüklüğünü göstermek istedim.

O ise bana bön bön bakıp omuzlarını kaldırmaz mı?

Karım:

«Citron olmayacak,» diyor.

Ben de; 'Her halde,' diye düşünüp düzeltme yaptım.

«Citron,» dedim Fransızca; «Citronnn. Citron.»

Satıcı yine yüzüme bakıp susuyor. İnadım tuttu. Buna benzer bir şey olacak. Anlaşamayacak mıyız yani? Sonunda bütün alfabeyi sıralamaya karar verdim:

«Atrone, bitrone, ditrone, fitrone, gitrone, etrone, hidrone, jitrone, vitrone, itrone, zitrone...»

O ise, baykuş oğlu baykuş; yine bir şey anlamıyor.

«Kitrone litrone...» sürdürüyorum; « itorne, nitrone, ritrone pitrone.»

Mutse:

«Dur!» diye bağırdı; «Sen gittikçe işi katrana çevireceksin. Bekle. Zorlama kendini.»

«Ama, olur mu?» dedim. «Bunca sayıp sıralayayım da hiç biri tutmasın. Olacak iş mi yani? Ama, herif cahilin teki; anlamıyor. Yoksa, istediğimin limon olduğunu çoktan anlamalıydı.»

Sözümü bitiremeden satıcı birden bağırdı:

«Aaaa... Limone... Si, si, Sinyore. Abiamo, Sinyore, Si, Si.»

Uzandı, bir örtüyü çekti, ardından bir sandık limon gözüktü.

«Ne? Siz de limon diyorsunuz?» diye haykırdım. «Öyle söylesene be birader. 'İtalyanca ile Bulgarca aynı,' deviyer de zorlanmayalım. Ben de, 'Neden aramızda akrabalık var,' diye düşünüyordum. 'Neden bir yakınlık var aramızda?' diye şaşardım. Kanımız, dinimiz aynı - Limonda da benzermişiz.

Ha şöyle söyle be kardeşim...»

ANA PARA VE FAİZLERİ

GENİN GOÇO, Kamenyak tarım kurslarını bitirdi, aydınlar arasına karıştı, pantolon diktirdi, bayram günleri de cebinden markalı kocaman bir mendil sarkan ceket giydi ya, artık Yalıntepe'den karı almak istemiyor.

Gena teyze:

«A be annem, a be oğlum,» dedi; «Minka Boşkak da, Yovka Kovandimova da, Deşna Bozacykina da sana umut bağlıyor. Kızlar da sanki şamar atmışsın gibi al yanaklı; nelerini beğenmiyorsun?»

Aynanın karşısında taranan Goço ise, perçemlerini alnına doğru indirdikten sonra:

«Evde çatlak topuklu, cahil karı istemiyorum,» diye karşılık verdi. «Eğer evlenirsem Kamenyak'tan karı alacağım. Bizimkilerden daha görgülüler, hiç yoksa açık başla geziyorlar.»

Neler yapmadılar, neler denemediler, ne büyüler yaptırmadılar kocakarılar; ama, yarar sağlama-

dı. Söz dinletemediler. Yakınlarının dediklerine aldırış etmedi Goço.

Sonunda, Kamenyaklı bir kızla nişanlandı; ardından da düğün dernek. Bir kervan uzandı, bir gayda sesi yükseldi, bir davullar gümbürdedi ki, sorma; nikâhlarını papaz Donyu kıydı. Onlar da papaza ipek yenli gömlekle, köşesine yapraklar işlenmiş, kıyıları çiçekli bir çevre armağan ettiler.

Bir düğün oldu ki, içki, yemek, oyun, bağırma-lar, sorma gitsin.

Yalıntepe'nin erkekleri karılarına:

«Güzel gelin be,» dediler; «Nesini beğenmiyorsunuz?»

Kadınlar:

«Güzel ya; gün görmemiş, bembeyaz. Elleri de öğretmeninki gibi yumuşacık; bu bizim köye göre değil,» diye mırıldandılar. «Burada kazma kaldırıp orak sallamak gerekli, o ise yalnız gölgede oturup dantel örmesini biliyormuş.»

Sonra:

«Eee, söylenenlere bakılırsa, üstelik boş elle de gelmemiş. Bir yığın para getirmiş. İş bilmezmiş ama, avuçlarını parayla ısıtmış,» dediler.

«O zaman başka.»

Köylüler böyle konuşuyorlardı.

Kayınpederi, Goço'ya, iki atla araba alsın diye para vermiş. Vermesine vermiş ya, hem bir yıllığına, hem de faizle.

Goço, atları da arabayı da aldı, tarlada çayırda koşturmaya başladı. Anasıyla karısı ise, başörtüleriyle yağardan yağmurdan uzun çorapları ve kollu giysileriyle günden güneşten korunur oldular.

Kadın bugün hasta, yarın bir şey diyor, ertesi gün bilmem ne... Bir ara çocuğu olduğunu duyduk.

Karı, ikide bir Kamenyak'a gidiyor. Anasını göreceği gelirmiş. Gün geçmiyor ki, anasına gidip birkaç hafta kalmamış olsun.

Kayınpeder de Goço'ya durmadan haber gönderir:

«Goço be şöyle, şöyle, senedin zamanı geçiyor, faizleri ödemeye bak. Hiç yoksa ana borcun da yarısını öde.»

Ardı arkası kesilmedi:

«Goço, ana para.»

«Goço, faizleri.»

Goço öfkelenmeye başladı. Oflayıp pofluyor, mırıldanıyor; burnunun dibinde anası da söyleniyor ama, para ne gezer. Bir ara öyle bir duruma geldi ki, hiç bir yerden metelik alacak hali kalmadı. Bu yetmezmiş gibi, iki yıl dolmadan bir oğlan çocuğu daha oldu. Karısı ise hep evde, hep ocağın başında oturuyor, bahçedeki biberleri olsun sulamak için dışarıya adım atmıyor.

Kamenyaklı yaşlı herif ise haberleri sıklaştırdı:

«Goço, paralar.»

«Goço ana para.»

«Faizler.»

Goço bir sabretti, iki sabretti, sonunda tepesi attı. Karısıyla iki çocuğunu bir arabaya bindirdi, arabacı Köse Tinka'ya parasını ödedi, kayınpederine verilmek üzere bir mektup yazarak hepsini birden Kamenyak'a gönderdi.

Yaşlı adam mektubu açınca ne görsün. Şöyle yazmıyor mu?

«Baba, sana bugün ana para ile iki yıllık faizleri gönderiyorum. Köse Tinka onları sana sağ esen teslim edecektir. Onları yanına al ve bildiğin gibi yaşa. Benim içinse kaygılanma.»

Kayınpeder:

«Breh!» diye ulumuş, «Bu kabak bana iyi oyun etti. Ben bu iki çocuklu anayı ne edeyim.»

Kocakarı bayılmış, kız ağlamış, çocuklar zırlamış.. Felâket.

Kayınpeder düşünmüş, düşünmüş, elini kel kafasına vurmuş, karıya danışmış, kızının eline borç senedini tutuşturmuş, üstelik para da vermiş; çocukların avuçlarına üç beş kuruş sıkıştırmış; arabaya da fasulye, mercimek, patates, pekmez, ne bulduysa doldurmuş, sonra hepsini damadına yazdığı bir mektupla geri göndermiş.

Mektupta istemeyerek:

«Değerli damadım Goço» yazıyormuş.

«Ne ana parayı istiyorum ne faizleri, ne de faizlerin faizlerini. Yalnız, aramızda anlaşma, sevgi olsun; onun ötesi kötü...»

Köse atları kamçılıyıp yola düzülünce de, yere eğilip kayınpeder, geri dönmemeleri için birkaç taş alıp arkalarından atmış.

KOÇAKARI İLÂCI

ARKADAŞIM Nunyo Nunkin, bu sabah kahveye tıpkı bir mihrace gibi geldi. Başına sardığı sarık bir kulağıyla birlikte gözünün birini de örtüyordu.

«Ne bu durum?..» diye sordum.

«Hiç.» dedi; «Sağlık memuru için geldim. Söz vermişti ama, daha görünürlerde yok.»

«Ya bu sargılar ne? Dişten mi, kulaktan mı?»

«Kulaktan değil. Dişlerden ve askerlik yoklamalarından kurtulalı da yedi yıl oldu.»

«Öyleyse, kesinlikle gözdendir.»

«İster gözden de ister kaştan, istersen bütün kafadan de; ama, değil.»

Baktım kızıyor, takıldım.

«O zaman çapkınlıktan olmasın ha? Bu yaşta kız kovalayayım derken çiti aşamadın, hop...»

«Hayır be kardeşim, hayır... Sen de mi böyle düşünüyorsun? Sen de mi? Ne kötü insanlarsınız be. Ne kötü dünyaya kaldık.»

Şöyle bir burnunu çektikten sonra çay bardağını alıp masama geldi, anlatmaya başladı:

«Gözüm ağrıdı. Ama, şu bağlı olan değil de öteki. Kızardı, batışmaya başladı, sonra da zonkladı. Kalktım, bir bilene sorayım dedim.

Doktorun biri asit horik, öteki gülsuyu, üçüncüsü de su pansumanı öğütünde bulundu. Birincisinin söylediğini de, ikincisini de, üçüncüsünü de denedim. Ama, geçmedi işte. Sonunda, açıklamakta bir sakınca yok, şifalı ilâçlar yapan Donya Nineye gittim. Hani şu kocakarı ilâcı denen şeyler yapıyor; ama, onun yaptıklarını bir zamanlar yaşlı doktor Mehlemov da, papaz Kostantin de öğütlüyorlardı. Neyse, ninenin yanına gittim. Beni karşısında bir tabureye oturttu. Gözkapağımı çevirip baktı baktı sonunda bıçak gibi kestirip attı:

‘Sana süttten başka hiç bir şeyin yararı olmaz. Ama, insan sütü gerekli. Emzikli bir kadına gidecek-sin; gözüne taze süt damlatsın. Birkaç kez damlatsın yeter. Ağrın şıp diye kesilir. Yalnız, sütü damlatınca hemen silme, biraz dur, gözlerini birkaç kez açıp kapa ki, süt içeri girip bütün mikropları temizlesin.’

Ha, bir de şartı vardı Donya Ninenin; sütü sağacak kadın ilk doğum yapmış olmalıymış ki sütü taze olsunmuş.

Güzel... Öyle olsun, Sütse süt. İlk doğurandansa ilk doğurandan. Bir kez de bunu deneyelim, bakalım ne olacak. Kalktım, parasını ödeyip eve döndüm. Bilirsin, benim kiracılarım var. Genç insanlar, namuslu, dürüst kişiler. Evin bir odasında oturup mutfağı da kullanıyorlar. Çamaşırlıkla mutfak ortak. Adam, ek-

mek fabrikasında işçi, karısı ise küçük çocuğuyla evde kalıyor. Rastgeldi işte.

Eve dönünce karıyı pamuk almak için eczaneye gönderdim, ben de kiracıma:

‘Bayan Penke,’ dedim; ‘Donya Nine bana şöyle söyle söyledi. Aman, bana ancak sen yardım edebilirsin. Tasalanma, yardımının karşılığını öderim.’

Güzel ama, kadıncağız utangaç; kızardı bozardı:

‘Şey,’ dedi; ‘Bir kahve fincanına sağsam da siz odanızda damlatsanız olmaz mı?’

‘Olmaz, Bayan Penke,’ dedim; ‘Kesinlikle olmaz. Donya Nine doğrudan doğruya damlatılması gerektiğini söyledi. Sıcacık olmalıymış, yoksa süt etkisini yitirmiş, iyileştirici özelliği kalmazmış.’

Kadın evirdi, çevirdi, sonunda iyilik nedir bildiği için de kabul etti. Kabul etmesine etti ya, ‘İnsanların ne olduğunu bilirsiniz, sakın kimseye söylemeyin,’ diye rica etti. ‘Neme gerek, bakarsın başka anlam verirler.’

Yattım mindere, kadın da üzerime eğildi, fışkırttı. Senin anlayacağın, kadıncağız bana yardım etti. Birazcık durdum. Her şey gereği gibi olsun istiyordum ama, ninenin dediği gibi gözümü kırıştıramıyordum. Açılmış gözlerim bir türlü kapanmak istemiyordu. Ha bugün kapanacak ha yarın diye bekliyordum; ama, tam tedavi sırasında bir türlü kapanmıyordu. Bir hafta geçti, tedaviyi hiç kesmeden uyguluyorduksam da ağır dinmiyordu bir türlü.

Bir ara bizim karı da pirelenmeye başladı. Hep beni izliyor, mırıldanıp söyleniyor, bana kötü kötü bakıyordu. Ne olacak yani, üst yanı bir damlacık süt damlattırıyorum. Bizim karı gittikçe kuşkulanır ol-

muştı. Durmadan sağa sola bağırmakta, ne sorsam sert karşılıklar vermekteydi. Bütün gün elinde bir oklava, bahçede tavukları kovalayıp duruyordu.

Dün sabah baktım, karım erkenden kiliseye gitmeye hazırlanıyor. 'Hah,' dedim; 'işim rastgeldi. O çinkınca bir yıkama daha yaparım.' Karım evden çıkar çıkmaz kiracıyı çağırdım ve yalvardım.

'Bugün olmaz,' dedi; 'Durum uygun değil, kocam evde.'

'Ne zararı var,' dedim; 'Birkaç saniyelik bir iş bu. Siz odun almaya bodruma inersiniz, ben de bir dakika için gelirim. Yalvarırım size, bana büyük bir yardımda bulunuyorsunuz, son kez olsun. Bakın, size yalvarıyorum.'

Yavaşça süzülüp bodruma indim, teknenin üzerine oturdum. Sen yine kim bilir neler düşüneceksin ama, işte bak, ıstavroz çıkarıyorum; başka hiç bir şey, hiç bir kötü dilek yok içimde. Derken geldi. Demek bana acımişti. Özür dileyerek göğsünün düğmelerini çözdü ben de yatıp hasta gözümü hazırlayacaktım ki, bizim kolera elinde oklavayla kapıda görünmez mi? Yuvarlanır gibi merdivenleri inip başlamaz mı?

Haykırdım:

'Dur be karı, dur be Tanrı'nı seversen. Dinle biraz, dinle beni be. Hiç senin düşündüğün gibi bir şey yok bunda. Bayan beni tedavi ediyor. Çok namuslu bir iş bu. Kocakarı ilâcıyle gözümü iyileştirmeye çalışıyor.'

Karı ise dinlemez.. Pata küte vuruyor. Hem öyle vuruyor ki, sesi hayvan pazarından duyulur.

Hem vuruyor, hem de:

«Al sana!» diyor; «Al sana iyileştirme! Al sana bodrumda tedavi! Al sana bir tane daha, al bir daha!...»

Kafamı bu duruma sokuncaya kadar vurdu.

İşte bak, sana bir gerçek söyleyeyim mi? Ağrıyan gözüm iyileşti de sağlam olanı şişti, kapandı, mosmor oldu. Şimdi ne yapayım, neyle yıkayayım. Olaydan sonra da kiracılar evden çıkıp gittiler. Şimdi ne yapacağımı bilemiyorum...»

GİZLİ POLİS

DİNLE beni, hani bir söz vardır «Bazı kişilerin horozları bile yumurtlar» Bazılarının da işi doğru düzgün gitmez vesselâm. Bizim Borka da onlardan işte. Bu, daha ilk evliliğinde belli olmuştu. Gorka ile evlenince elli bine konacağını umuyordu ya, paralar on bin çıktı. Hoş, çalışmadan kim adama bu parayı veriyor, o da başka. Neyse ne, kumarda bari şansı iyi gidip de artsaydı ya, olmadı. Noel'de, şurada burada derken, paracıkları elden gitti. İyi niyeti vardı ama, olmadı; paraların avcundan nasıl gittiğini anlayamadı. Üstüne soğuk bir su içti, işte o kadar. Ne draho- ma kaldı, ne bir şey. Bacadaki kar taneleri gibi eridiler.

Kadınların nasıl bir yaratık olduğunu herkes bilir. Borka paraları kumarda çarçur edince, karısı da onu ekip gitti. Eh, o da sokakta kalacak değil ya, ikinci kez, komiser babası öldü ölüyor diye beklenen Kuna Zümbülkine ile baş göz oldu. Ne var ki, sağlam adammış Zümbül; kanseri de öldürücü çıkmadı, ya-

lancı bir kansercikmiş. Günün birinde doktor Parancilov, kesti, biçti bir işler yaptı işte, onu kurtardı. Hasta öyle bir düzeldi ki, ölmek de ne söz, damadını gömmeye hazırlandı.

Kuna, meteliksiz geldiği yetişmiyormuş gibi, babasının eviymiş gibi yerleşti eve, tavşanlar gibi üretim başladı. Yıl geçmeden 'viyak,' yıl geçmeden 'viyak viyak' - iki çocuk.

Borka, tepesinden vurulmuşa döndü. İş de yok. Ne yapsın. Yazıcı olmak için mahkemeye dilekçe verdi. Denço, yargıcın sağdıçıymış; inşallah allem kalem eder de kayırır diye düşünüyordu. Amcası tuttu elinden, yargıcın karşısına götürdü. Adam da söz verdi; ama, işi sonuçlandıramadan bir başka yere atandı. Bundan sonra Borka, ister yazıcı de, ister odacı de, bir avukatın yanına girdi - bir süre sonra da kovuldu. İşçi denetçiliğine girdi - Üç gün geçti geçmedi, kovaladılar.

Ah kötü yazgı, ah talih...

Kış, pek korkunç bir biçimde yaklaşmaktaydı. Kuna dersen, yine karnını şişirmiş, yeni tavşancıklar doğurmaya hazırlanıyordu.

Tanrı acıdı da besbelli, kasıma doğru belediyede kadro açıldı, onu işe aldılar. Almasına aldılar, güzel de, kendisini işe aldıkları sırada belediyenin bütçesi daha onaylanmamıştı. Onaylanınca da adını listeden silmişlerdi. Üstelik, çalıştığı haftanın parasını ödemek istemiyorlardı bile. İş onaylanmamış birisine ödeme yapmak için madde bulamıyorlarmış tüzükte.

Borka, dişlerini gıcırdattı, sustu. Sustu ama kendi kendine de mırıldandı:

«Yok ha, yok ha?.. Dininize imanınıza. Gösteri-

rim ben size maddenin nerede olduğunu. Bir iş yapayım da beni unutmayın.»

Kasketini kapıp çıktı.

Ertesi gece birisi belediyenin kasasını kırdı, halkın ödediği nice su, çöp ve öteki vergi paraları varsa tümünü aldı götürdü.

Üç gece sonra, çarşıdaki Ermeni sarafın dükkânı soyuldu, ardından da hırsızlar, kanserden kurtulan kayınpederin hatırını sordular.

Kuşku üzerine Borka'yı tutukladılar. Adamcağız, üç buçuk yıl hapiste yattı. Onun yapıp yapmadığı da anlaşılamadı. Suçu kanıtlayamadıklarından geçenlerde salıverdiler.

Borka, pembe - beyaz bir koyun gibi sus pus köye döndü. Ama, boş duramazdı ki; tavşancıklar açlıktan şurada burada ağlaşmaktaydı. Sonunda güvenlik yetkilileri, onu gizli polis göreviyle işe aldı.

Polis müdürü:

«Sen gözü açılmış bir adamsın,» dedi. «Suçluların bir bölümünü cezaevinden, bir bölümünü de dışarıdan tanıyorsun. Seni, hırsızlık işleri masasına detektif olarak atıyorum. Hırsızları çarşıda, pazarda, panayırda, şurada ya da burada izleyeceksin. Aklını başına toplu. Hırsızlık olur da suçlular yakalanmazsa, kodese sen girersin. İşte sana bu kadar söylüyorum. Hesabını ona göre yap. Sonra, bu iş aramızda gizli kalacak. Tümüyle gizli ha. Kimse senin ne olduğunu, ne iş yaptığını bilmeyecek. Merkeze de, rapor vermek için yalnız geceleri geleceksin. Bir rastlantı olur da seni biri görürse, polis gözetimi altında tutulduğunu, buraya yalnızca imza atmak için geldiğini söyleyeceksin.»

Borka, polis müdürünün sözünü bir asker gibi dimdik dinledi ve ara sıra da başını sallayarak onayladığını belirtti. Sonunda her denileni tümüyle yapacağına söz verip hemen ertesi günü görevine başladı. Bir hafta, iki hafta, bir ay.. Polis ileri gelenleri kendisinde hoşnuttu.

Derken, panayır gelip çattı. Başlar başlamaz da bir köylünün kesesi kuşağından çekildi. Polisler koştu, Borka koştu, hırsız şurada, hırsız burada sanki yer yarıldı da yerin dibine battı. Kıyı mahalle hanları, kahvehaneler, köşe bucak dolaşıldı; yok oğlu yok. Hava karardı. Borka, umudunu yitirince arkadaşlarının bir sonuç alıp almadığını anlamak için merkezin yolunu tuttu. Yolu, sirkin yanından geçiyordu. Durdu. Toplanan kalabalığı gözden geçirmek istedi. Bu sırada kuşkulu bir kişinin bilet almakta olduğunu gördü, hemen arkasına yanaştı.

Kendi kendine:

‘Sirk’e gireceğim,’ dedi; ‘Tam ardında durup izlerim. Bakalım ne yapacak. Gerekirse cebini bile karıştırırım.’

Güzel, güzel ama, bir adamın işi düzgün gitmez, kör talihi de onu izlerse, sen ne yaparsan yap, sonu yok... Yabancı içeri girdi. Borka da ardından. Bir adam kapıda yolunu kesti, bunun üzerine Borka ceketinin yakasını kaldırıp polis rozetini gösterdi. Kapıdaki adam, it oğlu it, büyük bir vatansever miydi, polislere yağ çekmek mi istiyordu, yoksa eski bir yan kesici miydi?... Neyse ne, onu büyük bir özenle koldan tutup seyircilerin arasından geçirdi, en ortaya çıkardı. İçeriye kaymakam, polis müdürüyle nişanlısı, belediye başkanı, özetle, kentin bütün ileri gelen-

leri doluşmuştu. Adam omzuna vurdu, yer göstericilere sesini duyurmak için sesi çıktığı kadar bağırdı:

«Gizli polis, birincide bir yer.»

Ertesi sabah Borka'nın işine son verdiler.

Aynı gece sirkin kapısındaki adam don gömlek kaldı. Birisi, sirkin yanındaki çadırda uyurken elbiselerini yürütmüştü.

Sonraları bunun Borka'nın işi olduğunu söylediler ama, ben kendisini bir aydır görmediğim için size bir şey söyleyip günahını alamam.

ŞİRKET

HANİ, yılda bir kez olsun ava gideyim, dedim. Hazırlanıp tarlaların içinde yürüdüm. Tunca'yı geçtim. Tam şoseyi aşip ormanın yolunu tutacağım sırada, yanımda posta arabasının tıngır mıngır sesini duydum. Postacı Milyu'nun beti benzi atmıştı, pencereden el sallayıp bağıırıyordu bana:

«Kurt var, Dimo ağabey; kurt var. Korkunç bir şey. Kocaman.»

«Kurt nerede be? Arabada yanına oturmuş olmasın sakın?»

«Yok be, Dimo ağabey, yok be. Yukarıda ormana doğru gidiyordu. Köprüden sonra bana doğru geldi ve uzun süre ardımı bırakmadı; dinine yandığımın. Kahrolasıca. Arkamda koşturup durdu. Bir ara beni geçip ileride yolun üstüne oturdu. Haykırdım, bağırdım, korkudan çatlayacaktım. Neyse ki, çok şükür yukarıya doğru yollandı. Hancıyı görüp durumu anlattım, o da tüfeğini kapıp yukarıya fırladı. Sen de buradan git, karşılarsın. Yalnız, çabuk ol. Bu derin karda hızlı koşamaz.»

Haç çıkarıp, göğsüme tükürdüm, ileriye koştum. Tepeye vardım, çevreyi dinledim. Tam nereye sineceğimi kestiriyordum ki, 'Dum! Dum!.' yakında tüfek patladı. Hemen bir taşın ardına yattım. Derken, kurt göründü. Tam karşıdan geliyordu. Durduğum yer ise kötü mü kötü. Geliş yönü de berbat, çukurlar var, çalılar örtüyor. Biraz daha ileriye süründüm. Kahrolasica, kokumu mu aldı ne, tam yaklaşacağım sırada döndü ve hoop vadiye doğru atıldı. Ben de, ardından tüfekle bir selâm gönderdim. Tutturamadım anlaşılan.

Atışı duyan hancı bağırmaya başladı:

«Koş, kooooş.. Sağdan koş. Vadinin kıyısından koş. Aşağıda, değirmenin yanında önünü kesersin. Ya yaralı, ya çok yorgun; hızlı koşmıyor. Ben de bu yandan gelirim.»

Kalkıp, hancının dediği yana doğru pergelleri açtım. Ondan çabuk aşağıya inip tam yolunun üzerine pustum. Az sonra bana doğru geldiğini duydum. Yüreğim ekspres lokomotifi gibi çarpıyordu. Ama, kendimi tuttum.

Görününce de tüfeği omuzlayıp sallardım. Bir, bir daha...

Karın üzerine yığıldı. Arka ayakları karları havaya saçtı.

Tüfek sesine yukarıdan koşup gelen hancı seslendi:

«Oho yeğenim, tutuşturdun mu onu?»

«Duasını bile okudum.»

«Öyleyse ayaklarından sürükleyerek getir. Hana gider derisini yüzer iki tek atarız onura.»

Yanına yaklaştım bakmak için eğildim, bir de ne göreyim? Hayvanın boynunda deri bir tasma yok mu? Üstelik, bir sıska bir sıska. Tasmaında bir de halka var. Düşün bakalım. Kim bilir kimin köpeği. Girdi mi başımız belâya.

Ne edeceğimi şaşırđım. Hemen hancıyı çağırđım. Yanıma gelip o da durumu görünce bıyığını ısırđı, kaşınmayan yerini kaşırđı, sonra:

«Bu, köpek olmasına köpek, cins olmasına cins kurt köpeği,» dedi. «Ama, bunca kovalayıştan, bunca ateştten sonra böyle bırakmak olmaz.»

Eğildi, kayışı çözdü, kuşağına soktuktan sonra ekledi:

«Nasıl olsa her yerde duyulacak. Bütün kasaba da bize gülecek. Boğulacaksak hiç yoksa derin suda boğulalım. Ben bu köpeği kurt ilân ediyorum. Ne isterse olsun. Anlaşılrısa dayağı hak ederiz. Eğer anlamazlar da kurt diye yutturursak, elimize para bile geçer. Orman dairesi, kurt vurana iyi para verir. Yiyecek alırız, içkiler de cabası olur.»

Hayvanı karda hana sürükledik. Derisini yüzüp bir sırığa geçirdik. Ben de tasmanın yeri belli olmasın diye boynunun tüylerini karıştırdım iyice. Ondan sonra oturup kafaları çektik.

İçtikçe köpeğin derisi, o kadar kurda benzedi ki, ayırabilene aşkolsun. Tıpkısının aynısı:

Hancı:

«Şimdi,» dedi; «Yaylıyı koşalım da doğru orman dairesine gidelim.»

«Bre deme. Ben oradan korkarım. Dayak varsa orada vardır.»

«Korkulu olduğu için ilkönce oraya gideceğiz. Eğer oraya yutturursak işimiz tamamdır?»

Yüreklenmek için birer tane daha attıktan sonra yaylıya atlayıp doğruca orman merkezine gittik. Orada deriyi tanımakla kalmadılar, üstelik de övdüler ve mühürleyip bize beş yüz leva armağan verdiler.

Gece geç vakit hana döndük, ertesi gün de çevre köyleri dolaşmaya çıktık.

Üç gün köy köpeklerin ihavlattık, buğday, arpa, fasulye topladık.

İşlerimiz bitince de deriyi sattık. Her birimize avuç dolusu para düştü.

Hancıya:

«Breh,» dedi; «Ne bereketli işmiş bu be. Ne kelepir. Bugünlerde böyle bir köpek daha düşürsek.»

Hancı:

«Şırışş,» dedi; «Sus. Yalnızca sus. Elbette bir yolunu bulacağız.»

Çekilip bir köşeye düşünmeye koyulduk. Evirdik çevirdik ve ister inan ister inanma kardeş, sonunda da bulduk:

Ve şimdi arkadaş, aramızda kalsın, ikimizin bir şirketi var. Tam bir ortaklık, sermayesi de sorumluluk. Hanın arka avlusunda bir köpek evi açtık. Fabrika gibi kurt köpeği üreteceğiz. Üretmek ne demek, büyüteceğiz. Kış gelince de birini koruya götürüp kurt ilân edecek, ardından da kurşunu çekeceğiz. Beş altı tane yeter. Önce orman merkezine götürüp armağanı alacak, deriyi mühürletecek, sonra da köylere götürüp satacağız. Gelirli iş, kelepir iş. Ve en önemlisi kardeş, tümüyle garantili. Çünkü, boyunlarında tasma izleri de olmayacak...

KAZLAR

SEN ne dersen de, bizim köyde işler yolunda gitmeye başladı. İşte bak, bir aydan beri yeni muhtarımız var. Biliyorsun bir süredir muhtarlığı sıraya koydular. Şimdi sıra Kosta Lalçov-Kenda'da. Eh, Kosta cahildir, imzasını bile atmayı bilmez ama, karısı yönünden akrabası olan hademe Lulço dede, ona hiç olmazsa alfabenin yarısını öğreteceğine söz vermiş.

Aslında iyi adamdır ama, muhtar olunca - bre, bre - arı diyeceksin hem de eşekarısı. Bir rastlantı sonucu, muhtar olduktan sonra delege olarak kurultaya gitti. Dönüşte de buyrukları almak üzere kaymakamlığa uğramış. Orada doldurdular mı, yoksa azarladılar mı, orasını bilmem. Ama, köye dönünce önüne gelene ceza yağdırmaya başladı. Bir buyruklar çıkardı ki, duysan saçların dimdik olur. Daha ilk haftasında halka sokakların sağından yürüme zorunluğunu koydu. Hadi, de bakalım.

Bilirsin ben sessiz adamımdır, yasalara uyarım, vergilerimi de aralıksız öderim. Oysa, böyle bir şeye

uyabilmem olanaksız. Sözgelisi, geçen gün kocakarı çocuklara kaçamak yapsın diye, değirmene öğütmek üzere bir çuval mısır götürmeye kalktım. Buyruğa göre sağdan yürüyorum. Ama Hacı Donço'nun söğütlüğünde yağmurların yaydığı dereden bir gölcük oluşmuş. Ne sağdan, ne de soldan geçebilirsin. Yapacak başka bir şey yok; ben de buyruğu çiğneyen ötekiler gibi vurdum ortadan. Daha ötede de yolun sağ yanına caddenin onarım taşlarını, keseklerini yığmışlar, az ileride ise Çakır'ın odunları tınazlanmış yine, bir ileriki köprü var geçmeye, o da tek kalaslık. Hadi uy bakalım buyruğa nasıl uyulacaksa? Ben sirk oyuncusu değilim ki, kalas üstünde yürüyeyim.

Bak sana açıkça söylüyorum işte, bütün iyi niyetime karşın ben buyruğa uyamazken, öküzöğlü öküz kara domuz Kolya Dunin mi uyacak ya da her an sarhoş gezen, yolda belde durmadan yalpalayan kalaycı Minço mu?

Halk daha sağdan gitme buyruğuna alışmadan, kahrolasica, yepyeni bir buyruk çıkardı: Her hafta pazarları Yalıntepe köyü halkı yıkanmış olacakmış. Evet, yıkanacakmış.

Cumartesi gecesi Doyçin Dede'ye rastladım:

«Haydi kartoloz. Tez davran. Kocakarı seni yıkasın da yarın kodese girmeyesin,» dedim.

O ise:

«Bu iş başka,» diye karşılık verdi; «Donumu kirletmedim ki yıkanayım. Tarlada yağmur yakalarsa o zaman yıkanırım; işte o kadar. Ama, bırak sen bunu; şu divane, saçlarımızı da, tırnaklarımızı da kestirecekmiş. Sen hiç böyle şey duydun mu?»

«Duymadım ama yapar mı yapar.»

Sonra düşünmeye başladım: Şu tırnaklar önemli şey. Kaşınmak için insan tırnak gerekser, düğüm çözmek için de. Sözgelisi, ceviz içini çıkarmaya da yarar. Daha neler de neler...

Geçen gün yine tutanakları tutmuş da muhtarlıkta haykırmaya başlamış. Lulço Dede anlattı:

«Bu köye bir anayasa gerekli. Düzenin sağlanması gerekli. Nedir bu kazlar, ördekler, yok bilmem neler. Bütün gün çayırda bağırıp çağırıyor, köyün temizliğini bozuyorlar. Köyde trampet çaldırın, bütün köylüler hayvanlarını toplansın, ya avlularına ya da kümeslerine tıksınlar. Yoksa hepsini toplatır, sahiplerini de cezalandırırım. Duydun mu Lulço Dede? Daha akşam olmadan köyün beş yerinde bağıracaksın, hem de öyle güçlü bağıracaksın ki Sağır Stanço bile duysun. Çünkü onun da kazları var.»

Lulço Dede:

«Buyruğu yerine getirdim,» diyor; «Hem de harfi harfine; ama, halk bu sorunlarda vurdumduymazlığa alışmış bir kere, ne yasa takıyor, ne buyruk ipliyo. Üstelik de kaz, yenilikten, reformdan anlayacak hayvan mı? Gün ağarınca, kapıların, çitlerin aralarından çıkıyor, boyunlarını uzatıp yasak bölgeye doğru yürüyorlar. Bu sabah yine aynı şeyi yapmışlar. Öte yandan, doğru dürüst yürüseler, neyse. Bir gürültü koparmışlar bir gürültü, sesleri ta göklere yükselmiş. Muhtar olanları duymuş, yeni entarisini giyip pabuçlarını bağlayınca ya değin, çayır tüyden bembeyaz kesilmiş, silme kaz bokuyla dolmuş.

Muhtar:

«Dinlerine imanlarına tüylerinizin!» diye haykırmuş. «Onlara Yalıntepe köyünde bir muhtar olduğun-

nu öğreteceğim.» Koşturmuş, bağırmaya başlamış, bekçileri ayağa kaldırmış. Dulço Dede de arkalarında, hepsi toplanıp kazları muhtarlığa doğru sürmüşler. Sürmüşler ama, bu kaz soyu pek öyle evcil değildir; sıkıştırılınca tıslayıp kanat çırpmaya başlamış. Tam bu sırada Çolpan'ın köpeği de aralarına dalmaz mı? Bazıları havalanmış ve iz bırakmadan kaybolmuşlar.

Her neyse, kalanları muhtarlığın bahçesine sürüp kapamışlar. Kapıya kilidi de asan muhtar şişinerek evine gitmiş. Çok geçmeden o kaz sürüsü gaklamaya başlamış mı sana? Pa, pa, pa... Breh, kadınlar kongresi var sanki.

Öğle geçmiş, hava kararmaya başlamış, muhtar inat edip kazları bırakmıyor. Bırakmıyor ya kendi de onları ne edeceğini bilemiyor. Kazları desen, kimse aramıyor ki sahiplerine ceza yazsın, kendisi de hangi kaz kimin, ne bilsin. Avluda bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, ne halt edeceğini düşünüyor, ölçüp biçiyor, ne yapsın? Bu sırada kazlar da ha babam vıraklayıp duruyor. Üstelik, ne disipline giriyor ne rütbe tanıyıp saygı gösteriyorlar.

Epey zaman sonra Lulço Dede, muhtarın yanına gidip kandırmaya çalışıyor:

«Muhtar be, vazgeç bu işten... Zor bir iş bu. Ne listeleri var elimizde, ne de bunlar keçi ya da koyun. Öyle olsalar, kulaklarındaki işaretlere bakar sahiplerini anlarız ya, yok işte. Bak, sahipleri de gelmiyor. Salalım şunları gitsin. Burada tutarsın, bakarsın bir illet gelir ya da bir sansar sokulur temizler hepsini gece boyu, sonra ayıkla pirincin taşını.»

Muhtar Kenda uzun süre susmuş, bıyıklarını çekiştirmiş, kulağının ardını kaşımış, sonunda:

«Haklısın Lulço Dede,» demiş; «Ama, bu kazları böyle hiç bir şey yapmadan bırakmak da olmaz, beceriksiz derler, o zaman yavru kazlar bile bana güler... Ben şimdi bağa gideceğim sen de o sırada çitten bir iki dal kopar da oradan defolup gitsinler. Kahrolasıcılar, sanki kendileri kaçmış gibi olsun.»

Lulço Dede:

«Pekâlâ, pekâlâ,» demiş; «Öyle olsun. Hem buyruk yerine getirilmiş olacak, hem de kazlar sahiplerinin yanına gidecek.»

Muhtar bağa gitmiş. Lulço Dede de çitten iki sırayı aralamış; biraz sonra kazlar yatılı okul öğrencilerinin kaçıışı gibi çiti aşır ikişer ikişer eğri sokaklarda kaybolmuşlar.

İşte, yeni muhtarın ve kazların serüveni. Bu işten ne o bir şey kazandı, ne de muhtarlık. Piyango yalnız Lulço Dedeye çarpmış. Kazlar gittikten sonra avluyu bir güzel taramış otların arasına bakmış, bir yığın sıcak sıcak kaz yumurtası toplamış.

Onları doldurmuş torbasına, pişmiş kelle gibi sırita sırita evin yolunu tutmuş. Akşama kocakarıya verilecek bir kocaman şölen var...

DELEGELER

VATANDAŞ Velko Velikdenov, atkısını boynuna dolamış, koltuğunun altına da bir paket sıkıştırmış, acele acele yürüyordu.

Karşısına Kolyu Koledonov çıktı.

«Nereye koşturuyorsun böyle, dünür?»

«Eve. Yolculuk için bir şeyler aldım da, gidip hazırlanayım, dedim.»

«Yolculuk mu dedin? Hayrola nereye gideceksin?»

«Sofya'ya.»

«Sofya'ya mı? İzin verirken nedenini sorabilir miyim?»

«Şu vergi müdürü için. İşten çıkardılar da geri getirmeye çalışıyoruz.»

«Ne! Vergi müdürü için mi? Bu eşkıya için mi uğraşacaksınız?»

«A be nasıl diyeyim, aslını sorarsan daha çok onun için değil, kendi işim için gidiyorum. Bilirsin, her ilkbaharla sonbahar boğazımdan çekerim. Bademcik-

lerim şişiyor. Ağrı, ağrı, dayanamıyorum. Yıllardır aldırmaq için Sofya'ya gitmeyi tasarlıyorum ama, para yetmiyor ki. İşte, şimdi rastgeldi. Adamı tanırım, arkadaşlık; yalvardı yakındı, ağladı üstelik:

'Bu işi yaparsan sen yaparsın kardeş, başkası değil. Bir kurul toplayacak, onları düzene sokacak, beni kurtaracaksın' dedi.

«Onun ne pis bir herif olduğunu bilmez misin be! Rüşvetçinin tekidir. Dahası da var...»

«Bilirim... Bilirim ama...»

«Aması da ne? Öyle değil mi?»

«Öyle, doğru, haklısın. Ama, bu dünyayı da biz düzelterek değiliz ya. Kim çalmıyor, kim yalan söylemiyor ki. Sonra söyledim ya kardeş, bir bilsen nasıl ağrıyor, sanki beni boğuyor, tükürüğümü yutamaz duruma geliyorum. Ne ilâçlar içmedim, ne kepek lapaları yapmadım. Geçmiyor, geçmiyor. Beni anlıyorsun ya.»

«Doğru söylüyorsun. Ben de neler çekiyorum. Her yıl şu emekli aylığımdan nice yasa dışı kesintiler yapıyorlar. Bir kez yazdım iki kez yazdım, üç kez yazdım. Balık gibi susuyorlar. Yerinde kurcalayıp araştırması gerekli. Dosdoğru kendim gitmeliyim; ama...»

«Aması da ne? Ama da ne oluyormuş. Bu iş için sen de geleceksin, o kadar. Kendi başına gidecek değilsin, delegeler arasında geleceksin. Büyük iş bu. Ne istiyorlar bizden? Hiç. Toplanıp, bakanın yanına çıkacağız, birkaç dakika kalacağız. İşte hepsi bu. Sonunda ne çıkarsa bahtına. Bakan bizim dediğimizi yapmak zorunda mı? Dileğimizi yerine getirecek di-

ye bir zorunluluk var mı? Eh, o zaman, sen ne konuşacak, ne de bir şey yapacaksın. Delegeler daha çok olursa bakanın yanına bile gitmeyebilirsin de. En arkada yürür, başkaları onun odasına dalınca sen dışarıda kalırsın; işte bu kadar. Kim görecektir seni? Gör-seler de ne yani, önemli mi? Bir fenalık geldi, başım döndü dersin, kim ne karışır? Çıkar işi bu, düşünülecek şey değil. Hazırlan da haydi yola koyulalım.»

«Bilmem ki? Birazcık...»

«Bilirsin, bilirsin. Ben dünden beri kurula alınacak delege arıyorum. Vergi müdürü, 'Ne kadar kalabalık olursanız o kadar iyi,' diyor; 'On kişi, yirmi kişi, önemi yok,' diyor. Bak, adam yol paralarını da çekiyor, yevmiye de veriyor. Yemek içmek dersin istediğin kadar.»

«Hımm.. Demek, cepten hiç bir şey verilmiyor, her şeyi o çekiyor ha? Yol paralarını da ödüyor, yemek paralarını da... Hay Tanrı cezasını versin be... Öyleyse bir bakayım, bir de hanıma danışayım, bi düşüneyim...»

Vatandaş Velko Velikdenov, koltuğunda paketi, yola koyuldu. Derken, karşısına Zahari Zagovkov çıktı.

«A be Velko, a be kardeşim, delegelerle Sofya'ya gideceğini duydum. Beni de kaydırmaya bak hele, ben de geleyim. Yoluna koyuver şu işi be. Bilirsin orda bacanağım vardır, hem de ne bacanak; bulunmaz adamdır. Üç yıldır mektup üstüne mektup yazıyor, mektup üstüne mektup: 'Konuğum ol bacanak, gel bir iki hafta kal, ne biçim bir ev yaptırmışım, ne biçim yerleşmişim göresin. Ve de iyi bir karıcığım var' diye yazıyor; 'Çocuklarım da var bahçemde; koca-

man bodrumda yıllanmış şarap, sucuk ve de tütsülenmiş balıklar... Eksişim bir sensin, yalnızca sen yoksun,' diyor. Ama, işte bak be, bunca yol parası gerekirken nasıl gideyim, yola nasıl yürekleneyim? Bak be, işte sana yalvarıyorum, bir kolayını bul da sizinle geleyim Sofya'ya. Ha sonra, bacanak sözü geçerli adamdır, belkim de sizlere bir yardımı dokunur. Seninle onlarda kalır, iyi vakit geçiririz.»

Velko Velikdenov, «olur,» deyip onu da delegeler arasına aldıktan sonra yürümesini sürdürdü. Sokak kapısına gelince Kuna nine önüne çıktı:

«Velçooo, nenem, bizim dedeyi de alın çocucağzım. Alın da hem size yardım etsin, hem bir gözlerini gösterson. Çünkü, sağ gözüne perde inmeye başladı. Dün yoksul kâğıdını da çıkardık. Bak oğlum, bak da bir yolunu yordamını bul. Ben gidemem, kör dedeyi kim güdecek, kim el verip yardım edecek?»

Bahçede üç kişi daha bekliyordu. Birisinin başkentte ev almak gibi bir düş yatardı içinde, ikisinin de orada görülecek hem ticaret hem ziyaret işleri vardı.

İçeride, konuk odasında, ohho... bir dolu delege adayı toplanmıştı. Hepsi de Sofya'ya gitmek istiyorlar. Kimisi iş için, kiminin orada görecekları var, kimisi bir kodamanla tanışma dileğinde. Kimisi de yalnızca ve yalnızca bir başkası adına tren gezisi yapmak ister.

Delegeler, ertesi günü erkenden istasyonda toplandı, Sofya yolunu tuttular. Bakan'a çıktılar mı, ko-nuştular mı, birisi için dilekte bulundular mı, bakan onları dinledi mi, bilmiyorum; onlar bütün ay boyunca tek tek döndüler.

Vergi müdürü bekledi, bekledi, bir süre umut etti; sonra da anlaşılan, nasıl olduysa umudunu yitirdi ki, çarşıda bir dükkân açtı. Pastırma, sucuk, sosis ve benzeri şeyler satmaya başladı. Dükkânı, meyhaneci Kolyo'nun dükkânının yanında olduğundan adamcağızın işleri yolunda gitti. Şimdi geçinip gidiyor.

Ama, işini sıkı tuttu; ne olursa olsun, delegelerin hiç birine veresiye mal vermedi.

ORMAN BEKÇİSİ

SİZİN köyün nasıl olduğunu bilmem ama, bizimki bir derenin iki kıyısına yerleşmiştir. Bu dere bir zamanlar gür akardı. Şimdiyse yatağı kumla doldu, yazları da kuruyor. Yalnız ormanda, şurada burada küçük gölcükler kalıyor. Dereden yukarıya, devlet ormanlarına doğru bir yol gider. Yol bir yerde pantolon paçası gibi ikiye ayrılır. Paçalardan biri ağaç kesimine izin verilmiş olan yere, ötekisi de yasak bölgeye ulaşır. Kavşakta bir armut ağacı vardır.

İşte, ormancı Penyu bu ağacın altına oturmuş çakısıyla bir fışkını yontuyordu. Penyu bu göreve yakında başladı. Ondan önce görev, Deli Stançu'nundu. Stançu'dan önce de şu esmer adam -adını şimdi bilemeyeceğim- o yapmıştı.

Tan atıyordu. Aşağıdan, köyden doğru bir kfile göründü. Onlarla birlikte yürüyen bir köpek havlıyor, yanındaki eniği de çatlak sesiyle onu yansıtıyordu. Penyu, «Bizimkiler,» diye mırıldandı. Yaklaşınca da yerinden kalkıp onları karşıladı, iyi günler diledi.

Kafile yasak bölgenin yoluna saptı. Başlarındaki kişi ona tütün uzattı, Tinko da kuşağına bir şişe rakı sokuşturdu. Adamlar kocaman bir tırtıl gibi ormanın yasak bölgesinin derinliklerine daldı. Penyu, tembel tembel gerindikten sonra kuşağına sokulan şişeyi çıkarıp dikti. Güneş tepeden sırtıtmaya, küçük bir kedi gibi bıyığını yalamaya başlamıştı ki, aşağıdan yeni bir kafile görüldü. Eski muhtar, damadı, Deli Stanço ve muhalefetten biri daha. Penyu onları sert bir tutum içinde, ama, hiç konuşmadan karşıladı. İzin kâğıtlarını özenle inceledikten sonra ormanın izinli bölümüne saldı. Onların ardından köyün hayvan sürüleri, arkalarında bir toz bulutu bırakarak geçtiler. Onların da artlarından domuzcular geldi; derken; eşeğiyle total Petro geçti. Sonra yine sessizlik. Tepenin üzerine yükselen güneş, dik dik bakıyordu. Ensesi kızışan Penyu, sırtını kaşıdıktan sonra bir sigara daha sardı, nereye gideceğini düşünmeye başladı. Dün, fındıkların olup olmadığını anlamak için fındıklığa gitmiş, önceki gün de vadideki kuyunun yanında mısır pişirmişti. Hiç olmazsa fasulye toplamak için dul Stana mandradan gelseydi ya. Nereden de çıkarmıştı bugün çamaşır yıkamay.

Eğilip çantasını ve tüfeğini alan Penyu, ağır ağır derenin yanındaki ağaçların gölgesi altında yürümeye başladı. Hem yürüyor hem de 'Görev,' diye düşünüyordu; 'Kolay iş,' bunu çok daha önceden de bilmekteydi. 'En kolay iş, insanın memur olması. Yarım saat çalış, sonra bütün gün dinlen. İnsan isterse o kadar da çalışmayabilir.»

İki üç gün sonra, ormanın sınırları boyunca dolaşıp kaçakçılardan birkaç leva sızdırabileceğini düşün-

dü. Şu gözü dönesice köylüler, işi ne de güzel öğrenmişlerdi. Hepsi kuşaklarında, gereken neyse onu getiriyorlardı. Aslında, onlardan çok bir şey almıyordu. Aldıklarına göre: Eğer kerestelik odun çalmışlarsa, şu kadar leva; tekerlek ispiti, şu kadar leva; yani, fiyat belliydi. Karısıysa, orman mühendisi durumu çakacak da işine son verecek diye korkuyordu. Kolay mı onu işten atmak. Seçimler sırasında boşuna mı koşturmuştu. İktidar partisinin adamının işine öyle kolay kolay son verilebilir mi? Mühendis de şimdi ipin ucu kimsedir; bilmez mi?

Eski muhtarla muhalefettekiler sürtsünler bakalım şimdi çıplak tepelerde odun bulacağız diye. Her şey sırayla, hak şimdi bizim. Az mı yediler önceleri. Birazcık zorlansınlar bakalım. Elbet, biraz anaları ağlayacak. Deli Stanço ile ötekiler, balta sapı tutmadan kendilerine ev yapmışlardı. Daha önceleri bir leva için takla atarlardı. Şimdiyse Tanrı bilir ya, birikmiş paraları bile var. Onlar da iki üç araba getirsinler, onları da yasak bölgeye salar. Onlara da «Yakın,» der; «Her zaman değil ama, ara sıra. Kimse de duymasın...»

Evi olmasına evi var ama... Ya oğlu? O büyüyecek mi? Sonra, partinin, nice iktidarda kalacağını da kim bilebilir? Hangi orman bekçisi evsiz kalmış şimdiye dek. Yok orman kesilecekmiş, yok belediyenin gelirleri azalacakmış; bak hele, şimdi bunu düşünmenin sırası mı? O iki yıl bu görevde kalsın da isterse yeryüzünde tek ağaç kalsın.

Yalnız o mu böyle? İktidara gelmeden önce partiye bağlı yalnız altı kişilerdi. Oysa, şimdi orman bölgesine kaç kişi daldı. Ne zaman bu böyle gelmiş de

böyle gitmemişti ki. Hep olmuştur, olacaktır: İzinli bölgeye yalnız beş altı kişi; yasak bölgeye ise bütün köy girer.

Penyu, düşünceler içinde küçük göle geldi. Çantasını bırakıp tüfeğini bir ağaca dayadıktan sonra, bir taşın üstüne oturup ağır ağır soyundu, sonra da serin suya daldı. Çevresinde sonsuz bir orman sessizliği uzanıyordu. Bir süre başının çevresinde yeşil bir sinek vızıldadı. Sonra ağaca dayalı tüfeği görünce ormanın karanlıklarına dalıp kayboldu...

Sizin köy nasıl, bilmiyorum ama, bizimki bir derenin iki yanına yerleşmiştir. Su, bir zamanlar güçlü ve bol akardı. Şimdi ise kurbağaların bile serinleyeceği bir yer yok. Yalnız yukarıda, ormanda, şurada burada, ormancının içine girip yıkandığı su birikintileri kaldı...

YENİ HABERLER

ALBAY BAKLANOV, başkentten bir kasabaya garnizon komutanı olarak atandı. Gelen buyrukta, pazartesi günü görevini devredip yeni işinin başına gitmesi belirtiliyordu. Vedalaştığı yakınları da bunun böyle olacağını biliyorlardı. Ama, son anda ne oldu bilmem, devir teslim işi çetrefilleşti ve söz konusu edilen günde yeni işinin başına gidebilmesi olanaksız duruma düştü. Komutanlarının onayıyla, yola çıkışı da çarşambaya ertelendi.

Pazartesi öğle üzeri işten çıkarken, vedalaştığı bir grup arkadaşıyla karşılaştı. Bir iki gün daha kalacağını duyan arkadaşları, bunu kutlamak için onu bir mezeciye çektiler. Bir tane ısmarladılar, ardından bir tane daha, üçüncüden sonra bir tek daha. Dilekler, sevgiler söylenirken saat üç oldu. «Ooo, geç olmuş...» dediler ve yeniden vedalaşıp ayrıldılar. Albay da yeni çıkmış olan «Yeni Haberler» gazetesini alıp hızlı adımlarla evinin yolunu tuttu.

Daha kapıdan girince karısı kızgın, kızgın söylendi:

«Güzel!.. Çok iyi ediyorsun. Ben bu kadar saat aç açına bekleyeyim, sen ise orada burada sürt!»

Albay, eksi bir asker alışkanlığıyla böylesi bir saldırıya önem vermedi, gazetesini çıkarıp rahat kol-tuğuna yerleştirdi ve kestirip, attı:

«Siz yiyin, ben aç değilim.»

Karısı saldırıyı sürdürdü:

«Öyle, öyle. Senin evin yok, ailen yok, yemek yapacak kimsen yok ki lokantalara gidiyorsun. Çok yakışıyor doğrusu. Şimdi burada, yanımızdayken böyle yapıyorsun. Ya yeni görevinde kim bilir nasıl sürteceksin.»

O söylenirken, Albay Baklanov, sessiz sessiz okuyordu. Yalnız, ara sıra tedirgin edici bir sineği kovmak ister gibi sol bıyığı oynamaktaydı. İlk sayfayı özenle okuduktan sonra ikinciye şöyle bir göz attı, ardından da üçüncü sayfaya geçti ve kahkahayla gülmeye başladı:

Karısı daha çok öfkelenildi:

«Gül sen, gül; ama, düzenlediğin plan olmayacak. Ben burada çocuklarla ders yılı sonuna değin kalmalıymışım. Kalayım ki kendisi bütün gece hovardalık etsin. Alacağın olsun senin. Şu anda eşyalarımızı topluyorum, hepimiz seninle birlikte geleceğiz. Hepimiz geleceğiz, bunu böyle bil.»

Albay başını gazeteye sokmuş, hâlâ gülüyordu. Sonunda başını kaldırdı, karısına baktı ve konuştu:

«Geleceksin ama, geç; kaldın. Sen de, çocuklar da, hatta ben bile geç kaldım.»

Ardından gazeteyi uzatıp eliyle bir haber gösterdi. Karısı kaptı, kısa satırlara bir bakınca da gözleri fal taşı gibi açıldı.

«Yeni Haberler» gazetesinin yöneticileri, Albay'ın atanışını, pazartesi günü de yeni işine gideceğini öğrenmişti ama, işin çarşambaya kaldığını haber alamadıklarından şöyle bir haber döşenmişlerdi:

«SEVİMLİ BİR KARŞILAMA TÖRENİ

(Özel muhabirimizden telefonla)

Yeni garnizon komutanı Albay Baklanov, bugünkü Sofya ekspresiyle kasabamıza gelmiştir. Kendisini karşılamak üzere istasyonda askerî bir birlik, bando, kasabanın ilgilileri ve öğrenciler yer almış ve kalabalık bir vatandaş topluluğu hazır bulunmuştur. Albay'ın gelişi dolayısıyla, eski garnizon Komutanı, kasaba Kaymakamı, Emekli Subaylar Derneği Başkanı, 'Hoş geldiniz' söylevleri vermiş, Albay da buna teşekkür etmiş ve sıcak karşılamadan ötürü sevinçlerini bildirmiştir. Akşam da orduevinde konuk onuruna bir akşam yemeği düzenlenmiştir.»

Albay karısına seslendi:

«Görüyor musun ha? Görüyor musun? İnsanlar beni nasıl da sevip sayıyorlar. Ne törenler, ne şöenler düzenliyorlar. Onuruma nasıl şarkılar söyleyip, bandolar çalışıyorlar. Üstelik, gelişimden üç gün önce yapıyorlar bunları. Sense arkadaşlarımla biraz geciktim diye beni çiğ çiğ yiyeceksin; hem de kaputum ve çizmelerimle. Yaşantısı boyunca insanın başına her şey gelir. Bazen eve bir parça geç kalır, bazen de böyle biraz oyalanır. Sonunda ben, gazete haberi değil insanım be karıcığım.»

ŞU BİZİM PENDYU

EMEKLİ tarih öğretmeni Boni Sokrat, söze :

«Tanrı birini cezalandırmak isterse onu öğretmen yapar,» diye başladı; «Şimdi bak, benim anlatacaklarımı iyi dinle. Şurada, şu kulübenin önünde duran uzun boylu kamburu görüyor musun? Ona iyi bak, sonra da beni dinle. Bu adam bir zamanlar benim öğrencimdi. Tarih öğretmeni idim, zorunlu saatları doldurmak için de, yardımcı olarak birkaç saat resim dersi veriyordum.

Bu çocuk, o sıralarda akıl almaz bir yeteneksizlik örneği, benim de en büyük dertlerimden biriydi. Onu uyandırmak, dersle ilgilendirmek için ne yaptım, ne ettimse hiç biri yararlı olmuyordu. Sözel geliş, derse kaldırdığım sırada Mezopotamya'nın sınırlarını göstermesini istesem, on parmağı Gelibolu yarımadasının üzerinde dolaşır, dolaşır, sonra da bir parmağı en olmayacak ters bir yerde kakılıp kalırdı.

Bir başka kez Musevî tarihinden söz açar :

‘Ha bakalım, Pendyu,’ derdim; ‘Önce bana şu Kudüs’ün yerini bir göster hele.’

O, yine harita üzerinde bir dünya turuna çıkar, Cezayir, Tunus, Fas, geriye döner, birkaç dağla denizi geçip Doğu Sibirya’da durarak kaz gibi suratıma bakıp susardı.

Resim dersinde de durumu başka türlü olmazdı. Bu yetmezmiş gibi, bir de gördüğünü anlamaması vardı. Tam bir sa’ak. Örnek mi istersin? Diyelim ki, bir testi resmi yapıyoruz. En yalın, en kaba bir testi işte. Çizmeye kalktı mı onu ya bir şarap binliğine çevirir, ya kazana, ya da sen ne dersen de, testiden başka her şeye benzetirdi. ‘Haydi boyayalım,’ dersin, bütün gölgeleri kırmızı yapar. Anlayacağın, su katılmamış bir salaktı. Bir kez önüne, resmini yapsın diye dondurulmuş bir karga koydum, o tutup baştan aşağı kırmızıya boyamaz mı? Yani, karga Bolşevik oldu çıktı. Bu durumda, ilk karnede iki dersten de zayıf verdim ya, belâyı da satın aldım. Sıralandılar mı sana, baba, ana, hala, bir avukat akraba, ağabeyler, bir okul encümen üyesi. Dahası, belediye başkanı bile kulağıma fısıldadı: Yoksulmuş, kötü koşullar altında yaşıyormuş; gözleri zayıfmış ama, tedavi görüyormuş, iyileşecekmiş. Şöyle ya da böyle kandırdılar beni, ben de sınıf geçirdim.

Ertesi yıl büyük felâketim Pendyu, yine öğren-cim oldu. Üstelik, iş bu kadarla da kalmadı. Babasının partisi iktidara geçti, o da önemli bir göreve getirildi. Pendyu yağlandı, bir sırtkan oldu; mavi, çipil gözleri bile başka türlü parlıyordu. Ama, kafası dersin eskisinden daha kalındı. Evirdim çevirdim, zorladım, bir şeyler yapmaya çalıştım; yok yok,... So-

nunda yine karnesine 'zayıf not vermek zorunda kaldım. O zaman da başladı sırayla kaymakam, polis müdürü, bir milletvekili, maliye müdürü üç de sivil polis geldi. Birbiri ardından geliyorlar, bana ya Pendyu'nun sınıfı geçmesi ya da benim buradan gitmem gerektiğini anlatmaya çalışıyorlardı. Şaşırdım kaldım. Aldı mı beni bir düşünce. Dört çocuk var, buna karşılık ne ev, ne de bir mal. Kış ortasında nereye gideyim. Yine ortaları vermek zorunda kaldım. Ama, hiç yoksa öğrencilerin önünde güç durumda kalmayayım diye eve çağırıyor, beş para istemeden ders çalıştırıyor, derse kaldırdığım zaman soracağım soruya karşılık bir şeycikler söylesin diye uğraşıyordum. Bu durum üç yıl sürdü. Çünkü, babasının partisi o kadar iktidarda kaldı. Her derse kaldırıpta Pendyu mırıldanıyor ben yardıma çalışıyor onun adına terler döküyor, geveledikçe hatırlatmaya çalışıyor sonunda zar zor bir orta yazıyordum. Babası iktidardan düşünce ben de yüreklendim, yine zayıfları kondurdum. Ardından imzasız mektuplar akın etmeye başlamaz mı? Aman ne dedikodular: Yok anarşistmişim, rüşvet alıyormuşum, içkiye kumara dalmışım... Daha neler de neler.

Sonunda yamyamlık ettiğimi söylemelerinden kaygılandığım için, yine ortaları yazmak zorunda kaldım.

En sonunda bizim Pendyu okulu bitirdi, annesinin, babasının, halasının, dayısının, polis müdürünün, kaymakamın, milletvekilinin üç sivil polisin sevinmesi için kentten çıkıp gitti, kayboldu.

Nereye gitti, ne etti bilmiyorum. Birkaç yıl sonra ortaya çıktı. Bir başkalaşmıştı; sağa sola koşuşturuyor, kulüplere gidiyor, şapka çıkarıyor, çevreye se-

lâmlar veriyor, sırtıyor, herkesle konuşuyordu. Selâmlaşmadığı tek kişi bendim.»

«Ee, şimdi ne iş yapıyor?»

Bilmiyor musun? Öğretmen. İş bununla kalsa, -yaşlı öğretmen derin bir göğüs geçirdi- acı yalnız bu olsa, hadi neyse. Ama benim iki çocuğumu da o okutuyor?»

«Ne dersi veriyor?»

«Ne olacak. Tarih. Benim yerimi aldı. Ne yaptı ne etti, beni kaydıldı. Zorla emekli ettiler beni, tek ona tarih öğretmenliği vermek için. Hem de tarih derslerinde saat az olduğundan resim dersini de eklediler...

KARIŞIK DEVLET

BAK hocam, dinle beni; biz, karmakarışık bir ülke, yok olmuş bir milletiz vesselâm. Soyguncular, yağmacılar, haylazlar ve beceriksizler, yönetimi en altından en üstüne dek ele geçirmişler.

Sözün gelişi, iktidardayız ya, bunu söylemeye utanıyorum. Bugün için dürüst bir insanın iktidar partisinden olduğunu söylemesi çok acı. O kahrolasıcaları çoktan bırakmalıydım. Ama, insan bundan sonra hangi partinin iktidarı alacağını tam olarak kestiremiyor ki. Partiye bunca yardım et koştur dur; - hem de ne koşturma- sonu ne oldu, bilir misin? Tutular, tam Noel öncesi işime son verdiler. Hem de olur olmaz iki paket yüzünden? Kaybolmuşlarmış. A be Tanrı'nın kulları, paket servisinin yöneticisiysem gece gündüz malların bekçiliğini mi yapacaktım? Üstelik, garantili iş. Kaybı var mı gönderenin, kaybı var mı alıcının? Yok. Hem de hiç yok: Çünkü, zararı devlet ödüyor. Ya, böyle işte; işime son verdiler, tam bayrama karşı güçlükler içinde bıraktılar beni. Ben de ne

yaptım? Başkaları gibi elimi kolumu bağlayıp oturmam. Bütün partilileri ayağa kaldırdım. İlçede de kendimi temize çıkarttım, beraat ettim. Doğaldır ki, ardından atamamı yaptılar. Hem de bir üst dereceye çıkardılar. Aylazlar köyü Posta-Telgraf dairesi müdürlüğüne atandım. Köy, ta sınırda. Düşündüm taşındım, sinirlendim ve... Kabul ettim. Sanki Filibe'ye veremezlerdi, ya da İslimye'ye ya da herhangi bir geçerli yere. Ama, bunlar üçkâğıtçı, hocam, tam bir haydut. Büyük kentlere akrabalarını yerleştiriyor, değerli parti üyelerini ise ta sınıra gönderiyorlar. Bir buçuk yıldır parti üyesiyim, tam yedi toplantılarına gittim, sonuna kadar da izledim yine de.

Yapacak başka şey yoktu; eşyayı toplayıp ayrıldım. Oraya vardığımda ne göreyim? Elliye yakın ev var; ama, nasıl, sanırsın polis tarafından dağıtılmış göstericiler gibi, her biri bir çukura ya da taşlık tepelere tünemiş. Düzlükte, bir muhtarlık bir de PTT binası var. Bütün halkı da Pomak. Yalnızca, muhtar, vergi memuru bir de ben Hristiyanız. Ne lokanta ara, ne birahane ne de kahvehane. Bense, kendimi bildim bileli tavlacıyımdır. Bavulumda tavlayı da getirdim; ama, oynayacak kimse yok. Muhtarın işi gücü tütünlere bakmak; bir karı gibi, pişpirik bile bilmiyor. Yani, senin anlayacağın tam bir sürgün gibi yaşadım orada. İki ay zor dayandım. Bu süre içinde de postahaneye, gire gire yalnız iki yüz yedi leva girdi. On altı levalık pul sattım, üç tane de telgraf gönderdim. Lânet Pomak karılarını belki görürüm diye bayırlarda dolaştım, dere çevresinde gezindim, bahçelere baktım. Yok, yok. Köstebekler gibi saklanıyorlar. İçimi bir hüznün sardı; delireceğim. Geceleri oda-

ma çekilip tavlayı açıyor, pulları sıralayarak zar atıyorum. Bir kez beyazlar, bir kez karalar için; olmuyor. Tadı yok. Kukuryak köyünün PTT müdürüne, tavla oynamak için telefonla çağrıda bulundum, gelmedi. Oyunu öğreteyim diye öğretmeni çağırdım, bunağın teki; yalnız şiir okuyup halk türküleri söylüyor. Sanki yabancı bir dünyadayım.

Bir gün, 'Siz görürsünüz,' dedim. 'Siz biliyorsunuz da ben bilmez miyim.' Kalktığım gibi soluğu Kırcalı'da aldım. Doktora gittim. İki haftalık rapor kopardım. İki hafta sonra da cömert davrandım ve üç aylık izin aldım. Dün, iznim sona erdi; ama, ben yine rapor aldım. Yine iyi para tosladım, şimdi iki ay daha raporluyum. Postaıneyi de aslında vergi memuruna teslim etmişim. Sorun yok. Dokuz ay doluncaya değin böyle sürdüreceğim. Sonrası Allah kerim. Ben onlara, adaleti de, sırayı da öğreteceğim. Onlara devletin nasıl yönetileceğini, bir partilinin taa sınıra, Pomak köylerine nasıl gönderileceğini göstereceğim. Haydi gel, şimdi bir tavla atalım da bu haydutları, halk sömürücülerini unutalım. Yalnız, ücretlik iki oyun yapacağız. Ben birinci içerim, kahveler de hesabın içinde. Korkma, zar tutmam. İstersen fincanda da atarız.

Hey, garson, getir şu tavlayı!...»

BELEŞÇİLER

«BELEŞÇİLER mi? Ama, kardeşim, bu sözcük-
ten geçtiğimi bir ben bilirim, bir de Tanrı.»

Meyhanede oturmuşuz; «Gırmilov» tiyatrosunun
eski müdürü Lalyü Lalevski, çatlak sesiyle anlatıyor:

«Nereye gitsek, hangi kente, hangi kasabaya ya
da köye varıp gösteriyi ilân etsek, gişeyi açtık mı ilk-
önce beleşçiler kelepirciler, avantacılar akın eder.

İlki:

‘Beyefendi,’ der; ‘ben, maliye dairesindenim. Ya-
sal olarak bize iki kişilik yer verilir ama, ben rica
etsem, bu kez bir ayrıcalık tanısanız da bir tanecik
de baldızım için ekleseniz. Gençtir, coşkuludur, gece
yarısına değin evde yalnız başına bırakmak doğru ol-
maz, değil mi efendim. Biliyorsunuz, baştan çıkarır-
lar. Bıraktık mı, kediler dışarda miyavlamaya başlı-
yor, serenatlar yapıyor; olmuyor işte, doğru değil,
sakıncası var...»

Onun ardında duran ikincisi:

‘Ben,’ diye seslenir; ‘Ben, Kentin Sesi gazetesi-

nın yazı işleri yönetmeniyim. Haftada bir yayınlanıyor. Kültürel yayın yaparız, köyün sorunlarını işleriz. Ayrıca tiyatro konusunda da yazılar yazarız. Şu sırada yayınıma ara verdik. Çünkü, icra yargıcını denetliyorlar, bu yüzden bize ilân veremiyor. Eh, böyle bir zamanda çıkarmanın da gereği yok. Ama, ay başından sonra yayına yeniden başlayacağız. Olan-ğı varsa, bir benim için bir de nişanlım için iki yer rica edeceğim. Ama, şöyle düzgünce bir yer olsun. Nişanlım da, bilmem bilir misiniz; ortaokul öğretmeni- dir. Şumnu Öğretmen Enstitüsünü bitirdi. Yani, sıradan kişiler değiliz.'

Üçüncüsü

'İstasyon müdürü için parasız bir yer,' buyuruyor. 'Biliyorsunuz,' diyor; 'Bagaj sorununu biz düzenledik... Bavulları, sandıkları, dekorları biz çıkardık. Kentten arabaların gelmesini de sağladık. Siz tasalanmayın, dönüşünüzde de aynı yardımı yaparız.'

Bu kadarla kalsa iyi, kardeşim; art arda sıralanırlar:

Karakoldan polis komiserleri, beş altı sivil polis, belediye başkan yardımcıları, kitaplık üyeleri, öğretmenler, kentin ünlü şairi, kentin ressamı, otuz altı kişilik Kent Amatör Grubu, baş artistin orada ortaya çıkan halasının bilmem nesi, veznedarın arkadaşları, bitmek tükenmek bilmez.

Ne yaparsın, veriyoruz. Parasız kesiliyor biletler, yalnız dip koçanları kalıyor; ama, kasanın beş para yüzü gördüğü yok; tamtakır kuru bakır.

Bir kez, kentin birinde bütün bu kalabalıktan sonra veznenin önüne şişman bir herif, karısı, üç çocuğu dikilmiş.

Veznedar ilk kez bilet satacak ya umutla sormuş:

‘Koltuk mu, balkon mu, yoksa loca mı olsun?’

‘Ben,’ demin şişko adam; ‘Benim adım Nikola, Nikola Yahniev, Tuhafiye, bakkaliye işi yaparım. Süpürgeler, musluklar, ağaç boduçlar, mısır sapından hasırlar satarım. Kentin ortasında evim var, tam, Otel Emperyal’in karşısında; köşede de dükkânım var. İki yerimin de avlusu tahta perdelerle çevrili. Tahtalara afişler yapıştırıyorlar. Bu iş için herkese izin vermem ya; sizin adamlarınıza ses çıkartmadım. Bilin ki, afişler en çok benim oralarda okunur. Bir yana iki, öte yana da iki afiş yapıştırmalarına izin verdim. Birikti mi millet.. Okuyan da koşturuyor mu bilet için... Eh, bunları görünce bizim karıya:

— Marika, dedim. Gidelim çocuklarımızla, olanları da anlatalım; onlar okumuş, anlayışlı insanlardır. İşin içyüzünü öğrenince bize parasız bilet verirler.

Ne olsa tiyatro için biz de görevli sayılırız. Yardıma karşı yardım. Benden afişleriniz için tahta perde, sizden bilet.’

Başka bir kez öğleden sonra bir dağ kasabasına vardık. İnip otele yerleştikten sonra gebe olan karımın canı lahana turşusu suyu istedi. Otelin önünde bir çocuk görüp sormuş:

‘Yavrum,’ demiş; ‘Sizde lahana turşusu suyu var mı?’

Çocuk bir şey anlamamış. Bir kez daha:

‘Lahana,’ demiş; ‘Evinizde lahana turşusu suyu var mı?’

Çocuk:

‘Var,’ diye karşılık vermiş.

Karım da:

‘Hadi öyleyse, git bana biraz getir de seni akşama tiyatroya bedavadan sokayım.’

Çocuk koşmuş, doldurmuş bir tencere turşu suyu, doğru otele. Yolda görenler, nereye ne götürdüğünü sormuş.

Haydi yayılmış mı sana; tiyatroya lahana turşusu suyuyla sokuyormuşuz. Gece bütün kasaba halkı kapıya sıralanmasın mı? Kiminin elinde bakraç, kiminin elinde güğüm, kimi kavanoz dolusu turşu suyu getirmiş. Hepsi, turşu suyunu bir yere boşaltıp tez içeriye girmek ve oyun seyretmek istiyor.

Başka bir kentte de başımıza daha başka bir iş geldi:

Temsil başlamadan önce perdenin aralığından baktım. Salon ağzına dek dolu hıncahınç; iğne atsan yere düşmez. Ellerimi oğuşturdum, sevinç içinde vezneye koştum.

‘Nasıl?’ diye sordum; ‘İyiyiz, değil mi?’

‘Şöyle böyle, karşılığını verdi; ‘Yüze yakın bilet satıldı.’

‘Olamaz!’ diye haykırdım; ‘Bütün sandalyeler dolu, aralıklarda ayakta duranlar bile var.’

Omuzlarını kaldırıp gözlerini açtı.

O günlerde kapıya mülteci bir Rus’u koymuştuk.

‘Sergey!’ diye bağırdım; ‘Bu rezalet ne. Salon tıklım tıklım, kasa tamtakır.’

O zaman Sergey, asker gibi ayaklarını birbirine vurup tekmil verdi:

‘Polis Gospodin, Direktor,’ dedi; ‘Çok polis. Bütün kent polis burada.’

Sonra denetlediğimizde, Sergiyeviç'in polis rozetini tanımadığını anladık. Önce iki sivil polis gelmiş, yakalarını kaldırıp rozetlerini göstererek içeriye girmişler. Bunu ayırt eden hergeleler, ellerine ne geçtiyse, izci rozeti, panayırlardan çıkan rozetler, çeşitli kuruluşların işaretleri, yani, ne diyeyim, ellerine ne geçerse yakalarının altına ilâştirip içeriye girmişler. İşte böylece kentte kör topal kim varsa içeriye dolmuş.

O gece öfkeden kafayı çektim, ardından da karıyı patakladım. Öylesine ki, çocuğunu düşürdü. Piri-madonna bir kaşar peyniri taciriyle kaçtı. Kapıcı, bağ yapılacak bir tarlanın kazım işi için anlaştı; senin anlayacağın kumpanya dağıldı.

Şimdi evsiz barksız kalınca ben de meyhaneden meyhaneye dolaşıyor, eş, dost arasında beleşten geçinmeye bakıyorum...»

TAHSİLDAR

TAŞLIK köyündendi, bir de atı vardı. Bu at da sanki bizim muhtarlıkça evlât edinilmişti, muhtarlığın tavlasında, damızlık boğanın yeminden yiyordu. Tahsildar da, boğa gibi yiyici ve acımasızdı. Bizim köyde bir meyve bahçesi vardı, yedi yıldır da bir şey vermeyen ağaçların tümünü bir gece gelip kesmiş. Sonra da tutturmaz mı «Köylüler ağaçlarımı kesti,» diye. Muhtarlık, yasaya göre parasını ödemek zorunda kaldı. Köy kooperatifinin hesaplarını da o tutar; ne eder nasıl yapar bilmem ama, kooperatifin bütün kârı onun cebine akar, öteki ortaklarsa zararına çalışır. Ama, yazısına diyecek yok, çok iyi yazar; öyle ki, bir evrakın altına imza çaktı mı, anlayamazsın kendin mi imzaladın yoksa sahte mi.

Biraz esmer, topluca, domuz gibi bir adamdır ama, şeytanlığına diyecek yok. Taşlık'ta iki, Yalıntepe köyünde de bir evi var. Ayrıca, üç bağ, iki malak ve iki domuz sahibi. Bir de çobanların kaşerinde ortaktır. Kaşeri alır, buna karşılık otlak parasından kı-

sar. Her cuma geldi mi, kente gitmek için atına atlayıp önce kendi köyüne gider ve pazara değin orada kalır. Pazartesi kente uğrayıp döndüğünde kendine üç günlük yol parası yazar. Mürekkeple kâğıdı, kırtasiyeci Tenya'dan alır, kazancını dalaverecilerin yöntemiyle bölüşürler. Beş ay içinde altı kilo mürekkebin nasıl gittiğini soranlara, o yaz sineğin çok olduğunu ve mürekkebi onların içtiğini söyleyip işin içinden sıyrıldı. Herkesten saklı bir de emekli aylığı vardır. Dulların ve emeklilerin aylığını almaya gittiği zaman, okus-pokus, kendine de bir aylık çıkarır. Altı yıldır da görevde. Partiler düşer ama, o yerinden oynamaz.. Kıyamet kopana kadar da yerinden kimse oynatamayacak bu gidişle.

Sonbaharda köye Liberaller geldi. İçlerinden biri söylev verdi:

«Köylüler,» dedi; «Köyünüzün yarısı bataklık; saz içinde kalmışsınız. İktidara gelince, onu devlet adına daha yukarıya iyi yerlere taşıyacağız.»

Tahsildar kalkıp onlara karşılık verdi:

«Olur be, neden olmasın. Bunu yapacağımıza inanıyorum. On dokuzda yapmadınız mıydı. Bütün Dobruca'yı Romanya'ya, Trakya'yı Yunanistan'a, Bosilgrađ'ı da Sırbistan'a taşımadınız mıydı. Yapacağımıza inanıyoruz. Bu işin ustasıdır.»

O gece, kerata ne yaptı ne etti, Liberalleri kendi evinde konuk olarak ağırladı. Eski adamları Yovin Gorga'nın şaraplarıyla kafayı çektiler. Sabah giderlerken sarmaş dolaştılar. Artlarından da bol, bol küfür yağdırdı.

ÖĞRETMEN KIZ

BU, daha önce yazdığım vergi tahsildarının bal-dızı değil. O kız bir müfettişle evlendi, kocasının yanında olmak için de görevini kente aktarttı. Bu, renkli zarf içinde mektuplar aldıkça hademe Lulça'ya birer leva bahşis vereni de değil. Bu yeni; bize bir başka kasabadan gönderildi. Adı da: Penka. Kızca-ğız okuldan üç yıl önce çıkmış ama, bugüne dek kent-te örücülük yapmış. Çünkü, öğretmen akınına karşı-lık köylerde kadro yok. Üstelik, buncağızın, ne biri-nin cebine birkaç kuruş akıtacak durumu var, ne de ardında güçlü bir dayı. Köye geldiğinde kafası papa-zın köpeği gibi kıvrır kıvırdı ama, birkaç kaç ay geç-tikten sonra saçları düzleşti. Tahsildarın söylediğine göre, firması (perması) bitmiş.

Okulun başkanı:

«A be sonbaharda atanması yapıldığı sırada gö-ze çarpıyordu,» dedi; «Şimdi ise bozuldu, sıskalaştı, oruç tutan azizelere döndü.»

«Anlaşılan, köyün suyu, havası yaramadı.»

Lulço Dede:

«Ne suyu ne havası be muhtar,» diye söze karıştı; «Kızcağızın parası yok, parası. Üç aydan beri maaş alamamış, yalnızca kuru ekmekle ceviz yiyor. Sen de yesen sen de öyle olursun. Kirasını da ödeyememiş yoksulum, odunu da yok; giysileri ise örümcek ağı gibi. Geçen gün kaymakam geldiğinde kesilen domuzdan arta kalanı götürdüm de daha kapıda kemirmeye başladı.

Bakarsın, sanki gülüyor; ama, gülecek durumda değil kızcağız. Sanırım, dişleri uzunca; biraz da zayıflayınca daha belirli görülüyor. Ne gülmesi, sözgelisi, bir leva bile bozduramayan insan hiç gülebilir mi?

Geçen pazar, Milço Karamilçov'un düğününe gidip oyunları seyredeyim demiş. Ginka Nine'nin evinin önünde çamura saplanmaz mı? Zavalıcık çekştiriyor, zorlanıyor ama, çıkamıyor işte. Bu yetmezmiş gibi, bir de üzerine Ginka'ların köpeği de saldırırmaz mı, sanki yiyecek.

Korkmuş zavalıcık; kurtulmuş bataklıktan koşmaya başlamış; koş babam koş; ama çorapla. Pabuçları orada kalmış. Hem kaçıyor, hem ağlıyormuş. Çoluk çocuk ise orada durmuş bakıp bakıp gülüşüyorlarmış. Yalnız gülüşseler neyse ne, üstelik de «yuuu-u-u-u.» diye bağırıyorlarmış kahrolasıcılar. Hani, tıpkı kurt kovalar gibi.»

Okulun orada görüp sordum:

‘Çamurlandın mı, öğretmen kızım?’

‘Birazcık,’ diye karşılık verdi; ‘Lulço Dede, çamurlandım ama, o bir şey değil. Senden bir ricam var. Lütfen git de pabuçlarımı çamurdan çıkar. Orada kaldı.’ Bunu söylerken de gözlerini siliyordu.

Gittim, çocuklara da çattım ve pabuçları alıp götürdükten sonra ona:

‘Dünya böyle be kızım,’ dedim; ‘Yoksul musun, çamura da batacaksın, köpekler de havlayacak sana; üstelik, insanlar da gülüp: Yuuu-u-u-u... diye bağıracaklar.’ İşte bu kadar.»

SÜREKLİ TEMSİLCİ

«KARDEŞİMLE bulvarda yürüyorduk. Herkes kendi kaygılarına dalmıştı. Birdenbire - küt. Bir adam bana çarptı. Sonra bakıştık. Tanışık gibi ellerini omzuma koydu.

‘Pardon,’ dedim.

Sırıtarak konuştu:

‘Pardon ya.’ Altın dişleri güneşe karşı avcı mermiliği gibi parıldadı.

‘O, ooo... Sen misin be Deçko. Merhaba be merhaba. Tüh... Çok şişmanlamışsın be.’

Gülerek karşılık verdi:

‘Bende pek değişiklik yok be. Yanındaki kim?’

Uzun süredir görmediğim arkadaşım Deçko Papunçev’di. Biraz kekemeydi; bir yerde de takılınca, duraklamaları, «Kişisel olarak,» diye bir doldurması vardı ki...

‘Ağabeyim’ dedim; ‘Köyde oturuyor, toprakla uğraşır.’

‘Eh, hoş geldin. Gelin de bir tek atalım... Kişisel olarak... Neden çekiniyorsun?’

Kollarımıza girip bizi meyhaneye sürükledi.

‘Anlat bakalım, ne yapıyorsun, ne ediyorsun?’

‘Hiç,’ dedim; ‘Memurdum ama, işime son verdiler.’

‘Kim? Nasıl, neden?’

‘Kim olacak... Particiler.’

‘A be adam, neden beni aramazsın be çocuk. Neden haber vermezsin hemen düzeltelim işini. Şimdi artık ektiklerimi biçiyorum, bilmiyor musun?’

‘Nereden bileyim.’

Oturduk, birer bira ısmarladı. Ben de serüvenimi anlattım. Arkadan birer tek daha ısmarladı. Terli yüzünü sildi ve doğruca konuya geçti:

‘Dinle şimdi. Senin işini ben nasıl olsa düzeltirim. Onu sen çantada keklik bil. Ama, siz ikiniz önce benim işime yardım edeceksiniz. Bak iş şu: Benim sonbaharda adaylığımı koyacağım yerde demiryolu yapılacak. İstasyon için iki köy kavga ediyor; Şugova ile Kukovdol. Şugova benim kalem... Kişisel olarak.. ben de onlara söz verdim. İnsanlar hakkımı verdiler. Bugün ben.. kişisel olarak.. bakan’a çıkacağım. Delegasyon kurmak için bir iki kişi gerekiyordu. Siz rastgeldiğim iyi oldu. Ağabeyin daha tombulca ve bıyıklı olduğundan Şugova muhtarı olacak; sen de okul müdürü. Bakanın yanına gideceğiz, ben konuşacağım. Siz de baş sallayacaksınız. Ben ‘Evet,’ dersem, siz de ‘Evet,’ diyeceksiniz. Ben ‘Hayır,’ dersem, siz de ‘Hayır,’ diyeceksiniz. Bundan daha kolayı da olmaz, sizden yalnız bunu istiyorum.’

‘Ama.. Nasıl olur. Biraz zorca bir iş gibi geliyor bana. Biz iki kardeş, birdenbire ağabeyim köy muhtarı, ben de köy öğretmeni oluyoruz. Hiç olmazsa şu köyü bir görmüş olsaydık.’

‘Bunun hiç önemi yok. Yalnız formalite. Ben.. kişisel olarak.. yalnız görünüş istiyorum.’

‘Bunu yapmayı göze alamam,’ dedim; ‘Vicdanlı insanım, böylesi elimden gelmez.’

‘Ne garip adamsın sen be? Bu vicdanla devlet memuru olunur mu? Aslında bu yüzden işine son vermişlerdi. Kalk bakalım. Haydi. İşi bir iki saat içinde bitiririz. Emeginizin karşılığını da veririm.’

‘Olmaz böyle iş, be Değko; bitirme sınavım yok, devlet sınavım yok... Hop, birden okul müdürü. Nasıl olur?’

‘Öyle işte; nasıl olduğunu görürsün. Bana yardım etmek, akşama değin 500 leva kazanmak, yenisinden işe atanmak istersen kalkar benimle gelirsin. Haydi, vakit yok.’

Ağabeyimle bakıştık, o sol kulağının ardını kaşıdı, ben de sağ kulağımın. Yürüdük.

Bir taksiye atlayıp doğruca bakanlığa vardık. Koridorlar ana baba günü. Arkadaş önden yürüdü, ben de ağabeyimin elini tutup ardından gittim.

Sokulup itişiyor, bir yandan da bağıırıyordu:

‘Kurul geliyor, kurul; delegelere yol açın.’

Bu, ta kapının önüne gelinceye değin sürdü. Kapıyı vurup açtı. İkimizi içeri iterek kendisi de aramızdan girdi. Bakan onu görünce ayağa kalktı, sırtı, konuşmaya başladı:

‘O, o, o, Papunçev, merhabalar. Hoş geldiniz.’

‘Mersi, mersi, Bay Bakan. Tanıştırıyım size Şu-
gora köyü muhtarı ve okul müdürü. Bizim adamları-
mız, biliyorsunuz; bağlı insanlardır. Bütün köyü elle-
rinde tutuyorlar. İstasyon işi için temsilci olarak
gönderildiler. Sorunu incelemeye giden mühendisler
hep Kukovdol köyünde kalmışlar. Kukovdollular onla-
rı yedirmiş içirmişler, ceplerine de bir şeyler sokuş-
turmuşlar, istasyonun köylerine alınmasını sağlamış-
lar. Ben kişisel olarak.. buna, yasalara aykırılık de-
rim. Sorun çok önemli. Kukovdolluların yarısından
çoğu, aslında karşı partiden, Şugovalılar ise tavukla-
rına varana dek bizdendir. Ne yapın. ne edin, bu işi
çözümleyin. Çözümleyin ki, en bağlı yandaşlarınız da
ha da bağlansınlar.’

Bakan:

‘Öyle ama, rapordan anlayabildiğim kadarı, Şu-
gova köyü bayırda kalıyor; yükseklik var. Öyle bir
yamaç ki, eşek bile zor durur, diye karşılık verdi.

‘Kişisel olarak.. ben de bunu kabul ederim. Ama,
bizimkiler elbirliğiyle kazacaklar Evet, evet, evet...’

Ben de:

‘Evet, evet,’ dedim.

Ağabeyim de:

‘Evet, evet,’ diye ekledi.

Deçko yaklaşıp bakanın koluna girdi, bir yana
çekti, konuştu, konuştu... Sonra ikisi birden sırttı-
lar. En sonunda da Bay Bakan, sorunu yeniden ince-
lemek üzere bakanlar kurulundan geri çekmeye söz
verdi. Bu nedenle de, bizler gidip bakanları kişisel
olarak hazırlayacaktık. İş pişmişti.

‘Bana bak, dedim; ‘Bir kez daha oltana takıldık.

Bizi istediğin yere götür, ama Ticaret Bakanlığına gitmem. Çünkü her gün iş için oraya gidiyordum. Beni tanırılar.’

‘Sen, kişisel olarak, çok garip bir adamsın be arkadaşım. Günde bakanın yanına yüzlerce insan girip çıkıyor, hiç işi yok da belleğinde senin suratını mı tutacak? Korkma, yürü. Bütün sorumluluğu yükleniyorum.’

Hepsinin yanına gittik. Eğildik, el sıkıştık, ‘Evet,’ dedik yerine göre ‘Hayır,’ dedik. Ticaret Bakanına da gittik. Yanındayken sıtma tutmuş gibi zangır zangır titredim. Oysa, tanımadı işte beni. Papunçev bizi lokantaya götürdü. Yedirdi içirdi, lüks purolar sundu. Sonunda da söz verdiği beş yüz levanın yerine yüzer leva verdi. Ses çıkarmadık, ayrıldık.

Ertesi gün benim işimi düzeltmesi için onu aradık; o ise, bazı ödeme emirleriyle uğraşayım diye beni vergi dairesine gönderdi, sonra da bazı malları çekmem için gümrüğe gitmemi istedi. İki gün geçti, yine delege yaparak Sain Sinod’a çıkardı. En sonunda da, bir bilmediğim öykünün kahramanı olarak bilmem neyi kanıtlamak için, başımı sargılayıp beni koalisyon kabinesinin öteki kanadından olan İçişleri Bakanlığına götürdü. Ardından başkaları, başkaları...»

«Ee, şimdi ne yapıyorsun?»

«Aynı işi sürdürüyorum. Bir tür sürekli temsilci. Bildiğin gibi, Papunçev artık milletvekili, ben de çevresinde döneniyorum. Gerektiğinde beni dairelere sürüklüyor, kimi kez muhtar, kimi kez vergi tahsildarı oluyorum, kimi de sağlık memuru. Bir şeycikler de kazanıyorum işte.. Hoşnutum. Açıktan işler de çıkı-

yor arada bir. Başka milletvekilleri de tanıdılar beni, iş düştükçe onlar da kullanıyor. Bu yıl içinde kaç türlü kişi oldum. Yalnız papaz olamadım; ama, bilinmez ki. Bir gün bakarsın papaz etmeye karar verirler diye sakal bıraktım. Her olabilire karşı, sakallarım da varsın büyüsün.»

YENGEÇ

PİNÇO DEDE, ne zamandan beri değirmen yanındaki tarlasını düzenlemeye niyetleniyordu ama, ha bugün şunu yapayım, ha yarın şunu edeyim diye bir türlü zaman bulamıyordu. Bir sabah uyanıp da avluya çıktığında, gökyüzünün pırıl pırıl olduğunu gördü. Hemen ahıra dalıp eşeğini okşadı, kulaklarını çektiirdikten sonra semerini vurdu.

Kolanı bağlarken de karısına:

«Kocakarı,» diye seslendi; «Torbama ağza atılacak bir şeyler koy da tarlaya gideyim. İçinde keçi sürüleri dolaşmış, insanlar gezinmiş, hayvanlar eşinmiş, berbat olmuş. Şurasını burasını açayım; bu sırada eşek de otlar; hem, kismette varsa sana birkaç da yengeç tutarım.»

Karısı torbayı hazırladı, abasını verdi. Pinço De de de eşeğe sağlamca oturup yola koyuldu. Gün ağarıyordu. Güneş, dağları aydınlatmaya başlamıştı. Gün ışığı altında dağlar daha yüksek, daha görkemli görünüyorlardı. Şurada burada hayvanların çanları çingir-

dıyor, eğri yollarda arabalar gıcırıyor ya da çobanların sesi duyuluyordu.

Piço Dede, ilk değirmenlerin yanından eski köprüyü geçip köy ormanına daldı.

Dere şırıldıyor, değirmenler dönüyor, bülbüller birbirleriyle yarışırcasına ötüyor, çan sesleri kulağı okşuyor, temiz hava içe doluyor, coşan eşek de koşturup duruyordu.

Tarlaya varınca eşiği taze otların göğerdığı bir yere bağladı, kuşağındaki baltayı çekip çalı çırpı toplamaya girişti.

Geç vakte değin çalışıp didindi. Ağzı kuruyunca da hem biraz atıştırmak, hem de dinlenmek için dere-nin kıyısına indi.

Bir şeyler yiyip soğuk sudan içen Piço Dede, dinlenmek için bir süre yattıktan sonra kalkıp paçalarını sıvadı ve yengeç avlamak üzere suya girdi. Şurada yengeç burada pavurya, şurada yengeç, burada pavurya derken akşam oluncaya dek bir yemeklik toplayıp mendiline sardı. Sonra da kuşağına soktu, eşiğini almaya gitti. Suda ayakları donduğu için hayvana binmedi; bir sopa vurdu, kendi de ardından yürüdü.

Güneş, Sofya'ya doğru çekilmişti. Köyün domuzcusu hayvanları salmış, onlar da yolda deliler gibi koşturuyor, artlarından toz bulutları kaldırıyorlardı.

Piço Dede, eşiğini yana şaptırmaya çalışırken: «Yok olasıcalar,» diye küfretti; «Koşarken ayaklarını kaldırmazlar da dayaktan ezilmiş gibi sürürler; baş belâları.»

Köye yakın, domuzlar öne geçti, yeri tozutup havalara kaldırdı. Piço Dede ilk evlerin yanında, toz

duman yatışsın diye bir süre duraksayıp bekledi. Domuzlara küfrediyordu ki, birinin seslendiğini duydu:

«Babalık, hey babalık! Orada pis pis ne düşünüp duruyorsun? Şöyle gel de biraz konuşalım.»

Pinço Dede, eşeği çite bağlayıp içeri girdi. Lalü Vuliyka, elinde rakı testisiyle karşıladı onu.

Vuliyka:

«Gel, gel, seninle biraz dertleşelim,» derken dili peltekleşiyordu. «Şimdi ben, kocakarıyı kaybettiğimden beri, guguk kuşu benzeri yapayalnızım. Tanrı toprağını bol etsin. Artık karım da, çocuğum da şu testi... Her şeyim bu benim...»

Sonra rakıyı Pinço Dede'ye uzattı:

«Çek bir yudum. Tanrı aşkına çek. Çalışmadan geliyorsun, yorgunsundur.»

Testiyi alan Pinço Dede ocağın yanına çöktü, Vuliyka da yanına oturunca, testi ikisi arasında mekik dokumaya başladı.

Vuliyka, yakınıyor, sıralıyor, sonra testiyi kaldırıyor:

«Lıkır, lıkır.»

Ardından da ekliyordu:

«Canına deysin, toprağı bol olsun.»

Böylece ikisi de bir ağlaşıp, bir avuturken kendilerini, durmadan rakıyı dikerlerken Tanrı baba köyün üzerine karanlık örtüsünü attı, onları böylece çömelmiş durumda örttü.

İki yaşlı böyle nice kaldılar bilmiyorlardı ama, bir ara Pinço Dede kalkmak istediye de, bir şey onu yere çekip oturttu. İkinci kez denedi. Olmuyor. Olmuyordu.

Sonunda, Vuliyka yardım edip kaldırdı, eşeğinin

yanına sürükledi. Pinço Dede eşeğe binmeye çalıştıkça küt diye öbür yana düşüyor, ikinci kez yine aynı şey oluyordu.

Eşek de durmuş bekliyor, zaman zaman başını çevirip sahibine bakıyor, bir şeyler söylemek istiyor, ama söyleyemiyordu.

Sonunda, Pinço Dede'nin eşeğe binemediğini gören Vuliyka, ipi hayvanın boynuna doladı, kıcına bir tekme yapıştırdı. Eşek, alışkanlıkla koşmaya başladı, Pinço Dede de düşe kalka ardından yürüdü. Tanrı'nın yardımıyla evin sokak kapısına ulaştılar. Eşek durup acıklı acıklı anırdı. Sesi duyan Bayan Pinçovitsa, çıkıp kapıyı açtı.

Dedenin durumunu görünce başladı ilenmeye. Bağırды, çağırды, belinden yakalayıp eve sürükledi. Bırakınca da yaşlı adam, olduğu gibi giysileri üstünde, çarıkları ayağında uyuyakaldı.

Kocakarı kızdı, söylendi, evin içinde dolandı, sonra lambayı söndürüp kocasının yanına uzandı, sırtını döndü.

Yatmasına yattı ya nine, sinirlendiği için yüreği çarpıyor, gözlerine bir türlü uyku girmiyordu. Bir ara dalmaya yüz tuttu, tatlı tatlı gerinip kart kemiklerini çatırdattığı sırada, belinin çevresinde bir şeyin dolaştığını duydu. Şöyle bir kıpırdandı, ne olduğunu anlayamadı. Ardından, bu kez gömleğinde bir kıpırtı duydu.

«Hey Tanrım,» dedi; «Bu kör kütük herif gençliğini ansıdı sanırım. Gece yarısı şakalaşmak mı istiyor?»

Bir dirsek atıp yana çekildi. Biraz sonra belinde yeniden bir şeyler dolaşmaya başladı.

Kıpırdanıncaya kadar sürdü bu. Şöyle bir kıpıranınca da 'kırt!' diye bir ses duyuldu.

Kocakarı hem kızdı hem, keyiflendi:

«Hey sarhoş herif,» dedi; «Ellerini çekesin, yoksa?... Fital gibi olmuş, şimdi de oyun istiyor. Sataşıp durma. Duydun mu? Yaşından utan?»

Pinço Dede ise karşılık vermedi. Yalnızca «Puh - puh,» diye soluk alıp vermesini sürdürdü.

Yeniden yatan nine, dedenin elini nasıl yakalayacağını planını kurarken üzerinde bir şeyin dolaştığını duydu. Onu yakalamak için elini uzatınca, biri göğsüne çimdik attı sanki. Bağırarak yataktan fırladı:

«A be Pinço. A be haylaz. Böyle olur mu be. İcini şeytan doldurduysa, bu yaşta aklına bir şey gel-diye daha yavaşça, daha insanca yapamaz mısın be? Göğsümü parçaladın bre.»

Lambayı açıp ısırılmış yerine bakmaya kalkınca bir de görsün. Pinço Dede'nin kuşağında unutulmuş mendilden çıkan bir yengeç Pinçovitsa Nine'nin üzerinden kaçmak için yol arıyor.

Pinço Dede ise tatlı tatlı uyuyor, aklından hiç mi hiç bir şey geçirmiyordu.

PETROL DAMARI

SAĞDICIM, bu ülkenin yeraltı zenginliklerini, genellikle de madencilliğini bana sor sen. Bu işte uzmanız; bir ben bir de köyden bir iki kişi daha. Yıllar önce bir maden bulmuştuk ki, deme gitsin. Öyle olur olmaz madenler de değil, petrol damarı. Bulduğumuz bir tür petrol kaynağıydı. Batum'un işlenmemişi sanki. Kaynağı bulduğumuzda akıyor denemezdi. Akmak da ne söz, fışkırıyordu. Çocuklar gibi sevindik. Planlar kuruyor, neler yapacağımızı düşünüyorduk. Gel gör ki, gelecek kuşakların kısmeti yokmuş.

Avrupa savaşı günlerinde köyün muhtarı akıllı ve dürüst bir adammış, kocaları askerde olan gelinleri avutur, dulları gezer, şeker, pirinci unu hakçasına dağıtır bir bölümünü de kötü günleri düşünüp evine depo edermiş.

İyi ama, savaş bitti. Biz köye dönünce işi hesap ettik. Sonunda evini basıp muhtarı, çıplak poposuna biraz fizik tedavisi yaptıktan sonra hapse yolladık.

Hapiste yattığı sürede mahkemeye ve avukatlara paralar döktü, malını mülkünü sattı, sonunda da sinirinden ölüp gitti adamcağız. O zaman vergi memuru, içinde armut ağaçları bulunan tarlasını satın aldı da ev yaptırdı üstüne. Ev güzel olmasına güzeldi ama, su olmayınca beş para etmez. Bu yüzden Velço, evin önünde kuyu kazmaya başladı. Kazdı, taş ördü kıyısına; çıkırık koyup kova taktı, işler yoluna girdi. Su, hem tatlı çıktı, hem de soğuk buz gibi. Hani, içmeye doyamazsın. Ama, çok geçmeden tadı bozuldu, kokmaya başladı. Velço ineklere veriyor, içmiyorlar. Yemekler, çamaşırlar gaz kokmaya başladı.

Velço:

«A be karı,» diyor, «Çocuklar kuyunun içine lambayı ya da gaz kabını düşürmüş olmasınlar?»

Karısı:

«Nasıl olur?» diye karşılık veriyor; «Lamba duvarda, çivisinde asılı; gaz kabı da yerli yerinde duruyor.»

Sonunda, kuyuyu paklamaya karar verdi.

Ayı Deço ve Rusi Gani ile iki gün suyu arıtmak için çalıştı. Su ise daha çok kokmaya başladı. Öyle ki, kuyunun içinde kokudan durulmuyordu.

Ayı:

«Burada bir şey var, ama, ne?» diyordu; «İçeriye yağ gibi bir şey karışıyor bir yerlerden. Üstelik, aşağı su da değil, yukarıda bir yerlerden geliyor.»

Velço ,onlara bir şey söylememiş, paralarını verip göndermiş. Ertesi sabah da kuyuya kendisi inmiş. Bakmış, ellemiş ve çıkmış. Bir ara gördüm, muhtarla fiskos ediyor. Sonra papazla, sonra da Hacı Radko'yla. Toplanıp avluda dolaştılar, bir şeyler öl-

çüp biçtiler. Ben de peşlerinde. Benden saklayamayacaklarını anlayınca, çağırıp işin içyüzünü anlattılar.

O zaman Yalıntepe köyünde, «Petrol işletme ortaklığı» kurduk. Velço başkan oldu, ben de sekreter. Hemen işe koyulduk. İlkönce bakanlığın «Doğal Zenginlikler» bölümüne, araştırma için izin almak üzere dilekçe verdik. Sonra varlıklı kimselerden imzalı bir garanti sunduk. Bu nedenle de, aramıza Gençö Pepe ve ağabeylerini kattık. Bunun ardını çeşitli yazışmalar izledi. İlk Sofya'ya gittik. Sonra yine dilekçeler verilip paralar yatırıldı, planlar çizildi. Daha çok zaman yitirmemek için, işin izlenmesini «Hızlı İş Bürosu» na verdik, orası da bizi sağlama soydu. Yine de üç kez çözümleme için Sofya'ya gitmemiz gerekti ve bulduğumuzun gerçekten değerli olduğunu anladık. Ardından da köye komisyon geldi. Bir hesap: Üç tavuk, bir kuzu, elli iki yumurta iki güveç yoğurt, yirmi yedi litre şarap ve dokuz soda.

Neyse giderden kaçınmazsan işler çabuk yürüyordu. Sıra sondaja geldi.

Tam yeniden Sofya'ya gitmeye hazırlanıyorduk ki artık sabrı tükenen Velço:

«A be, kaynak bu kadar sık olduğuna göre biz neden kazanmıyoruz?» dedi; «Hiç yoksa yönünü buluruz.»

Hepimiz:

«Kazalım,» diye katıldık; «Sondajsa, sondaj. Bir zararı olmaz ki.»

Bir yaz gecesi toplandık. Ha bre, de bre, ha sağa, ha sola. Bir ara Velço, haykırdı:

«Durun. Ne varsa burada var.»

Karısı koşuştu, bakmak için fener getirdi. Bak-

tık da ne görsek beğenirsiniz? Sığ yerde, samanlar içinde birkaç bidon gaz duruyordu. Eski muhtar mezarında hortlasın. Evine baskın yaptığımız günlerde gömmüş olacak. Dura dura paslanmış ve delikler açılmış oradan da kuyuya doğru sızmaya başlamış.

Sana daha ötesini ne anlatayım. Donço iflâs etti. Velço'nun işine son verdiler. Her üyenin de adı «Petrolcu» kaldı.

Bu işte kazançlı çıkan, her halde ben oldum. Önceleri bana Leke Petko derlerdi. Şimdi gaz, bu Leke adını temizledi. Artık, Petrolcu Petko diyorlar.

Bu yüzden kıvançlıyım...

KISMETSİZLİK

KAZANCILAR çarşısındaki terzi Simo:

«Karı be, kardeşim, karı...» diye yakınıyordu; «Bütün gün kavga ediyor, komşuları lânetliyor, tavuklarını kandırıp bizim folluklara yumurtlatıyor. Gece de ben eve dönünce ilençlere başlıyor, ağzı köpürünceye değin bağılıyor:

‘Patlayasın inşallah!’ diyor; ‘Toz olasın da solucanlar bile seni bulamaya. Gece sarhoş dönerken köprüden uçasın inşallah!’ diyor; ‘Ben de bir ak gün göreyim. Ey Tanrım, ne kısmetli karılar var. İkişer koça gönderdiler öteki dünyaya. Bense, otuz yıldır bir maymundan kurtulamadım... İnşallah,’ diyor; ‘Polisler pazaryerinde leşini bulurlar da, ben de yaşantımda bir tek gün gülerim.»

İşte böyle kötü sözler sıralıyor be kardeş. Aile durumumuz gittikçe zorlanıyor.

‘Stanke be,’ diyorum; ‘Çalışıyorum be canım. Seni mutlu etmek için gece gündüz çalışıyorum. Ama, Tanrı yardım etmiyor be ruhum. Daha çocukken,

Tanrı toprağını bol etsin, anam senin gibi bir kolera-ya çatacağımı anlamış olmalı ki, mikrop kapıp da öleyim diye göbeğimi orakla kesmiş. Kafam kavun gibi doğmuşum, yuvarlaklaşsın diye annem onu var gücüyle sıkmış da patlamamış. Lânet kafa işte, patlamıyor be, patlamıyor. Karnımın alt bölümünü korla yakmış, kaynar suyla yıkamış. Öyle olmuş ki, baharda yılanın gömlek değiştirmesi gibi bütün derilerim soyulmuş. Ama, adamın alnına ölmesi yazılı değilse ölmüyor işte. İster kaynat, ister pişir. Ölmezse ölmüyor işte. Doğumumun üçüncü günü iki kilo iri tuzla gözlerimi, ağzımı her yanıma tuzlamış; öyle ki domuz etine dönmüşüm. Ama, nah işte. İsetdiğini söyle sen, Tanrı canımı almak istemiyor, istemiyor işte. Sütü yokmuş da içirdiği süte pis topraklı sular da katmış, sonra süt parasına acıdığı için lokmaları çiğneyip ağzıma tıkmış. Daha sonra da bıkınca, lokmaları çiğnemedi ağzıma tıkıvermiş. Bense, çekirge yutmaya çalışan karga yavrusu gibi boynumu uzatır, patlamış gözlerimle ona bakarmışım.

Büyüyünce yedi kez ağaçtan, üç kez eşekten, bir kez de değirmen kulesinden düştüm. Üzerimden araba da geçti. Köpek de ısırıldı. Arıların saldırısına da uğradım, kafam tulum gibi şişti; mantardan da zehirlendim. Öleceğim yerde büyüyor, geliyor, levent gibi oluyordum. Sonunda beni askere aldılar. Orada ne dayaklar yedim ne dayaklar. Vay anam vay. Onbaşı da, çavuş da, teğmen de, üsteğmen de, beni dövmek için rütbe sırasıyla kuyruğa girdiler. İşte böyle. Terhis olunca da sana çattım. Bir araya geldik, güvercinim,' diyorum ona: 'Ve savaş başladı. Savaş, savaş, savaş... Türklerle de, Rumlarla da, Sırlarla da,

İngiliz ve Fransızlarla da. Ama, hepsi bitti, yalnız seninle olan savaşımız tükenmedi. Cepheden saldırıyorum sana, kuşatmayı yarıp kanatlarımı yok ediyorsun. Bir yere siperleniyorum, yerimi keşfediyorsun. Sınırıma giresin diye seni kandırayım diyorum. Orada tutup da boğayım seni. Sense, girip beni boğmaya kalkıyorsun. Barış imzalayalım dedim - İstemiyorsun. Ben, ses çıkarmadan tazminatları ödüyorum. Sense bağırıp çağırıyorsun. Umutsuzluğa kapıldım ve bari öleyim dedim. Zehirlenmek için işi sarhoşluğa vurdum. Geceleri beyaz şarap içip kızartılmış ciğer ya da kebab yiyorum. Yararı olmuyor. Sonunda, içkiyi kırmızı şaraba çevirdim; pişmiş balık, haşlanmış parça et, şirden dolması ve pişmiş tosubağa yiyorum. Üstüne içiyorum. Eve gelince de yine içiyorum ve yiyorum, inşallah patlayacağım, sen de kurtulacaksın. Rakıya da mastıkaya da döktüm işi, konyağı da çekiyorum. Midem büyüsün ya da karaciğerim bozulup şişsin diye; ama, yok oğlu yok.

‘Söyle bana,’ diyorum; ‘başka ne yapayım ha, ne yapayım? İstersen şu sıcak yaz gününde, bahçedeki eriğin altında gölgede yatayım da daha bugünden gebereyim. Dilersen Varna’ya denize de gideyim de tuzlu su yutup boğulayım. Onu da yaparım. Çatlayayım diye bütün bir güveçi yedir istersen. Onu da yapmaya hazırım. İstersen içine de kırmızı biber koy. Hem de çuşka biberi ki yatıp da kalkmayayım. Sen de mahallenin içine güler yüzle çık.’

... Böyle böyle söyleyip, şöyle, şöyle yatıştırma-ya çalışıyorum; o ise keçi gibi inat edip ileniyor. İle- ne söylene koşup avlunun ortasına oturmuyor mu, yerleri tekmelemiyor mu, saçını başını yolup da üs-

tündeki giysilerini parçalamıyor mu ağzı köpürünceye dek...

Ya... İşler böyle işte. Neden şaşıyorsun? Neden öyle bakıyorsun bana, be kardeş? Ne yapalım yani, bu kadar düşünüp dertlenilecek şey değil. Aç bakalım bir tane daha. Böyle gelmiş böyle gidecek yaşlıların dediği gibi: Çuşka biberi ağzı yakmazsa, hıyar acı olmazsa, karı azarlamazsa, koca susmazsa, nereye varır bu işin sonu, söyle, be kardeşim ?..»

HOROZ PİTKO

KÜÇÜKLÜĞÜNDEN beri horoz gibi ötmeyi çok iyi becerir. Bu yaşı gelmiş ama, alışkanlığından caymamıştır. Biri bir kadeh rakı sunsun, ardından da konuşsun:

«Haydi bakalım küçük horoz.»

O zaman boynunu uzatır, kabırır boğazının iki yanında iki damar, şişip mavileşir; öter:

«Kukurikuuu.»

Bu nedenle de Horoz Pitko kalmıştır adı.

Bir sabah erkenden, hava alacakaranlık, biz görmeden mutfağın penceresinin dibine kadar sokulmuş kahrolasıca. Yere çömelmiş, elini uzatıp pencereyi tıktıklıyor. Ardından da sesini duydum:

«Nikolço. Komşum, evde misin?»

İçeriden:

«Evdeyim, evde,» diye karşılık verdim; «Ne istiyorsun?»

«Yalnız mısın? Yabancı kimse yok ya?»

«Yok,» dedim; «Kimse yok, yalnızım. Ne var?»

«Açıver şu pencereyi; sana bir şey söylemek istiyorum.»

Açtım ve fısıltılarını duyabilmek için de kulağımı uzattım.

Çömelmiş durumda iyice yaklaştı ve kulağıma çok gizemli bir hava içinde fısıldamaya başladı:

«Et var, komşum. Ama, ne et. Körpecik süt danası. Tencereye at, iki kez kaynasın, pişer. Yoksulluk, biliyorsun. İzin kâğıdı alamıyorum. Dükkân kırası da veremiyorum, bu nedenle de geceleri evde gizli kesiyorum.. Sonra da arkadaşlara, bildiklere, komşulara kilo kilo veriyorum. Bir çeşit abonelerim var. İstersen sana da vereyim... Kasaplarda 32, bende 22'ye. Üstelik ben, ayağına da getiriyorum. Süt gibi et. Ağzında şeker gibi erir. İstersen, yalnız denemek için bir kilocuk al. Azcık soğan, bir parça maydonoz, gerekli yağını da koy - bir iki kez fokurdasın - işte bu kadar. Bırakayım mı? Para söz konusu değil; istersen şimdi, istersen yarın; yoksa daha beklerim de. Sen sıkılma. Yani, acele etmiyorum, olduğu zaman verirsin. Ha, ne dersin?»

«Peki,» dedim. Parayı da uzattım.

Bir torbadan eti çıkardı. Kâğıda sarmış; uzattı ve yine gölge gibi kayboldu.

İki gün sonra yine pencereye dikildi:

«Nikolka,» dedi; «Oğlak var. Hem de Balkan oğlağı. Şimdiye kadar yalnız süt emmiş. Küçük ama, taptaze. Yalnız biraz kaynasın yeter. Sobanın üstüne vur, bir kez kaynasın, indir, afiyetle ye. Ama, hemen

tencereye vur. Çünkü, sanırım beni belediyeden bir memur gördü; izliyorlar. Kasaplar anlamış, peşime adam taktılar izletip duruyorlar, peşimi bir türlü bırakmıyorlar.»

Eti yine aldım, yine kayboldu.

Çok geçmeden, bir sabah yeniden pencerenin dibinde bitti:

«Karaca, komşu,» dedi; «Av eti... Bir Türk vurmuş dağda; ama, yasak ya - Adamcağız ne yapacağını şaşırmış. İstersen bir but vereyim ya da bir kol. Genç hayvan, kaymak gibi. Av eti olduğundan biraz beklesin. Bekletirken de sirkeye yatır, sonra da kapamasını yap. Popeden'de biraz kırmızı şarap al... De keyfin bak ne oluyor. Söyle bakalım, but mu, kol mu?»

«Kol,» dedim; «Kol ver; akşama konuklarım olacak iyi rastladı.»

Horoz paraları aldı, sıyrıldı gitti.

O günü çok iyi anıyorum, kedimiz kaybolmuştu. Komşular mı çaldı, öldürdüler mi, azgınlığı mı tuttu, bilmem. Artıkları yesin diye çağırdım, gelmedi; ne göründü ne sesi çıktı.

Horoz bazen haftalarca görünmüyordu. O zaman, 'Sanırım kaçakçılıktan caydı, dürüst bir iş tuttu,' diye düşünüyordum.

Ama, bir gün, bir bakıyorsun yine pencerenin dibinde:

«Tavşan var, Kolço» diyor. Rastgeldi kelepir. Sana bir uğrayayım dedim. Tümünü mü istersin yoksa yarısını mı?»

Bir ara gelmeleri hepten durdu. Sokakta rastladım. Kaygılı kaygılı:

«İzliyorlar beni, komşu,» dedi; «Kasaplar bana dış biliyorlar. Ardıma bir adam takmışlar; ne yapıyor ne ediyorum öğrenmek istiyorlar. Bu yüzden evlere sokulmayı göze alamıyorum. Eh, ben de başka bir yol buldum. Müşterilerime güveç hazırlıyorum. Her bir şeyi benden, tam bir şölen. Eti ben koyuyorum ne kadar isterlerse; tuzu, sebzesi de benden Bir fırına da götürüyorum, kap onların olduğu için de adlarını verip alıyorlar. Güveç başına da 25 alıyorum. Tastamam içinde bir kilo et oluyor. Bedavadan ucuz, yoksul işi. Eğer sana da gerekiyorsa bana bir kap gönder, geri-sine karışma. Sana bir kasap yemeği yaparım ki, hımın... Bak bakalım, ömrün boyunca böyle şey yemiş misindir? Bana dua et. Hem ucuzun ucuzu, hem de çaba harcamayacaksın. Belediyeden bana, 'bu güveçler ne,' diye sorduklarında, 'kendim için yapıyorum. Siz ne karışıyorsunuz? Ben boğazına düşkün adamım,' demekteyim.»

Eve gidip karıya anlattım. O da sevindi, el çırttı. Sevinçten neredeyse zıp zıp zıplayacak:

«Tamam, tamam,» dedi; «Hemen kap göndere-lim. Bu çok güzel bir düşünce.»

«Düşünce olarak güzel ama bakalım uygulaması nasıl olacak?»

«Güzel olur, güzel. Sen hemen kabı gönder bakalım. Kasaplar iyi yemek yapmayı bilirler. Değişiklik olur. Hem ucuz olur hem iyi. Ben de yemek yapma zamanından yararlanır, çorap yamar, gömleklerini onarır, yeni bir pasta yapımını öğrenmek ve fal baktırmak için Fani'lere kadar giderim.»

Kapları Horoz'a gönderdim. Başladı mı sana gü-

veç yapmaya; gün geçmiyor güveç, gün geçmiyor güveç. Eve et kokusu sindi, avlu kemikle doldu. Köpeğimiz de yağlandı sabahtan akşama değin yatıyor da canı «Hav,» bile demek istemiyor.

Horoz Pitko, bir yıla yakın bir süre bizi doyurdu. Sonunda izinsiz et sattığı için onu yakaladılar ve pastırmalarına, sucuklarına, aletlerine el koydular. Ceza yedi, hem de büyük ceza. Yıkılmış adamcağız, polisler horoz gibi öttürmek için nice uğraşmışlarsa da sağlayamamışlar.

Çünkü, araştırmışlar, Horoz'un et sattığı süre içinde 9 yaşlı erkek eşek, 5 dişi eşek, 13 köpek ve 44 kedi yakalayıp kestiği kanıtlanmış. Elbette ki, kestiği 44 kedi arasında bizim kaybolan kedimiz de vardı. Hep düşünüyorum, acaba bizim tavşan niyetine yediğimiz kedi bizimki miydi, yoksa bir başkasının ki mi?

LULÇO DEDE

LULÇO DEDE, yalnız yapıyı süpürüp su taşıyan, kışın da belediye boğasına bakan, belediye hademeleri gibi rastgele bir hademe değildir.

Okuması yazması olan kültürlü biridir. Köyde kimin yağlı peyniri, balı, pastırması bulunduğunu, kimin elinde beyaz unu olup da güzel ekmekler yaptığını bile bilir. Kentten köye bir polis ya da kodamandan bir kişi gelince kimse kendisine bir şey söylemeden şölen masasını düzenler; eğer konuk bir kişiye üç kişilik yiyecek hazırlar ki, muhtar da ilçe memuru da yiyebilsin.

Görünüşü yaşlıdır, kamburdur ama, yüreği bir genç gibi atar, üstelik bir bağırırdı mı sana, sesi köyün bir ucundan öteki ucuna duyulur:

«Hey kölüleer! Duyduk duymadık demeyin! Herkes kâğıtlarını muhtarlığa getirsin; vergi tahsil-darı geldi heeeey!»

Bu sesi duyan köylüler, kapılarını kapatır ve çocukluğuyla birlikte sabahın erken saatında hay-

vanlarını alarak meraya çıkar, tahsildar gidinceye değin de dönmezler. Bu sıralarda köy, vebaya uğramış gibi olur. Bu nedenle Lulço Dede, gerekli yiyecekleri toplar da ondan sonra bağırır; yoksa, tahsildar açlıktan ölebilir.

Yazısı da hiç kötü değildir. Köyde muhtar seçimi olacağı sırada bütün erkekler muhtar olmak için sıraya girdiklerinde, okumuşluğu olmadığı için bir hafta imza atmaya çalışan Senegalli Neno, masanın üstündeki kâğıdı baştan başa doldurmuş da, ancak Lulço Dede gösterince kıvrımını tamamlayabilmişti.

Lulço Dede:

«Parmakların beceriksiz be Nenko,» demişti; «Elin hep balta tutmaya alışmış, kaleme yakışmıyor. Bu Tanrı'nın cezasını sıkıca tut ve yavaş yavaş yaz. Adının sonuna gelince de sinirlen ve bu sinirle kalemi aşağıya bir kamçı gibi çek.»

Neno, onu dinlemesine dinlemiş, ama, yine de adamı düşürmüştü.

Lulço Dede'nin köyden üç yıllık alacağı vardı, bir türlü alamıyordu. Aslında, parasızlıktan çoktan mortoyu çekerdi ya, bereket versin, köye sık sık çeşitli kodamanlar konuk geliyordu da onlar yoluyla o da geçinip gidiyordu. Ormancılar gelir, vergiciler gelir, kaymakam gelir giderdi. Tam o gider, ardından polis müdürü damlar, Lulço Dede de hep koşuşturur dururdu:

«Doyka Nine be, iki ekmek pişiriver, muhtarlıkta konuk var.»

Doyka Nine de her kez:

«Konuklarınızı Tanrı kahretsin!» diye karşılık

verirdi; «Bir ambar yiyeceğimi yuttunuz. Başkasında ekmek yok mu? Hep bize, hep bize.»

«Sizinkini istiyorlar. Olur olmaz ekmek yemiyorlar. Ne de olsa ince adamlar.»

«İncelsinler de kopsunlar inşallah! Nereleri ince. Şu çavuş Tenyu, Kamenyak'tan değil mi? Daha düne değin köylü gibi çavdar ekmeği yiyordu. Beyaz un senin neyine; hem, iki ekmek de neden? Belediyeye şölen mi veriyorsunuz?»

Lulço Dede:

«Ardından iki kişi daha geliyormuş,» diye hemen bir yalan kıvrıverirdi; «Gelmeden önce banyolara uğramışlar. Bazı kimseleri tutuklayacaklarmış. Duyduğuma göre, köyden de bazı kimseleri götüreceklermiş. Ama, kim olduklarını bilmiyorum... Sen korkma, yalnız tez pişirmeye davran. Ben sağ oldukça ve bu görevde bulunduğça sen sakın korkma. Yalnız, acele davran.»

Bu sözlerden ürken zavallı yaşlı kadın, koşuşturur, hamuru yoğurmakta acele ederdi.

Lulço Dede, yaz günleri muhtarın bostanını sular, vergi tahsildarının keçilerini sağlar, Bonya Veli'nin arılarına bakar, güveç piştiği günlerde de Hacı Donça'nın çevresinde dolanırdı. Boş zamanlarında kayın ağacından bastonlar yapan Lulço Dede'nin en sevdiği iş, posta geldiği zaman bayan öğretmenin mektuplarını götürmekti.

Mektup açık gelirse, bayan öğretmen ona bir kadeh rakı sunardı. Ama, kapalı, ak bir zarfla gelmişse bir leva garantiydi.

Muhtarlık sekreteri, posta geldiği gün mektup-

ları karıştırıp aradığını bulunca Lulço Dede'ye seslenirdi:

«Dede, bugün yine kazançlısın. Bayan öğretmene yine sevgilisinden beyaz mektup var.»

Ağzı kulaklarına varan Lulço Dede:

«Tanrı versin, Tanrı versin,» diye karşılık verirdi: Kızcağz da, oğlancağz da, sağ ve sağlıklı olsunlar. Siz gülüyorsunuz ya, bayan öğretmen bir yıl içinde bana en aşağı elli leva vermiştir. Tanrı ona gülsün. Üç yıldır muhtarlığa hizmet ediyorum daha üç kuruşunu görmedim.»

Mektubu koynuna yerleştirdikten sonra sırtırdı:

«Şu kızcağzın beş altı sevgilisi olsaydı o zaman sizden hiç para istemezdim. Ama, ne yapalım, kısmet işte...»

NEREDE O SES

ERİŞİLMEZ güzellikte bir bahar gelmişti. Yurukarda gök, atlas bir yorgan gibi serilmiş, hem yüksek, hem derin, hem de tertemizdi, kız koynu gibiydi. Aşağıda toprak yemyeşil fışkırmıştı, çimenler göz alabildiğine uzanıyordu; tomurcuklanmış fidanlar neredeyse çatır çatır patlayacaklardı.

Ayva ağacına çamaşır sermek için ip bağlamaya çalışan genç dul Tonya, gözleriyle çitin dışını araştırırken neredeyse elindeki çamaşır teknesini devirecekti.

Şeytan gibi kara bir sığırcık, Pavli'lerin ceviz ağacında flütünü deniyordu. Sesi yükseliyor, yükseliyor en ince noktasına varıyor, baş döndürücü bir keskinliği buluyor, sonra birden güneşe bakıp susuyordu.

Yandaki avluda gömleğinin kollarını sıvamış olan Pavli, arabasını onarmak için bir odunu rendelemekteydi.

Sözde rende sallıyor ama, bir gözü yükselip çiti atlıyor, ta ayvaya dek erişiyordu.

Bir ara kıvırcık saçlarını terli alnından geriye doğru iterek:

«İyi günler, komşu,» diye seslendi; «Bu mevsim de ayva mı topluyorsun?»

«Ayva, Pavli ağabey, ayva. Sana da koparayım mı, ister misin?»

«Hele bir olgunlaşsınlar, o zaman kendi elimle koparırım. Öylesi daha tatlı oluyor.»

«Koparmasına koparırsın ama, köpeğimiz çok kötü, kendini kolla.»

«Meretin dünden beri sesini duymuyorum, sakın ölmüş olmasın.»

«O mu ölecek, domuz gibi. İhtiyar değirmene gitti; o da arabanın ardından koşmuştur. Akşama döneceklerdi ama, değirmenin başına giden çokmuş, bugün de gelmeleri çok zor. Peter amca öyle söyledi.»

«Demek evde yalnızsın.»

«Yapayalnız. Arkadaşlar ormana gidip hayvanlara yiyecek getirmek için beni alacaklardı ya, gelmediler. Bizim yem de bitti. Bir şinik verir misin? Bizimkiler gelince geri veririm.»

«Senin için olunca kafamdaki şapkamı bile veririm.»

«Hahhayy.. şapkasını bile verirmiş. Kafanın keli ortaya çıkar sonra.»

«İşte şapka burada.. Odunluğun yanında. Seni görünce başımı ateş bastı da çıkarıp attım.»

«Gel de bir kova su dökeyim.»

«Şakayı bırak da bir kap al gel, istediğin kadar yem vereyim. Çünkü birazdan çıkacağım.»

Tonya tarandı, toparlandı, örgülerini yan yana yerleştirdi, yanaklarına da beşlik gibi iki kırmızı tekerlek allık kondurdu, gözlerini sokağın bir aşağısında bir yukarısında gezdirdikten sonra Pavli'lere doğru gitmek için hızlandı. Yürürken güçlü bedeni titriyor, göğüsleri torbada domuz yavruları gibi oynuyordu. Yalınayaktı, etekleri de dizkapaklarını örtmüyordu. Yer ayaklarının altında sarsılmaktaydı. Durdu, ne kapıyı vurdu, ne seslendi, kapının kilidi çıtladı ve açıldı.

Kızlardan aldığı çiçeklerin, babasından yediği odunun hesabını öğretmen Petko'nun bile tutamaya-çağı öküz Pavli, sundurmada elini beline dayamış, güneş altında dişleri elmas gibi parıldayıp duruyordu.

«Şansa bak sen,» dedi; «Ben de tam arabayı hazırladım ava gidecektim ki dişi bir geyik kendi ayağıyla evime geldi.»

«Ha, ha, ha!.. Ne geyik ya - kocaman bir ayı.»

«Ne dersen de, kocaman bir av.. İşte bu kadar.»

«Yeter, yeter, ettiğin şakaları bırak da şiniğimi doldur, acelem var.»

«Kırma, ambarın ardındaki kurutma yerinde. Aç da kendin istediğin gibi al.»

«A aa! Yabancı evde nasıl olur.»

«Aşkolsun, benim evimi sen yabancı mı sayıyorsun?»

«A be Pavli ağabey, söz olmasın, sen doldur ben burada merdivenin yanında beklerim.»

«Şarap ya da rakı ne istesen ben doldururdum ama, kırma ile elimi tozlayamam. Gir de al.»

«Ya bir şey çalarsam?»

«Bütün evi benimle birlikte götürsen sana ses etmem, Tonya.»

«Doldur be Pavli ağabey. Ne de kötüsün. Şimdi arkadaşlar seslenecek.»

Pavli, çantasının kayışını bağlamayı sürdürdü; sanki söylenenleri duymuyordu.

«Tanrım, ne kötü adam. Peki ben de gidip kendim alacağım. Ama, sana küstüm işte. Bunu böyle bil, darıldım sana.»

«Sakın ha, darılmak varsa ben de seninle birlikte gelirim.»

«İstemem, istemem, sakın ha. Ben kendim giderim.»

Surat asan Tonya, çevik bir davranışla döndü ambardan içeriye süzüldü. Daha eşiği geçmişti ki Pavli de ardından girdi.

«Ama, Pavli ağabey ne yapıyorsun?»

«Tonya!.. Dilberim, sevgilim. Sen delisin. Sen bir yaramazsın, ama, yalnız sözde. Biliyor musun hani evlenmeden önce Staykalarda beni azdırmıştın da sana saldırmıştım. Sen de o zaman öylesine bağırıydın ki herkesi başımıza toplamıştın. Hep öyle cıvıldıyor gözlerin, senin için deli olan erkekler sana el uzattılar mı yine öyle deliler gibi bağırıyor musun?»

Güçlü bir kol beline kilitlendi, sırtı duvara dayandı, başı yana kaydı, tümünden bitkinleşmiş bir sesle mırıldandı:

«Aman, Pavli ağabey... Artık bağırıyorum... Çağırıyorum kimseleri... Nerede o kızlık sesim? Nerede o ses..»

Şinik elinden düştü, köşeye sendeledi, sallandı, sarsıldı, sonunda bıraktı kendini...

HAYDİ TAKO ENİŞTE

TAKO ENİŞTEM bir gün bana, papaza günah çıkarır gibi içini döktü:

«Bak kardeşim,» dedi; «Sofya'ya yerleştiğimizden beri ben sözün tam anlamıyla bir 'Haydi' olmuştum. Sağ olsun şu halan, beni bir yerde öksürmeye bile bırakmaz. Hep telâş hep koşuşturma.

'Haydi canım, hale değin atlayıver de kapanmadan birkaç palamut al. Aman parfümericiye fırla, banyoya gireceğim, kremim kalmamış. Aman aman, bir koşu daha gidiver, nasır ilâcım tükenmiş. Ay, ay, sana el losyonumu söylemeyi unutmuşum, derilerim çatır da çatır çatlıyor. Ah iyi ki geldin; koş, bir damlam vardı, tez onu al; ay, şimdi bayılacağım...'

Bütün gün özel ulak taşıyan postacı gibi koşturur dururum, ne sonuç alabileceğime, ne de biteceğine ilişkin bir umudum var. İyi ki Tanrı bana sağlam, uzun bacaklar vermiş, yoksa dayanılır mı? Köpeğe yaşlılığının nedenini sormuşlar 'Yoldan' diye karşılık vermiş. Benimki de o hesap. Ta bizim mahalleden ha-

lin oralara dek yaya olarak koştur dur; bir düşün hele? Haydi, oradan da Boris bahçesine, yallah; bir koşu daha. Oradan da ta istasyona. Şu kahrolasica istasyon yolları ömrümün yarısını yedi bitirdi. Kim gelse, kim gitse hep ben karşılayıp uğurluyorum. Köyden, bakana çıkmak için kurul gelir, ben karşılarım; kaynana gezmeye kalkışır, yine ben. Baldızın dişi sallanmış, çektirmeye buraya gelecekmiş, papazın karısı Rila manastırına gitmeye niyetlenmiş, mektup yazmışlar, istasyonda karşılayaymışım. Dün de karım burnuma bir telgraf dayadı:

‘Tako, sevgilim, başka çare yok, akşama yine istasyona gitmen gerekecek, Tena hala geliyor. Ben seve seve giderdim ama, bugün provam var.’

İt ite, it de kuyruğuna, demişler ya işte bizimki de öyle.

‘Eh, erken git de giysini hemen prova etsinler,’ dedim; ‘Süslenmen akşamlara değin sürecek değil ya. Sokaklarda koşturmaktan bıktım artık. Telgraf sana mı geldi, bana mı? Söyle bakalım, kime geldi?’

Sıkılmadan:

‘Bana geldi,’ diye karşılık verdi; ‘Ama, bu kez yerime sen git, bir daha ya ben giderim. Bundan böyle gelenleri hep ben karşılarım. Ha bak, tren yanılmıyorsa saat altı kırk beşte geliyor, unutma. Kadının bagajlarına yardım et de buraya dek getiriver.’

‘İyi ama, senin halacığını nasıl tanıyacağım ben? Yaşantım boyunca bir kez olsun yüzünü görmedim.’

‘Eh sen de iş ona kalsın. Kolayca tanırırsın. Yaşlı, iki büklüm bir ninecik. Burnu sol yana, ağzı ise sağa kaymış. Biraz sağır. Şey.. Bir de sağ ya da sol gözünde perde var.’

‘Hıh, desene bir arkeolojik kalıntıyı eve getireceğim, ha?’

‘Evet eve getireceksin ama, yalnız bir gecelik. Ben yarın onu göz ameliyatı için hastaneye yatıracam. Trende kapıları iyi gözler; o zaman kolayca bulursun. Birinin yardımını olmadan inemez.’

Bak, her zaman söylerim, insan yaşantısı boyunca iki kez mutlu olur: Biri evlenirken, ikincisi karısını gömerken.

Tren geldi. İnsanlar inmeye başladı. Kadınlar, erkekler, çocuklar. Üç tane de ninecik vardı. Ama, karımın tanımladığı korkuluğu aralarında göremedim. Cadı orada, cadı şurada aranıp durdum. Bütün tren boyunca koştum. En son pencerede, kafasını uzatmış bakıman gözlüklü biri gördüm.. İçerisi karanlık olduğundan, ne ağzını ne de burnunu ayırt edebildim. İyi-ce seçemedim ki hangi yöne bakıyorlar anlayabileyim. Yanına çıktım, kendimi tanıttım, sevinçle hıçkırmaya başladı. Ardından da sıraladı:

‘Sen misin Tako, sen misin yavrum. Göremiyorum artık oğlum, duyamıyorum da. Hiç bir işe yaramıyorum.’

Aklımdan da:

‘Demek yaramıyorsun,’ diye geçirdim; ‘Ne demeye yola çıktın? Kim dedi sana yollara düş diye? Neden evinde oturmuyorsun ha?’

Saygıyla elini öptüm:

Ardından da kurşun gibi ağır bavulunu aldım, şalını omzuna attım, bir çömlek erik marmelatını koltuğumun arasına sıkıştırdım. Onu da hafifçe belinden tutup trenden indirdim. Kalabalığın arasında

durağa vardık. Tramvaya bindirmeye çalışırken, konduktör karşı koydu:

‘Olmaz,’ dedi. ‘Böyle büyük bir valizle tramvaya binilmez.’

Araba parası yok, iyi mi? Çömleği taşı bakalım, taşı. Ya bir yerde düşürüp kırıncaya değin koltuğunun altında gider ya da bir yerde rastlantı sonucu kendi düşüp kırılır, kurtarır beni. Peki, şu koca bavulu ne yapmalı? Ta bizim mahalleye dek nasıl giderim? Eşeği düğüne çağırmışlar da sırtına semer vurmuşlar, be kardeşim. Düşündüm, düşündüm, sonunda: Bak Tako, dedim, düşünmekle bir şey geçmez eline; ancak ve ancak yürümeyle sonuca ulaşabilirsin. Tuttum kentin yolunu. Yol boyunca cadı bir şeyler söylüyor ama, benim yorgunluktan kulaklarım uğuldadığı için duyamıyorum. Sonunda, güçlkle aslanlı köprüye ulaştık. Dinleneyim diye parmaklıklara dayandım, onu da bavulun üzerine oturttum. Bir ara baktım, dikildi, çevresine şöyle bir göz geçirdikten sonra sordu:

‘Neredeyiz, yavrum? Yaklaştık mı?’

‘Köprünün yanındayız,’ dedim; ‘Aslanlı köprünün.’

‘Tuh be evlâdım, öyleyse sokağı geçmişiz biz.»

‘Hangi sokağı?’

‘Bizim sokağı be yavrum. Mezarlıklar sokağını; oradan gitmemiz gerekmiyor muydu?’

‘Omuzlar üzerinde geçesin de o sokağı bir kez daha dönmeyesin,’ diye mırıldandım. Uzanakalmış geçirsinler de seni papazın önde olsun. Başıma kaldı cadı. Kör, sağır, üstelik de kafadan çatlak.’

Bavulu kaptım, yine yürümeye başladım.

İyi ama, cadı ileriye gitmek istemiyor. Yine bavulun üzerine oturttum, duysun diye de sesim çıktığına haykırarak sordum:

‘Mezarlıklar sokağında işin ne be nine? Kime gideceksin orada? Sen beni kim sanıyorsun?’

‘Kime olacak, bizim çocuğa, torunuma. Evimiz bu sokakta değil mi? Sen, Sivritepe köyünden berber Tako değil misin?’

‘Aman Tanrım, Meryemanam, azizlerim, nedir bu başıma gelen? Ben, ne berberim, ne de Sivritepe’yi bilirim.’

Bangır bangır bağıırıyordum. Şeytan diyor ki, kaldır cadıyı at dereye.

‘Ya şimdi?’

‘Şimdi sus, burada otur ve bekle,’ dedim.

Ve bavulun üzerinde nasıl oturmuşsa, ellerini nasıl kilitlemişse öyle, şalını omzuna attım, marmelat gömleğini de kucağına yerleştirdim. Senin anlayacağın, başkenti bir heykelle daha süsleyip arkama bakmadan koştum.

Kaçtım, kurtuldum cadıdan. Ya şimdi ne yapacak, nerelere gidecektim? Hani köpek çuvala girmez diye bir söz var ya, işte o çuvala ben nasıl girecektim.

Gece bir ara evin yanına geldim, çevreyi dolaşıp baktım; lambalar sönmüştü, yavaşça içeriye süzülüp ayak uçlarıma basarak mutfığa sokuldum, sobaya sarıldım. Donacaktım az daha. Öylece sabahladım. Bak da halimi gör. Ne soyundum, ne gözümü kırp-tım, ne de yıkanabildim. Sabah karanlığında sokağa fırladım, neyse ki halan duymadı.

Şimdi nereye gidiyorum sanıyorsun?

İstasyona, yeniden oraya gidiyorum kardeşim. Bakalım şu kahrolasıca cadı, yani gerçek cadı ne oldu acaba? Arayacağız bakalım. İnanır mısın, bu ay adam karşılamak için istasyona dokuzuncu gidişim olacak.

İster inan, ister inanma, istersen acı, istersen döv; ama, 'Haydi Tako eniştenin' durumu bu işte. Bu...»

SENDİKA

BİZİM göçmen Bay Neşo, uzun süredir görünmüyordu. Oysa ki bize gelir, ya bahçeyi temizler ya da odun kırardı.

Bir gün yolda rastladım. Arap gibi kapkaraydı, elinde demir bir çubuk, omzunda bir kangal tel vardı.

«Oo, Bay Neşo. Nasılsın işler ne durumda?»

Yöksulca göğüs geçirdi:

«Ne diyeyim sana, sayın öğretmen. Yöksulluk işte.»

«Nerelere kayboldun? Şimdi ne yapıyorsun?»

«Görevim var.»

«Ne görevi.»

«Büyük, yüksek bir görev, sayın öğretmen. Damlarda, bacalarda dolaşıyorum... Bu benim iş...»

Yere attığı sigarasını izmaritini ayağıyla ezdikten sonra konuşmasını sürdürdü:

«... Anlatması uzun sürer. Ama, neyse baştan başlayalım. Bildiğin gibi, bir ineğim vardı. Günün birinde ölüverdi. Ne yaparsın, öldü işte. Ben de tuttum,

derisini yüzüp onun parasıyla bir balta alıp odun yarıcılığına başladım. Güzel ama, bir ara iş bitti, herkes odununu kırdırıp kaldırdı. Bir gün, beş gün derken, baltayı satmak zorunda kaldım - Baharı nasıl bulduğumu bir ben bilirim. Toprak biraz yumuşayınca devlet fidanlığına girdim. Kazmak, sulamak, ot toplamak; yaptığım işler bunlardı. İşte, üç aşağı beş yukarı ekmeğimi çıkarıyordum. Derken hava soğudu, kış yaklaştı, orada iş kalmadı. Benim de karnım inceden inceye doymamaya başladı. Şuraya baş vurdum, buraya baş vurdum, yok da yok. 'Değerin yok,' diyorlar, 'Öğrenimin yok,' diyorlar, 'Mesleğin yok,' diyorlar, 'Üstelik sendikalara da kayıtlı değilsin,' diyorlar. Al işte, şimdi ne yapacaksın bakalım? Eksik bir tane olsa neyse, bulayım diye çalış, oysa beş, altı. Gençlikte, başına neler geleceğini nereden bilirsin ki, aşna fişnalarla ormana gideceğine okulun yolunu tutup bitiresin.

Sözün kısası, hamal olmaya kalkıştım, 'İstasyonda durur bavulları, mavulları kente kadar taşıyım,' diye düşünüyordum. İyi ama, orada da beş altı hayırsız toplanmış, atmışlar omuzlarına birer ip ve... İşbirliği, sendika...

'Sen de nereden türedin,' dediler; 'Elimizden ekmeğimizi mi almaya kalkıyorsun? Pılını pırtını toplayıp yayın bakalım. Yoksa bağırsaklarını yerden toplarsın.. Biz..' dediler, 'burada sendikayız. Ve ne kadar sak o kadarız. Başka üye de almıyoruz. Boş yerimiz yok. Bas git bakalım.'

Ata sözü ne güzel söylemiş: Yabancı köpeğin kuyruğu hep ayakları arasında olur, diye. Ben de kısıtım kuyruğumu, oradan uzaklaştım.

Uzaklaşmasına uzaklaştım ya, sayın öğretmenim; sağ olsunlar, karı, çoluk çocuk bekleyip elime bakarlar. Düşündüm, düşündüm; ne halt edecektim şimdi? İki çıplak elle hangi işe girişebilirim?

Düşünüp kafamı zorluyordum; bahçede dolaşırken gözüme bir tel ilişti. Kalınca bir tel; olsa olsa 7 - 8 metre. Ev sahibi kümesin arkasına atmış. Eğilip aldım, gözden geçirdim, düzelttim. Yoksul adam canlı şeytandır, sözü ne kadar da doğrudur; hemen aklıma baca temizleyicisi olmak geldi. 'Ne mesleğe, ne öğrenime, ne de sendikaya gerek var,' diye düşündüm. Kentin dışına çıktım, çalı çırpı toplayıp onları bir sopanın ucuna, fırça yerine bağladım, yüzüme gözüme biraz kara sürüp pazar içindeki eczanenin yanına dikildim.

İnanır mısın, çevreye bakınırken bir ninecik kendisiyle birlikte gitmem için beni çağırdı. Evine vardık, merdiven bulduk, kiremitleri kırmamak için yalınayak soyundum, bacasını temizledim. Reklam olsun diye biraz da giysilerimi karaladım. Nine uğurlu geldi, işler yoluna girdi. Daha oradakini bitirir bitirmez, karşıdaki beş altı bacalı evden çağırdılar. Onları da temizleyim derken hava kararmaya başladı. İndim. İnsancıklar paramı verdi. Kocaman bir ekmekle sigara alıp evin yolunu tuttum.

Sayın öğretmenim, hem yürüyor hem de ıslık çalıyordum. Islık çalıyordum ya, hani bir söz vardır: 'Yoksul horaya kalkınca davul patlar,' derler. Benimki de öyle oldu.

Çamurlara bata çıka yürürken birden karşıma iki kişi çıkıverdi? Ekmeğe sıkıca yapışıp:

'Hey siz kimsiniz be?' diye sordum.

Biri:

'Sen şimdi kim olduğumu görürsün,' diye mırıldandı ve yakama yapıştı. Bir de baktım ki, bizim bacası temizleyicisi Rusi. Ardındaki de Bay Arso. Hani şu Makedonyalı Bay Arso.

'Benden ne istiyorsunuz be, Bay Rusi. Ne yaptım ben size?'

'Bugün neredeydin ha? Ne yaptın bütün gün?'

'İnsancıklar çağırdılar, rica ettiler, ben de şöyle...'

'Kimden izin aldın ha? Söyle, kimden izin aldın?'

'Ne izni be?'

Derken Bay Arso söze karıştı:

'Köteği yediğin zaman ne izni olduğunu anlarsın.'

İşin sarpa sardığını görünce yalvarmaya başladım:

'Ne istiyorsunuz be? Ben de Hristiyan çocuğuyum. Açım, çıplağım, evde bir karı dört de çocuk var. Ekmek beklesirler. Ocağa da yakacak bir çalı bile yok Ölmemi mi istiyorsunuz? Haydi ben gebereyim, aslında yaşadığım kadar yaşamışım; ama, masum dört çocuk, hasta kadın...'

Anlattım, anlattım, sıraladım da sıraladım. Bir ara baktım, yumuşadılar..

'Bize haber vermen gerekirdi,' dediler; 'Esnaf-tan, kuruluştan izin alman gerekirdi.'

'Ya sizin de mi sendikanız var?'

'Sendika ya.'

'Ya Bay Arso? O inşaatçı, onun da mı?'

'Onun da.'

'Bilmiyordum be kardeş bilmiyordum. Bilsem gelirdim Yanlışım varsa bağışlamak yok mu?'

‘Bağışlamak var ama,’ dediler; ‘Bir tek ısmarlarsan.’

Neyse, bununla kurtuldum senin anlayacağın. Meyhaneye uğradık. Bir yarımlik ısmarladım, yatıştık. İşin aslını anladım.

Baca temizleyicilerle onarıcılar anlaşmışlarmış. Kuruluşları varmış. Yaz günleri ev yaparken ustalar bacaları tikiyormuş. Taş, tuğla, kireç ya da ellerine ne geçerse ondan sokuştururlarmış. Senin anlayacağın, kış günü için baca temizleyicilerine iş hazırlarlarmış. Onlar da bacaları temizlemek için damlarda gezinirken kiremitleri kırmak zorundaymışlar. Düzen böyleymiş. Birkaç kiremit kırılınca ev akacak, o zaman da onarıcılar çağrılacak. Kış ölü mevsim olduğundan, yapıcı gittiğinde kırıkları onaracak ama, başkalarını kıracak; bu kez dam oradan aksın da başka onarıcı çağırsınlar diye. Böylece, bahara dek işsiz kalımlarmış. Bahar gelince ustalar yine bacaları tikiyorlarmış ki, baca temizleyicilere iş çıksın. Böylece sürüp gidiyormuş. Örgütlenme, işbirliği, sendika anlayışı bu. Çok iyi iş ya, nereden bileceksin? Nereden aklıma gelirdi ki pabuçlarını çıkartmayacaksın damda gezerken.

Bir kez daha birbirimize içkiler sunduk. Böylece, bay öğretmen, yolu yordamı ben de öğrendim. İnsanlar aile gibi. Sonunda beni de kuruluşlarına aldılar.

Şimdi ben en düzenli, en doğru, en çok iş yapan üyeyim. Pabuçlarıma at nalları çaktırdım, damlarda onlarla dolaşıyorum. Kiremitleri rasgele kırıyorum. Kiremitler ayaklarımın altında yufka gibi parçalanıyor da gözümü kırpmıyorum.»

SÜLEYMAN'IN ADALETİ

KÖY BEKÇİSİ, bir elinde korkudan titreyen bir velet, öteki elinde bir deste bağ filizi, muhtarlıktan içeri girdi.

O sırada, pencerede kocaman bir sineği tutmaya çalışan muhtar onları görünce yanlarına gelmeleri için işaret etti. Bekçi, veleti kızarmış kulağından yakaladı, merdivenlerden yukarıya sürükledi.

«Ne var, ne olmuş?»

«Nah bu, Muhtar Bey; bağa girip asmaları yolmuş.. Keleş oğlu keleş.»

«Kimin çocuğu bu?»

«Sanırım Plaşko'nun. Tanyo Milov Plaşko'nun. Hani şu, dükkânı Mercan Han'ın yanında olan uncu var ya, onun. Bunu ta tepeden sabahleyin gördüm. Beyaz çeşmenin yanındaki tarlaların oradaydı. Kendi kendime, 'Belâ için gelmiş bu piç kurusu,' dedim; 'Dur bakalım hele..' Aşağı yukarı koştu, ağaçlara tırmandı, kuşları taşıladı, bir ara öğretmen Kostadin'in bağına dalıp filizleri yolmaya başladı. Birinin tepesini

koparıp çiğnedi, tükürdü, ardından ötekini çiğnedi, sonra bir tane daha. O zaman fırladım. Ama, ben vadiyi geçene dek bir kucak dolusu koparmış. Bir güzel patakladım, yükledim kopardıklarını da sonra, herkes görsün diye de çarşıdan geçirip buraya getirdim. Ettiği zararı ödemesi gerekir.»

«Güzel, güzel... Yolumuş dalları kapının ardına koy, bunu da bodruma kitle, git babasını çağır, hemen buraya gelsin.»

Bekçi, dalları kapı ardına yığdıktan sonra çocuğu yine kulağından yakalayıp sürükledi.

Yarım saat sonra Tanyo Plaşko, her yanı un içinde muhtarın yanına girdi.

«Günaydın, Muhtar Bey.»

«Tanrı iyilikler versin, Bay Tanyo, hoş geldin.»

«Beni çağırtmışsınız?»

«Çağırttım, ya, Bay Tanyo; çağırttım. Bir şey danışmak için bana gereğin oldu.»

«Eh bir yararım olacaksa... Biz cahil insanlarız, bilirsiniz, ama...»

«Bu sabah bağlarda bir ziyankârlık yapılmış. Velelin biri yaramazlık etmiş ve genç filizleri kopartmış. Şimdi sen kıymet biçeceksin ki biz ona göre ceza keselim; sen eski bir bağcısın. Bak bakalım, işte filizler kapının ardında.»

«Tüh tüh tüh. Bak hele bak. Filiz diyorsun, tap-tazecik bunlar. Bombozuk dünya breh. Haydut gibi insanlar, dinlerine imanlarına. Bu piçlerin babaları yok mu be, anaları yok mu? Şunları eğitsinler.»

«Var mı yok mu, sonra göreceğiz. Sen şunları bir gözden geçir bakalım. Ne kadarlık zarar yapmış. Bir değerini ver ki, ne yapacağız anlayalım.»

Plaşko, kapının ardına gitti, eğildi, koparılmış filizleri özenle incelemeye başladı. Evirdi çevirdi, uçlarında daha ayırt edilemeyen üzümleri saydı. Sövdü, saydı, hayıflandı.

Muhtar seslendi:

«Bak, doğru değerlendireceksin, çok dürüst ol. Vicdanına bırakıyorum.»

«Dürüst, Muhtar Bey, elbette dürüst; elbette vicdanlı; başka türlü olur mu? Öyle adam mıyım ben? Kimsenin zarar görmesini istemem. Eh, kesinlikle terazi ile ölçülecek bir şey değil ama, yine de aşağı yukarı, bence en azından iki yüz leva ödemeli. Şu çocuklarını tutamayan, başkalarına zarar verdirenlere de ders olur.»

«Biraz çok değil mi?»

«Hiç de çok değil. Bağ bu, şakaya gelmez. Sürmek, çapalamak, düzeltmek, ilâçlamak, kazıklamak, bağlamak, budamak.. Hep masraf bunlar. Aslında üç yüz bile az. Canları yansın da gözlerini dört açsınlar. Nedir bu başıbozukluk? Düzen ve adalet gerekli.»

«Güzel, güzel. O zaman... O zaman Bay Tanyo, demek ki öyle, say şu iki yüz levayı; ben de veznedara söyleyeyim, sana makbuzu kessin.»

Tanyo'nun ağzı açık kaldı, yutkunamadı bile.

«Hadi hadi, say paraları. Başka işim de var benim. Bu işi senin çocuğun yaptı. Kendi sağ esen aşığıda. Bekçi sabahleyin yakalamış onu. Sizin bahçenin yanındaki öğretmenin bağını yoluyormuş. Getirdi buraya, ben de bodruma kapadım. Öde parayı da bırakayım. Yoksa köye rezil olursunuz. Bundan sonra da

veletin nereye gidiyor, ne ediyor diye gözünü dört aç. Bir dahakine ceza iki katı olur.»

Tanyo'nun dili damağı kurumuştu; bir şey söyleyemedi. Yalnızca umutsuz bir biçimde ellerini havaya kaldırdı, sonra kesilmiş gibi kolları yana düştü, poturundan çıkan un dumanları arasında bir an görünmez oldu. Ardından ağır ağır kesesini çıkardı, levaları birer birer sayıp kendi biçtiği cezayı ödedi.

FOTOĞRAFÇI

TANRI BİLİR köye nereden düştüğünü. Görünüşü insana benzemiyordu. Kirli, tıraşsız, pasaklının biriydi ama, üzerinden büyüklük akıyordu. İnsana baktığı zaman da, resimlerdeki gibi poz vermektedir. Her şeyi de bilir geçiniyor, hep yukarıdan atıyordu.

«Ben,» diyordu; «Bütün Batı Avrupa'yı dolaştım. Romanya'dan başladım, Macaristan'dan çıktım. Bu işi altı yılda öğrendim, kimse elime su dökemez. Kışlık paltom olmadığına bakmayın siz, eğer maddî durumumu altüst eden kriz olmasaydı şimdi Sofya'da iki evim olurdu.»

Kara bir paçavraya sarılmış asker bavuluna benzer bir kutu, kırık ayağı sicimle bağlanmış bir sehpa, bir de bohça taşıyordu. Yalnız, sehpasını düzlük bir yere yerleştirip arkasına geçti mi başını geriye savurarak karşısındakine bağırmaktaydı:

«Sallanma!»

Sonra tek eliyle kutunun kapağını açıp kapıyor,

bir elini kara paçavranın içine sokup karıştırıyor - şrak, resim hazır.

Kendinizi hemen bir kart üzerinde görüyordunuz. Yalnız biraz daha kara olarak.

Ona:

«Bu neden böyle bayım?» diye sordum; «Herkes, bizim Senegalli Nena gibi kara çıkıyor.»

«Şimdi moda böyle,» diye karşılık verdi; «Nereye gidersen git, hep aynı biçimde çalışıyorlar. İlk önce biraz kara çıkar, sonra açılıp sararır; ardından iyice açılır, ta ki yok oluncaya kadar.»

Sonra da yüzüme bakıp gülüyordu.

İlkin Kolya Dapçov'un resmini çekti. Yazın aşığıya, dağın öte yanına kiremitçi işçisi olarak gideceğinden, kimlik kartı için resim gerekiyormuş. Kolya'yı bir sandalyeye oturttu. Hergele, keçi soyundan geldiği, görmemişin biri olduğu için, sanki altında ateş yanıyormuş gibi duruyordu. Boynunu uzatmış, heykel gibi taşlaşmıştı. Her şeyi hazırlayan adam:

«Başını dik tut!» dedi. «Gül bakalım biraz... Kıpırdama.»

Kapağı açıp üçe kadar saydı:

«Tamam!»

Hergele, sandalyeden kalkmıyor, baston yutmuş gibi durup duruyordu. Kalktığı anda baktım, yüreği kuş kapmış civciv gibi atıyor; şakaklarından da soğuk terler fışkırmıştı. Kendine geldikten sonra derin bir soluk aldı:

«Tüh, Tanrı canımı alsın, ben o delikten bir şey çıkıp bana saplanacak sandımdı. Ama, öyle değilmiş...»

Sonra, kızları, damatları ve torunları ile birlikte

Giça Dede'nin fotoğrafını çekti. Konu komşu avlu-ya doldular mı sana. Sanırsın, düğün alayı var. Onların da resmini çekti; ama, kalabalık olduklarından topluiğne başı gibi çıktılar. Tanımak için topçu dürbünüyle bakmak gerekecekti. Uzaktan yalnız Giça Dede'nin beyaz sakalı ayırt ediliyordu.

Kâtip de karısı ve çocuklarıyla resim çekti. Ama, fotoğrafçı başını torbaya sokunca çocuk öyle bir ağlama tutturdu ki, susturamadılar. Resmi de öyle çıktı - ağız açık. Yazık ki, babası onu resim çekecek diye iyice süslemiş, saati var sanılsın diye cebine de bir kordon sokuşturmuştu.

Böylece, adamcağız bayağı iyi iş yaptı. İyi para aldığı için de keyiflenip içmeye girişti. Onun sağlığına, bunun sağlığına kadeh kaldırdı durdu.

Bir gece ikimiz kafayı çekince anlatmaya başladı:

«Dimço,» dedi; «Ben rasgele bir adam değilim. Soylu bir ailedenim; ama, çeşitli şartlar altında bu duruma geldim. Sen beni, Çiftçilerin (*) zamanında görecektin. Kimlik kartı yasası çıktığında para sel gibi akıyordu. Şaka değil, o sırada Rodop'larda bulunuyordum. Yürüdü mü sana o millet -saçlarım dimdik oldu- herkes birden istiyor; ekmek yiyecek zaman bulamıyorum. Pomak ardından Pomak geliyor. Düşündüm ne halt etsem. Hepsinin resmini çekmek için ne zamanım var ne de malzemem. Filibe'ye gitmeye kalksam uzak. Ne yaparsın, birden aklıma geldi. Tuttum, bir sakallı, bir sarıklı, bir bıyıklı bir de köse Pomağın resmini çektim, bunlardan da yüzer

(*) İhtilâl öncesi Bulgaristan'da bir parti.

tane bastım - İşte o kadar. Biri resim çektirmeye mi geldi, bakıyorum sakallı mı, sarıklı mı, bıyıklı mı yoksa köse mi? Hangisi ise resim hazır. Veriyorum onlardan bir tane, parasını ödüyor, yallah.

İçlerinden biri:

‘A be Çorbacı,’ diyecek oluyor; ‘Bu ben miyim be?’

‘Sensin tabii, ben olacak değilim ya,’ diyorum; ‘Kör müsün?’ ve köse geldi mi köse, sarıklı geldi mi sarıklı resimlerinden dayanıp gidiyorum. Kısa sürede mayayı tuttum. Ama, ah şu Filibe yok mu? İki ayda sarıklılardan, sakallılardan, köselerden, bıyıklılardan kazandığımı tükettim. Ateş yaksın tepelerini de, Rum kadınlarını da... Siz buradakiler ise çok bilmişsiniz, hiç beğenmiyorsunuz.

Kiminiz geliyor -senin gibi- ‘Beni Arap gibi çıkarmışsınız,’ diyor; kimi, ‘Karım tekneci çingenesine benzemiş,’ diyor ve de parayı ödemiyor.

A be keleş oğlu keleş, hayvan oğlu hayvan; beyaz çıkmak istiyorsan Sofya’ya git, ne bana gelirsin? İstersen Orşava’ya ya da Timesvar’a git. Ne burada durursun? Yalıntepe’de resim çektireceğim diye diretirsen böyle olur. Üstüne üstlük vaftizden bu yana suratı su görmemiş, bir de resimde beyaz çıkmak istiyor.»

Dinledim, dinledim de kendi kendime:

«Adamcağız haklı,» dedim; «Ne derse desin, karşı koyamazsın, içkileri o ısmarlıyor...»

KADASTRO

O PAZAR kilisenin zangoçu Petko Petak erken kalktı ve çanları çalmak, ortalığı süpürmek, buhur-danlıklar için kor hazırlamak üzere mangalı yakmak-ta acele etti. Avluyu geçip beyaz badanalı duvara yak-laşınca, Doğu yanındaki kapıyı açmak için kuşağın-dan kocaman anahtarları çıkarttığı sırada, gözüne kırmızı bir şey çarptı. Yaklaşıp baktı: Yazıydı. Kı-rmızıyle yazılmış birtakım kargacık burgacık şeyler-di. Ama, onların dilinden kim anlayacaktı?

Petko, aklından:

‘Breh,’ diye geçirdi; ‘Temiz bir iş değil bu.’ Son-ra üç kez haç çıkardı. ‘Kilise duvarını kirletmiş, dinle alay etmişler; hain gomonistler yapmıştır bu işi. Ke-senkes onlardır, başkası olamaz..’

Anahtarı yeniden kuşağına sokup doğruca, Pa-paz Kostandinov’a koştı.

Papaz, avluda doncak, domuzu besliyordu

Petko:

«Peder,» dedi; «Duvarın Doğu yanına kırmızı boya ile... Hainler!..»

Papaz Kostandinov:

«Lânet olsun!» diye haykırdı; «Komünistlerin işidir.» Sonra yere tükürdü. «Çabuk bir kova suyla bir bez al ve bu şeytan işini yok etmeye bak. Kimse gelmeden ortadan kaldırılmalı. Çabuk davran. Ben de Nenço'lara gidip biraz kireç alayım, üzerini örterim. İmanlı kişilerdir onlar. Hadi koş, ben de gidiyorum.»

Kovayı kapamayan Petko, papazın karısından biraz bez parçası aldıktan sonra duvardaki yazıyı çakısıyla kazıdı, iyice yıkayıp sildi, yok etti.

İşini bitirip çan çalmak için gideceği sırada karşından köprüünün üstünde hademe Lulço Dede görüldü.

Zangoçun yanına yaklaşan Lulço Dede:

«Günaydın ahbap,» diye konuştu. «Sabah karanlığında bu ne hamaratlık böyle, yeni gelin gibisin.»

Bir kez daha haç çıkaran Petko:

«Bırak Tanrı'yı seversen,» dedi; «Nallanmamış eşekler Tanrı ile alay ediyorlar akıllarınca... Duvara saçma sapan şeyler yazmışlar; gomonistlerin işi.»

Tam o sırada elinde kireç dolu kova ile gelen papaz:

«Sonunda bu da oldu Lulço, eşi görülmemiş bir günah işlendi,» diye söze karıştı; «Ne biçim hükümet bu, anlamıyorum canım. Bu veletlerin dizginlerini kasamıyor. Ahlâksız mendeburlar. Sonbaharda Çernaga'da bir leyleği kızıla boyayıp gösteri yaptılar; Banyolar'da, Neva Keni'nin kavağına bayrak astılar. Şimdi de eşekliklerini burada gösteriyorlar. Hayvanlar!.. Ben bu işin çaresini biliyorum, kimler olduklarını da biliyorum ama, görevim gereğini yap-

mama izin vermiyor. Göstereceğim onlara, görecekler günlerini...»

Petko, papazın sözünü:

«Kimliklerini kim bilmiyor ki,» diye tamamladı; «Stanca Rusi'nin haydutu, Yordan'ın keleş i ile Fırın yıkan Todor. Onlardır işte. Başka kim olabilir.»

Onların kaygısını gören Lulço Dede, bıyık altından güldü:

«Haaaa. Hay Tanrım, ne yaptınız yahu siz! Ne komünisti sayıklıyorsun be peder. Mühendisler be kardeşim, mühendisler. Dün, gün boyu köyde dolaşıtlar, ben de peşlerindeydim; ama, iş saatında papaz balığa gittiğinden kimse onu göremedi. Şurada burada sallandılar, biri elinde alçacık bir kazık tutuyor, öteki kamburlaşıp, tek gözünü kısıp bakıyor, sonra da elindeki kâğıtlara bir şeyler yazıyordu. Bir iş yaptıkları yok ya işte. Para için çıkarılmış bir iş diyeceksin ama, öyle değilmiş. Köyün düzelmesi içinmiş. O kamburunu çıkarıp gözünü kısana:

'Eeehe..' dedim; 'böyle değnekçilerle bu köyü düzeltemezsiniz; sopa çekmeye girişecekseniz kalın odun gerekli, kalın. Şöyle yontulmamış meşe bulacaksınız; belki o zaman.'

Onlarsa bu sözlerime sırtttılar. Ölçüp ölçüp bir şeyler yazıyorlardı. Her yanı taradılar. Çakır'ın bahçesine girip yaptılar ettiler, sonunda Donço'nun dükânına kırmızı boyayla bir şeyler yazdılar, Trifo'nun samanlığına da; şuraya, kilise duvarına da; sonra gittiler. İyi insanlardı. Köyün iyiliği için çalışırlarmış. Kâtibe sordum, 'Kadastro,' dedi.

Köyü düzeltmek istiyorlarmış, bana da sıkıca tembih ettiler, yazılanları kimse silmeyecekmiş, ceza-

sı varmış. Pazar sabahı erken erken siz de iyi halt ettiniz.»

Bunları duyan papaz:

«Kahrolasica Petko!» diye haykırdı; «Ne nanelere karıştırdın beni. Ah, ah, lânet olsun!»

Papaz öylesine kızmıştı ki, elindeki kovayı kaldırıp duvara vurdu, sulu kireç geri sıçrayıp suratına yayıldı ve adam, çanaktan yoğurt yemiş kediye döndü.

Zangoç Petko Petak hiç bir şey söylemedi, eğilip yerden papazın karısının verdiği paçavrayı ve kovayı alarak kilisenin yolunu tuttu.

TEFTİŞ

BİR SABAH erkenden sınır köyü Guglevtsi'ye, gözlerinde koyu renk gözlükleri, elinde çantası bulunan bir yabancı geldi. Adam bir süre sağa sola bakındıktan sonra meyhaneden içeri daldı.

Tozlarını silkelerken:

«İyi günler,» dedi. Ama, kimseler karşılık vermedi. Tavla oynayan iki kişi oyuna o denli dalmıştı ki, onu duymadılar bile.

Yabancı yanlarına gelip:

«İyi günler,» diye yineledi.

Biri başını çevirip:

«Tanrı size de iyi günler versin,» dedi. Anlaşılan, meyhaneciydi. «Hoş geldiniz.»

«Tavla mı oynuyorsunuz? Aç karnına tavla ha?»

«Bırakın Tanrı aşkına. Öğretmenle akşamdan başladık. Birinci elde yenildi. Sevinsin diye ikinci eli ona bıraktım. Üçüncüye zaman kalmadı. İyi ama, çocukcağız bütün gece bunu düşlemiş. Sabah sabah daha karanlıkta damladı.

‘Çocuk,’ dedim; ‘İşim var be. Daha dükkânı süpürmedim, tezgâhı temizlemedim. Oynayamam.’

O ise:

‘Benim de işim var,’ diye karşılık verdi; ‘Okul beni bekliyor. Ama, seni yenip lokumu yutmadan yakanı bırakmam.’

‘Bre çocuk,’ dedim; ‘Ayı ile kızılıcak yemeye kalkma. Akşam sana hatır için bir el verdiğime bakma.’

O ise:

‘Oynayalım da oynayalım,’ diye tutturdu.

İlk el çuval gibi silkeledim onu. İkincide de ikiledim. Şimdi onu kıstırdım, öylesine vuruyorum ki, kart domuz gibi kulakları sarktı.. Ya siz nereden?»

Öğretmen, sinirli sinirli söze karıştı:

«Haydi, haydi çene çaldığın yeter, at bakalım zarı.»

«Çalarım, çalmam. Akşam çanına dek yenileceksin.»

«Yenilecekmişim. Sonunda kim kimin çarlığını kurutturacak göreceğiz.»

Gözlüklü adam, sandalyeyi çekip oturdu. Oturmasıyla birlikte de şans öğretmene güldü. Üç pulunu birden kondu, ardından bir düşüş attı. Ardından bir çift daha gelmesin mi? Oyunu kazandı.

Meyhaneci sustu. Sanki sandalyesinin altından bir şey batmaya başlamıştı. Pulları dizip yeniden başladılar. Konuk, oyunu özenle izliyor, haykırıyor, kimi kez birine, kimi kez ötekine dönüyor, iyi atışlarda el çırpıyor ve her şeyiyle iyi bir oyuncu olduğunu gösteriyordu. Oyun gelişti, öğretmen yine kazandı, havanın serinliğine karşın meyhanecinin burnu terledi, pulları daha hızlı vurmaya başladı. Ama, bu davran-

nışları da ona yardımcı olmadı. Zarları atarken küfretmeye koyuldu. Dördüncü, ardından da beşinci oyununu kaybetti. Tavlayı kapayıp tezgâha gitti. Üzüntüsünü gidermek için bir tek attı.

Öğretmen sevinçten uçuyordu. Yabancı:

«Aşkolsun, aşkolsun,» diye onu övdü; «Çocuk oynuyor. Ara sıra yanlışlık yapıyor, ama oynuyor.»

Öğretmen:

«Yanlış yanlış bilmem,» diye karşılık verdi; «Bütün ilçede karşıma çıkacak yok.»

Yabancı şaşkınlıkla:

«Öyle mi?» diye sordu; «Bu kocaman ilçede iyi bir oyuncu olmasın ha? Bizde ise böylelerini masaya oturtmazlar. Bizim orada kundaktaki çocuklar bile size denk tavla oynar. Sözgelisi, ben sizinle rahatça bir kilo kana oynayabilirim.»

Meyhaneci kulak kesildi, öğretmen irkildi:

«Kan mı? Hadi be. Kanınızı alacağım da ne olacak. Kanınızı istemem ama, sıkıysa haydi iki paket uçlu sigarasına.»

Yabancı:

«Haydi,» dedi. Çantasını masanın yanına koydu, gözlüklerini sildi, öğretmenin karşısına yerleşti.

Öğretmen şöyle bir saatına göz atıp pulları yerleştirdi.

Güneş iyice yükselmişti. Derenin kıyısında öğrenciler gürültülü bir biçimde oynuyordu.

«Dubara!»

«Düşüş!»

«Gele! Bekle bakalım iki pulun da kırık.» Öğretmen, yabancıyla şakalaşıyordu; «Al bakalım bu yakı-

şıklıyı da... İşte, iki pul daha kırdım. Bunları da al, yaya dolaşmamak için kendine araba yaptırırsın.»

Baht, öğretmeni bir kez yakalamış, bırakmıyordu. İlk oyunu kazandı.

Yabancı için ikinci oyun da kötü başladı. Meyhaneci yanına dikilmiş yol gösteriyor, durmadan dürtüklüyordu. Ama, hiç biri yarar sağlamadı, bu oyunda da yenildi.

Sevinçten öğretmenin ağzı kulaklarına varıyordu. Yabancı, yenilgiyi sessizce kabul ediyor, hafifçe de gülümsüyordu. Öğretmen kazandıkça meyhaneci sövüp saymasını sürdürüyordu; sanki yenilen kendisiydi:

«Şansı var keleşin. Anlamıyor ama şansı var. Her şeyde olduğu gibi. Aşkta da şans ona gülüyor. Bayan öğretmenler, sineklerin atın kuyruk altına yapıştıkları gibi ona yapışıyorlar. Tanrı, yürü ya kulum, demiş velete.»

«Oynuyor çocuk. Söz yok. Anlaşılan öğrenmiş bu işi; uğraşiyor sanırım. Aferin, aferin! Teslim oluyorum. Yenildim. Oynuyor, şaka değil, verin sigaraları. Lokum da ver. Sonra biz seninle birer soğuk su içip yakınmak için Ermeni papaza gideriz.»

«Öğrenci tabii. Bütün gün işi ne. Ama, yine de ben kismetli olduğunu söylerim.»

Öğretmen sırtarak:

«Sen bana bir fıstıklı lokum ver hele, ardından da sigaraları,» dedi. Sonra on bire gelen saatına baktı.

Meyhaneci, kazandıklarını getirdi ama, dayanmayıp söylendi:

«Al da zıkkımları. Sanatın bu olsun. Ondan geçi-
nesin.»

Öğretmen lokumu ağzına attı, sigara paketini
açıp iki yenilmiş sundu. Şapkasını aldı, dışarıya çık-
madan önce de yabancıyla şakalaşmak istedi:

«Azizim siz bir kilo kana oynuyorsunuz ha? Bu
denli kolayca kanını akıtan dostum, nerelisiniz?»

Yabancı:

«Başkentten,» dedi ve güldü.

«Köyümüze ticaret için mi geldiniz?»

«Hayır.»

«Öyleyse gezmeye..»

Yabancı sigarasından derin bir soluk çektikten
sonra, onu gözlüklerinin altından süzerek karşılık
verdi:

«Biraz gezinti için, biraz da işim vardı. Ama, işi
bitirdim artık.» Sustu, ardından ekledi: «Teftişe gel-
miştim.»

«Teftişe mi? Demek belediyeyi. Maliye müfetti-
şi olmayasınız?»

«Hayır, millî eğitim müfettişiyim. Yeni müfet-
tiş.»

Öğretmen taş gibi kaldı. Hıkı mıkı çıkmıyordu.
Lokumu da yutamadı. Boğazına yapışıp kalmıştı...

ANIT

ŞÖYLEYMiŞ, böyleymiş neyse ne, İğricik köyünün muhtarı aydın adam, yetenekli adamdır. Söz götürmez.

Erik kurutma fırını yapacağım dedi adam, yaptırdı da karısı yaygılarını kuruttu. Çöpler, ölü kediler için çukur kazdıracağım dedi adam, kazdırdı da geceleri gelen geçen insan içine düştü. Neme gerek, adamcağız ne düşündüyse yaptı.

Bir ara tutturdu mu sana, «Anıt da anıt,» diye; «Minnet borçluyuz,» diyordu; «Vatan için kanını akıtanlara saygı ve şükran gereklidir.»

Karşı koyabilir misin? Muhtarlık bütçesinden bir şeyler ayırdı, gösteriler düzenledi, yardım topladı. Kimi bir şinik mısır, kimi bir tas çavdar ya da domuz eti verdi. Donya Nine ise, -iki oğlu da kurban ya o bütün bir beyaz meci diye verdi. Ona da, daha yeni gelirken elini öptüğü Papaz Koyo vermişti. Muhtar ne yaptı, ne etti, orman mühendisini tavladı, koruktan 50 - 60 metre küp kereste sağladı. Anlayaca-

ğınız, epeyi bir şeyler topladı. İşin ne olduğu anlaşılınca akmaya başladılar mı sana tüylü kafalı anıt ustaları. Geniş donlu bir yığın adam geldi. Adları heykeltci mi ne zıkkım, köyü doldurdu da bütün köpekler korktu. Onlar da vatan kahramanlarının canı için bir haftada bir fıçı şarabı küpelttiler.

Günün birinde muhtar, işi eksiltmeye çıkardı. Bunun üzerine aralarında öğretmenin de bulunduğu bazı kişiler, yapılan işin yasal olmadığını, başkentteki kodamanlardan izin alınması gerektiğini söyledilerse de, hep alçak sesle konuştular ki başkaları duymasın. Sizin anlayacağınız, bir çeşit gizli muhalefet yapıyorlardı. Sıkı mı muhtara karşı çıkmak?

Anıt yapımının eksiltme günü tüylü kafalıları herkese şarap ısmarladılar ve eksiltmeye giriştiler.

Biri ortaya konulan fiyatın altına inince öteki onun da altına düştü; derken üçüncüsü, muhtarla birlikte - ta meyhanenin bodrumuna dek indi.

Anladığıma göre bu üçüncüsü, tam bizim muhtar gibi avcı ve balıkçıymış; sonunda, eksiltme bal gibi ona kaldı. Ardından da, köyden çekip gitmiş. Öncele ri anıtın mermerden olacağı söylenmişti. Daha sonra beyaz taştan yapılacağı bildirildiyse de, en sonunda çimentodan olacağı anlaşıldı. Anıtta bir de asker heykeli bulunacaktı. Askerin üstünde durduğu dörtgene üç basamakla çıkılacak ve bu sandık gibi dörtgenin dört bir yönüne, savaşta ölen bizimkilerin adları yazılacaktı. Üstündeki asker ise, bizi hem iç hem de dış düşmanlardan koruyacaktı.

Bir ay geçti geçmedi, tüylü kafa usta birkaç arabalık sandık içinde taşlarla aletlerle çıkageldi. İşçiler sıralandı, daha biz ne olup bittiğini anlayıncaya

dek muhtarlığın önüne panayırı kulübesi gibi bir şeyler kondurdular. Sonra üzerinde çalışmaya giriştiler. Bir şeyler birleşti, bir şeyler tak tuk etti. Anıt ortaya çıktı.

Hepimiz toplanmış seyrediyorduk. Biri, ayağı eğri olmuş diye askeri beğenmedi; öteki, kafasını büyük buldu. Bir üçüncüsü, tüfeğin hatalı olduğunu söyledi: İnceymiş, filintaya benziyormuş. Nasyo Niştal-ka Dede ise, ağabeyinin adı yazılmadığı için gocundu, verdiği bir çuval çavdarı da geri istedi.

Yalnız, Rusi Kirşul şaşakaldı; adamcağız, Yunan tutsaklığından sağ esen dönmüştü. Olay, anıtın yapımından çok çok önceydi ama, muhtarlık kayıtlarında ölü görüldüğü, sonradan da silinmesi unutulduğu için adı anıta yazılıvermişti işte.

Herkes ne yapılacağını düşünüp tartışırken Rusi bağırды.

«Yalnız Tanrı yanlış yapmaz ya. Bu da bir insan eşekliği; benim bir karşı koyduğum falan yok. Varsın adım dursun orada. Ne çıkar yani? Eninde sonunda, dünyaya kazık kalacak değilim ya, ben de öleceğim. Arkadaşlarımın yanında adım olsa ne çıkar?»

Anıt, törelere uygun olarak bir pazar günü açıldı. Kadınlar ağlaştı, erkekler birbirlerine rakı sundular. Her şey gibi bunun da coşkunluğu üç gün sürdü.

Sonbahar geldi, kış geçti,. Yaz oldu - herkes şurada burada, yazıda yabanda, tarlalara koşturmuş; anıta kim bakar, kim düşünür? Ara sıra bir malak, kaşınmak için sürtünür oldu. Çocuklar da ellerinde çakıları tepesine tırmanıp anıları kalsın diye orasına şurasına adlarını kazdılar. Sonbahar gelip de herkes meyhanelere doluştuğu sırada askerin kulaklarının

düştüğü anlaşıldı. Tüfeğinin de yarısı yok olmuştu. Çimento bu; yağmur yıkamış, rüzgâr eritmiş, bozulmuştu.

Bazıları:

«Kulakların dökülmesi doğaldır,» diyordu; «Dökülür ya, kışın az mı soğuk oldu? Askerciğinse şapkası yoktu.»

«Hadi kulaklar soğuktan. Ya tüfek?»

Muhtarın oğlu:

«Tüfek işi kolay,» dedi; «Babam oraya gerçek bir tüfek koyacağını söyledi. Hani muhtarlıkta duran şu eski Beretta'yı.»

Muhtar, aydın, işini bilir bir adam ya, oğlunun dediği gibi oldu. Tüfeğin geri kalanını kırdılar, sonra da askerin eline matkapla bir delik açıp gerçek tüfeği yerleştirdiler. Eline yakıştı da hani. Daha etkili gözükiyordu. İyi olmasına iyi oldu ama, muhtarlık-taki disiplin bozuldu bu kez. Gece bekçisi Kolyu Pan-kin az kalsın işten ayrılıyordu.

«Beş aydır maaş vermedikleri. forma diktirmedikleri yetmiyormuş gibi, bir tüfeğim vardı onu da elimden aldılar. Ben gece bekçisi miyim, yoksa domuz çobanı mı? Köyü, elimde değnekle mi dolaşacağım?»

Ama, muhtar bu sorunu da çözümleyiverdi.

«Tüfek gündüzleri askerin elinde geceleri ise bekçi Kolyu'da bulunacak...» diye buyurdu.

Bu buyruğun işi nice kolayladığını biz biliyoruz ama, sen ol da söyle.

Kolyu, geceleri askerin elinden tüfeği çıkarıp, meyhaneler kapanıncaya dek dolaşüyor, tam muhtarın evinin penceresi altından geçerken sanki birisine çıkışır gibi bağırıdıktan sonra, ayaklarının ucuna ba-

sıp evinin yolunu tutuyor, yaygılara ipekböceği gibi kıvrılıp uyuyor.

Bu nedenle de, anıttaki asker tüfeksiz olduğundan, iç ve dış düşmanlara karşı bizi koruyacak kimsecikler kalmıyor...

TAŞRALILAR

«GÜNAYDIN, Peşke; nerelerdeydin be kız? Bütün yaz seni göremedim.»

«Sus kardeş, Tanrı'nı seversen! Tanrı, yazı da kahretsin, gelenleri de. Bütün yaz boyu konuktan gözümü açamadım.»

«Ah, ah, zavalıcık! Sen de mi benim gibi konuk ağırladın?»

«Bir anlatmaya başlasam Todorke, aklın durur. Tanrı kimseye böyle şey göstermesin.

Bir zamanlar bizim Tenya belediye başkan yardımcısıyken ona söylemiştim: Sen kasabayı turistik bir yer yapmaya uğraşıyorsun ama, bir hesabını yap. Soyunuz büyük, bütün Bulgaristan'a yayılmış; her yıl akın akın gelecekler. Öyle ki, ak gün görmeyeceğiz. Öyle de oldu. Önceki yıl Filibe'deki kız kardeşi damladı. Üç çocuğu ve de kaynanası vardı. Geçen yıl da geldiler. Doktor, üç yıl gitmelerini söylemiş. Bu yıl gelmelerini önlemek için yerlerde süründüm, göbeğim

çatladı. Tam, bu yaz dinlenirim diyordum ki, bu kez Sofya'dan dul yeğeni geldi. Yalnız olsa neyse. Has-pam, arkadaşını da peşine takıp getirmiş. Kocasından ayrılmış da sinirlerini iyileştirecekmış. Bir de boğazlı şey ki kancık, sorma. İki ayda üç kilo altı yüz gram aldı, daha da almayı sürdürüyor. O ne ölçüde şişmanlarsa, ben o ölçüde zayıflıyorum; onun sinirleri nice bir düzelirse benimki laçkalaşüyor. Şimdi mutfakta oluyorum ya, şinirim bir tuttu mu ne yaptığımı bilemiyorum. Geçen gün Stanko'ların kedisine bir maşa indirdim de yerinden kıpırdayamadı. Tenyu onu çöplüğe gömmek zorunda kaldı.»

«Ya ben ne diyeyim, kız? Kocamın özbeöz kardeşi ama, nah, şurama kadar geldi: 'Ah, ablacığım,' diyor; 'Siz çocuksuzsunuz; ev neşelensin diye çocukları da getirdim,' diyor. Çocuklarını da, kendisini de şeytan alsın. Çocuk olmasına olur ama, bu hiç düşünmeden doğurmuş da, doğurmuş. Başıma beş haydut getirdi. Altıncısına da yüklü. Başlıyorlar mı sana bahçedeki şeftalilere, armutlara, eriklere çıkmaya. Ağaçlarda yaprak bile kalmadı. Evde ise karıştırmadık yer bırakmadılar. Bir saksı sardunyam vardı. Gözüm gibi bakardım. Kökünden yoldular - Tanrı kafalarını yolasıcalar.»

«Bizimkiler ise ipekböcekleri gibi kıvrılıp kıvrılıp uyuduktan sonra kalkıyor ve doğru mutfığa: 'Ah, yengeciğim, sizin sütünüz ne güzel, yağınız ne güzel. Peyniriniz katkısız Balkan peyniri, balınız da ıhlamur kokuyormuş?' Çuvallar gibi karınlarını dolduruyor, sonra ver elini köyde gezintiye.

Bense bütün gün artlarından bulaşık yıkıyorum, yemek yapıyorum. Elimden oklava düşmüyor. Tuttur-

muşlar bir de: Aman yenge, ne güzel baklava yapıyorsun, ne ince börek açıyorsun - Bağırsakları açılсын inşallah.»

«Geçen gün, kış için salça yapayım diye fıçıya domates suyu süzmüştüm. O doymak bilmez dilenciler ise, kırmızıya boyansın diye kedi yavrusunu içine sokmuşlar. Burunları kızarsın inşallah. Üç kahve fincanıyla bir de tabağımı kırdılar, kardeş. En çok, çevresi güllerle süslü tabağıma acıdım - düğünündendi.»

«Bizim güzel yüksekte bakar, erkeklere burun kıvırırdı. İkinci kiloyu aldıktan sonra saçlarını kıvırmaya başladı. Şimdi her gece Donna Kevina'nın haylaz oğluyla dolaşıyor. Bari onun da erkeğe benzer bir yanı olsa. Anasının düne dek evlere çamaşıra gittiğini sanki bilmiyoruz. Üstelik, bir mesleği falan da yok.»

«Önceki pazar, kiliseden dönünce iki yumurcağı nasıl buldum bir bilsen: Köpeği çamaşır yalağında yıkayıp yere yatırmış, Tenyu'nun bana Zagara pazarından getirdiği beyaz kemik tarakla taramıyorlar mı? Küçükler ise, yaygı dokumak için ayırdığım bezlerin durduğu torbayı ele geçirip açmışlar, yeşil sukabaklarını koparıp onlarla ağaçlara asmışlar kent eğlencesi düzenlemişlermiş. Olanları görünce bir başım tuttu, bir başım tuttu. Akşama değin yataktan kalkamadım. Bütün gece Tenyu, alnıma sirkeli mendiller koydu. Ancak sabaha doğru uyumuşum.»

«Bizim kokanalar tutturmuşlar mı bir de: 'Ah, yenge, burada zaman nasıl da çabuk geçiyor. Şu iki ay da ne çabuk bitti.' diyorlar. Ah, ayol bir de bana sorsalar. İki ay mı, iki yıl mı?»

«Ben, en çok bizim Tenyu'ya kızıyorum. Tuttu, güzelim kasabamızı turistik yer yaptı. Neresi bunun dinlenme yeri kardeş, neresi bunun turistiklik? Sabah akşam davarların, keçilerin kaldırdığı toz mu, yoksa hastalık mı, turistik? Geçen hafta arabacı Stoyan'ın çocuğu ince hastalıktan gitmedi mi? Kina, Uzunçina, Teto Nine, Hiristo Pazvantin'in iki kızı da ölmedi mi? Bütün kasaba hastalıktan kırılıyor, onlar, turistik de turistik. Üstelik sivrisinek de var, pire de; rüzgâr dersen, huni gibi esiyor... Ben bilirim bizim Tenyu'nun başına öreceğim çorabı.»

«Balkan havası varmış. Sanki bizim dul, Vitosa dağının eteklerinde oturmuyormuş gibi. Kelepir arıyor bunlar kız Todoritçe! Ne havası, kelepir arıyorlar.»

«Arıyorlar ama, alacakları olsun artık. Bir daha yaz geldi mi, bavulları kaptığım gibi soluğu onlarda alacağım. Üstelik, haber vermeden de gideceğim. Sıcaktan, darlıktan patlasak bile bütün yaz orada oturacağım. Onlara göstereceğim, kemik tarakla nasıl taranırmış; köpek kedi nasıl domates suyuyla boyanırmış, göstereceğim onlara.»

«Yazın bilsem ki bana mektupla haber verecekler, hemen telefon edip, midemi tedavi ettirmek için Suludevren'e gidiyorum, diyeceğim. Ama, bilemiyorum; yazacaklar mı, yoksa daha Paskalyadan sonra buraya mı düşecekler? Bu nedenle de başka bir şey düşündüm ve geçen gün sağlıkçı Ganyo ile de konuştum. Biliyorsun, Penka teyzenin kocasının ablasının kızı ile evli o. Mayıs geldi mi bizim kapıya sarı kâğıt yapıştırmasını sağlayacağım. Bir de yazı yazdıracağım: 'Bu evde salgın hastalık var.' diye; onu da yanı-

na yapıştıracağım. İnandırmak için de, hepimiz yaz boyunca birer hafta yatağa sıralanıp kalkamayacağız. Birimiz ötekine tam hizmet edecek. Hiç yoksa kendi canımıza, değil mi ama, kardeş? İnşallah bu yolla kurtuluruz. Tanrı hepimizi konuktan korusun.»

GENÇOVİSTLER İLE PENÇOVİSTLER

KOMŞUM Bay Tenko, karamsar ve bitkin bir durumda ; bir gözüünün çevresi morarmış, kabaran üst dudağı domuz burnu gibi dışarıya uzamış, kapısının önünde oturuyordu.

«İyi günler, komşu,» dedim. «Suratını böyle nasıl süsledin? Yoksa seçimlere mi katılıyordun?»

Çatlamış dudaklarını yaladıktan sonra kısık bir sesle karşılık verdi:

«Of, komşum, benim başıma gelenler pek anlatacak gibi şeyler değil.»

«Anlat, anlat, ne oldu, düştün mü? Yoksa eşek mi çiftledi? Hem, bilirsin insan acısını anlatırsa hafifler; belli olmaz, belki bir yardımım da dokunabilir.»

«Ne anlatayım be komşu. Dövdüler beni, işte o kadar. Dükkân sahibi Prokopi, tozlu yaygı silkeler gibi silkeledi beni.»

«Nasıl olur? Bunun bir nedeni olmalı, bir nedeni olmadan insan pata küte dövülür mü?»

«İlk neden de, ikinci neden de benim, komşu. Çünkü ben cahilin tekiyim; odun gibi, bükümsüz ip gibi bir herifim de ondan.»

«Yo, yo, kendini böyle suçlama. Ben seni namuslu, dindar bir kilise kurulu üyesi, iyi bir kahveci olarak bilirim. Şimdi olmayacak bir iş için kendini ağız dolusu aşağılamanın ya da örgüsüz ipe benzetmenin gereği yok.»

Yine dudaklarını yaladı:

«Kahveci ama, eski kahveci,» diye ekledi.

«Çok şey; ne zamandan beri, hem neden?»

«Peki, anlatayım. Sana her şeyi söyleyeceğim ama, yavaş yavaş; çünkü konuşurken dudağım acıyor. Bak dinle:

Biliyorsun altı ay işsizdim. İstedğim gibi dükkân bulamıyordum. Tam bu sırada Prokopi'nin dükkânı boşaldı. O kabak kafalı da bana gelip dükkânını tutmamı önerdi. Gidip baktım, değerdi: Hem ocak yeri vardı, hem de kömür konacak bölümü. Ölçtüm, biçtim, tamam... Dört sandalyeli beş masa rahatça yerleşir, Pazarlık ettik, uyuştuk, anlaşmayı imzaladık. İki yıllık anlaşmamıza tanık olmaları için de Markoğlu ile Köse Limbay'ı çağırdık. Eşyaları dükkâna taşıdım. İki kilo lokum, bir kavanoz beyaz tatlı, bir kasa da limonata alıp işe giriştim.

Ben dükkân bulduğum, o da peşin kira aldığı için, ikimiz de sevinçliyiz. Üstelik o, evinin çevresi şenlendi diye mutlu. Bense bugüne dek dükkân sahiplerinden çok çektiğimden, suyuna gidip yaranmaya da çalışıyorum. Ona çay vereceğim zaman fincanını iki kez yıkıyor, kahvesini bir buçuk şekerle ya-

pıyor, içeceği suyun içinde boğulmuş sinek olmasın diye gözümü dört açıyorum.

Böylece iki ay geçinip gittik. Bir ara, her akşam 'Birlik' gazetesi aldığını, baştan sona büyük bir özenle okuduğunu ayırt ettim. Kendi kendime, 'Dur,' dedim; 'ben de kahve için Birlik gazetesinden alayım da hoşuna gitsin. Onun partisinin gazetesi olmalı; adamı sevindireyim.'

Gazeteyi aldım, almakla da kalmadım, başından sonuna dek okudum. Okudum ki onunla politik konularda konuşurken cahil kalmayayım.

Oysa bir iş oldu ki sorma.

Ahlâksız oğlu ahlâksız, o gün yine geldi. Selâm verdim, kahvesini yaptım, tam gazeteyi uzatacağım sırada kendisininkini cebinden çıkarıp okumaya başladı. Ben de bir işe daldım ki, konuşma olanağı bulamadım. Ancak kahve boşalınca elimi kurulaayıp yanına oturdum:

'E, Bay Prokopi politikada ne var ne yok?' Diye sordum; 'Gazete ne yazıyor?'

'Güzel,' dedi; 'Güzel yazıyor be Penko; iyiyiz. Parti büyüyor, gelişiyor. Bak, Goltupan köyünden üç kişi bizim yana geçmiş. Eğer sonbahara kadar bu böyle sürerse, iktidar bizim olur.'

'Goltupan'da mı dedin? Az önce ben de gazeteyi baştan aşağı okudum ama Goltupan'a ilişkin hiç bir haber görmedim, nasıl gözümünden kaçmış?'

Yerimden kalkıp benim gazeteyi almaya gittim, tezgâhın gerisinden çekip ona uzattım. Aldı gözlüklerini yerleştirdi, sonra birden gözlerini açtı, kükremeye başladı. Sanırsın, canlı canlı kafa derisini yüzüyorlardı.

‘Sen böyle bir paçavrayı benim çatımın altına sokmayı nasıl göze alabiliyorsun? Nasıl, ha, nasıl? Sen eşkıyanın, sen katillerin, sen haydutların, sen Bulgaristan’ın mezar kazıcılarının organını nasıl oluyor da dağıtabiliyorsun? Nasıl ha, nasıl?’

‘Ama, rica ederim Bay Prokopi. Ben, şey...’

‘Nasıl? Sen daha burada duruyor musun? Bu paçavranı da toplamıyorsun. Defol, defol dışarı! Dük-kânımı hemen şu dakika boşaltacaksın!’

Ardından da hemen evine koştu, eski «Kiralıktır» levhasını getirip pencereye astı.

Dayanamadım:

‘Bakın, bu böyle olmaz. Bu biçimde davranamaz-sınız. Aramızda anlaşma var, iki de tanık var. Dük-kânı bana iki yıl için verdiniz. Aramızda ne kira için ne de başka bir şey için bir anlaşmazlık yok. Gazete-ye gelince, ben onu iyilik olsun diye aldım. Aramız-da bir anlaşmazlık çıkması için değil. Kavga çıksın diye değil. Senin için aldım.’

‘Neyse ne.. Ben dükkânımı bir Çingeneye vere-ceğim, genel hela yapacağım ama, bir Pençovist’e ha-yır. Ben bu paçavrayı cimbızla bile tutmam. Anla-dın mı, hayvan? Defol dışarı, yallah, defol!..’

Sonra da daha ne olduğunu anlamadan kıcıma bir tekme yapıştırdı. Şu, bu, derken de sırtıma bir yumruk indi, sonra bir daha, ardından bir üçüncüsü.

Bir ara kapıştık ama, olmadı; ben askerlik yap-mamışım, o ise çavuş olmuş. Durumumuz, Arnavut-luk’la Rusya’nın kapışması gibi bir şey. Beni sağlama bir güzel marizledi. İşte sen de görüyorsun.

Tam bu sırada bakırcı Dobri içeri girip beni kur-tardı. Biraz su içip toparlandım. Ardından da sordum:

‘Bay Dobre be, söyle be; ben bu serseriye karşı ne kusur ettim de üzerime böyle hayvan gibi saldırdı.’

‘Tenço be sen işi karıştırmışsın. Hem de nasıl, bir bilsen. Prokopi eski bir partilidir. Parti iktidardan düşünce ikiye bölündü: Gençovistlerle Pençovistler. Pençovistler. Birlik adında bir günlük gazete yayınlamaya başladılar. O ise tırnağına kadar Gençovist; sen ise tutmuş ona okuması için Birlik gazetesi vermişsin. Bilmem anlatabildim mi? Onun dükkânına bu gazeteyi sokmak camiye domuz sokmak gibi bir şey.’

‘Ha, söyle söyle. Böyle söyle ki neden dayak yediğimi anlayayım. Sorun neymiş, anladım. Demek o Gençovistmiş. Güzel. Ben de sana söyleyeyim mi, bugünden tezi yok, Pençovist yazılacağım; ne olursa olsun. Hem yazılacak, hem de iki yıllık ödentimi vereceğim. Yapacağım bunu; ona söyle, böylece bilsin. Elime de bir Gençovist geçirdim mi gününü göstereceğim. İlkönce de bizim Genço’dan başlayacağım. Hani şu benim oğlandan. İki saat oldu, tavuklara yem almaya gönderdim daha dönmedi. Gelsin bak nasıl pataklayacağım. Hem pataklayacağım hem de adını değiştireceğim. Bundan böyle adı Genço değil, Penço olacak...’»

ZAVALLI DAYIM

ONA, dağdaki dar yolda rastladım. Üstü başı toz içindeydi. Yorgun yüzü, sanki yılan kovalamış gibi sapsarı kesilmişti.

«Ne var, ne oldu?»

Durdu, derin bir «Of» çekti. Kıyıya çekilip kendini yere attıktan sonra sıralamaya başladı:

«Oh be kardeşim, Tanrı sana göstermesin. Ne Tanrı, ne peygamber sana dayının F'ilibe'de ölüşünü göstermesin.»

İrkildim:

«Sen ne diyorsun yahu?»

«Sözgeşi diyorum,» dedi; «Sözgeşi. Özür dile-
rim. Sinirlerim öylesine bozuk ki, ne dediğimi bilemi-
yorum. Her şeyi anlatayım da anlayasın.»

Bıyıklarını yaladıktan sonra konuşmasını sür-
dürdü:

«Hastalandı Miladin dayım. Duldu adamcağız,
bilirsin; çocukları da yok; varlıklı kişi, maaşı var. Da-
ha sonbaharda yatağa düştü. Bre doktorlar, bre ko-

cakarılar, bre ot, kök.. Yarar sağlamıyor da sağlamıyor. İyileşmedi adam. Günden güne de kötüye gidiyordu. Hısım akraba toplanıp onu büyük kente götürmeye karar verdik. Orada her şeyi olan hastaneler, uzman doktorlar vardı. Filibe'ye götürüp özel bir kliniğe yatırdık. Röntgenleri çekildi, elektrikle ölçüldü, çözümlemeler yapıldı, mide suyu alındı - bir gider derim sana bir gider, sonu gelmiyor.

Gelirler eriyor, miras azalıyor; kısacası, dayım ne iyileşmek biliyor ne de ölmek. Yalnızca yatıyor, inliyordu. Yanında durup baktıkça sıkılıp umutsuzluğa kapılıyordum.

Tam bu sırada bir gece otelde uyurken kapı vurulmaya başladı. Kalkıp açtım. İçeriye kel kafalı, küçük gri gözündeki kızarmış gözkapakları olan gaga burunlu bir adam girdi.

'Çok özür dilerim bayım,' dedi; 'Sizi böyle erken kaldırmak istemezdim ama, görev. Üstelik insanlık için. Size kötü bir haberim var..' Durdu, biraz beni süzdü; 'Dayınız az önce öldü. İnanın, hiç acı çekmedi, bir aziz gibi ruhunu teslim etti.'

'Siz kimsiniz?' dedim; 'Dayımın öldüğünü nereden biliyorsunuz?',

'Ben,' diye karşılık verdi; 'Ben, bayım, Cenaze Kaldırma Bürosu Gök Cenneti'ndenim. Büyük cadde, numara 222. Kolaylık, hız ve indirimli tarife. Bize telefonla bildirdiler. Bu nedenle, hem sizi avutmaya, hem de gömme işinin sıkıntılarından kurtarmaya geldim.'

'Ama... Biz onu burada gömmeyeceğiz ki.'

'Zararı yok... Zararı yok, bayım. O zaman tabutunuzu, çelenginizi hazırlar, gereken öteki işlere de

yardımcı oluruz. Rahmetliyi gömdürmek için gerekli her şeyi biz yaparız. Siz yalnız üzüntünüze bakın. Yalnız üzüntünüze...'

Pazarlık yapacak zamanım yoktu; kapora verdim, kliniğe koştum.

Beni hemşire karşıladı.

'Dayım, Miladin,' diye hıçkırmaya başladım; 'Tanrı toprağını bol etsin, günahlarını bağışlasın. Cenazesini almaya geldim. Gereken neyse yapalım.'

'Hangi Miladin?'

'Miladin Posemsegov; odada, pencerenin yanındaki yaşlı adam. Safra kesesi, mide hastalıkları artirioskleroza ve daha başkaları...'

'Ha, şu yaşlı adam. O sağ. Şimdi ilaçlarını verdim, içti. Dahası, bana gülümsedi bile. Evet, durumu iyi değil ama, ilâcını içti ve gülümsedi.'

Neredeyse dilimi yutacaktım.

'Size öldüğünü kim söyledi?'

Kekeledim:

'Bürodan. Büyük cadde no 222'deki Cenaze Kaldırma Bürosu'ndan gelip uyandırdılar sabaha doğru. Tabut ısmarladım. Kapora bile verdim.'

'Hımm, evet, gece hademesi yapmış bu işi. Gece dolaşırken hastanın baygın olduğunu görmüş. Öldü diye çarçabuk telefon etmiş. Gök Cenneti kuruluşunun adamıdır o; hemen bildirince yüzdesini alacak. Sağlık memurundan önce davranmaya çalışmış. Çünkü o, Ebedî Dinlenme ortaklığının, eczacı ise Tanrım Rahatlık Ver bürosunun adamları. Söz aramızda, doktor ise her üçüne de bakıyor. Bunu yapan hademedir. Siz Gök Cenneti'ne gidin de caydığınızı söyleyin.'

Doluya tutulmuş tavuk gibi aptallaştım. Adamcağız sağ ama, tabutu hazır. Hay Tanrı cezasını versin!.

Oraya gidip işin aslını anlattım ama, dinlemek bile istemediler:

‘Ölçü alınmış,’ dediler; ‘Tabut bu. Bir çeşit tahta pardösü bu, başkasına uymaz. Olanaksız.’

Kaporamı yakmaya karar verdim ve otele döndüm. Tam biraz kendimi toplayacaktım ki telefon çaldı. Klinikten, dayımın birden öldüğünü bildirdiler.

Bu kez kendim gidip kişisel olarak, öldüğünü görmek istedim. Anladıktan sonra, Gök Cenneti’ne telefon edip gerekeni yapmalarını söyledim. Karşımda kirpi gibi dikildiler:

‘Beş bin üç yüz yetmiş dokuz leva.’

‘Aman, bir yanlışlık olmasın. Neden bu kadar para gereksin?’

‘Yanlışlık yok,’ dediler; ‘Tamamdır. Biliyorsunuz, tahta gereçler pahalandı. İçeri konulacak astar, ıstavrozlar, altın çelenkler, mumlar, taşıma ve başka giderler...’

‘Nasıl olur? Ben tahta gereçler deposunda çalışıyorum. Bir metre küp tahta iki bin leva. Bir metre küp tahtadan da buz, gibi yirmi tabut çıkar. Nedir bu yaptığınız? İnsafsızlık, soygunculuk! Siz, bize kalan mirasın tümünü peşinen yutacaksınız. Bize ise borçları, ipotekleri, bonolar kalacak.. Bana da bir tabut yapsanız daha iyi edersiniz.’

Bağırdım, çağırdım, sonunda fiyatı dört bine indirdim, otomobil tutmaya gittim.

Şoför:

‘Ölü için iki bin,’ dedi; ‘Sizin için de üç yüz elli leva.’

‘A be Hristiyan insanlar be, biraz daha ucuz olmaz mı be? Biz yoksul insanlarız. Benim üç çocuğumla iki ipoteğim var, ölenin ise hiç bir şeyi yok...’

‘Daha ucuz olur ama,’ dediler; ‘İki yolcu daha var. Bir yaşlı nineyle bir papaz; eğer kabul ederlerse tabutu çamurluklara bağlarız; o zaman bin beş yüz levaya olur.’

Gittim yolcuları buldum. Ağlayıp sızladım, papazın ellerini öptüm, ninenin de. Sonunda ‘Peki’ dediler. Tabutu yana bağladık, üçümüz de bindik, yola çıktık.

Şurada lastik patlar, burada vida açılır derken, dört saatlık sarsıntıdan sonra bizim kasabaya vardık. Evin önünde durduk. Yakınlar, akrabalar çevremizi sardı. Bir Bağrış, haykırıştır gitti ki, sorma. Daha tabutu indirmeden anam tutturdu:

‘Aç kapağı, Nedelço; kapağı aç da göreyim. Canım kardeşimi, güzelim kardeşimi göreyim!.. Kardeşçğim, kardeşçğim, kardeşçğim!..’

Yapacak bir şey yok, eğildim açtım... Ve taş gibi kaldım. Tabut bomboştı, dayım yoktu... Her yanına baktım: Yok oğlu yok. ‘Gök Cenneti’ eşkıyaları alt bölümüne tahta yerine incecik çıtalar, üstüne de bir astar çekip tamam etmişler. Çıtalar da üstelik birkaç küçük çiviyle tutturulmuş, o kadar. Demek, dayım yolda sallanmış, hoplamış zıplamış... Çıtalar kırılmış, sıyrılıp düşmüş adamcağız. Nerede düşmüş, kendi bilir.

Başladı mı sana yeniden bağırmalar, tapınmaya başladı mı papaz, mırıldanmaya koyuldu mu sana ni-

necik. Baktım, baktım. Atladım arabaya, haydi geri-singeri.

Ölü burada, ölü orada, ölü... Araba gümlledi, lastik patladı. Tam derenin yanında kaldık. Bıraktım arabayı, yaya çıktım yola. Al sana öykü bu, kardeşim. Daha ne olsun. Yitirdik rahmetliyi, ektik zâvallıyı bir yerlerde vesselâm.»

Zavallı dostum alnının terlerini sildi, derin bir iç çektikten sonra kaygılı bir sesle sordu:

«O yandan geldiğine göre, acaba sen onu gördün mü? Sıksa bir adamcağızdı, uzun boylu, seyrek sakallı, saçları da ikiye ayrılıp taranmış... Cenaze bürosunda saçını öyle taramışlardı. Zavallı dayıcığım... Görmedin mi onu, bir yerde yolun kıyısında filan, ha?»

HORTLAK

YAŞLI ANASI yaşarken Taşko'nun işi kolaydı ama, Papaz Kostantin duasını okuyup onu mezara yerleştirdikten sonra, köprü'nün üstünde, nereye gideceğini şaşırان köpek gibi kalakaldı.

Nonka Nine, otuz yıl başının etini yemişti:

«Evlen be Taşko. Ev bark sahibi ol oğlum. Her şey zamanında olur ben de yaşlılıkta rahat edeyim. Torun torba göreyim.»

O ise bu sözleri duydu mu, burnuna bir şeyler çarpmışçasına başını sallayıp mır mır mırıldanır, tezine, çizimlerinin başına dönerdi. Sandalyesine çöküp mühendislik araçlarını çıkarır, yazıp çizmeye girişirdi. Bir yandan yazar çizer, bir yandan sigara içer; sigara içer yazar, çizer, sigara içer, ardından yine bir sigara tütürürdü. Odadaki perdeler de, duvarlar da, kâğıtlar da, işlenmiş mendilleri de sigara kokardı. Üstelik son derece ağır başlı ve suskun bir adamdı. Kasabada herkes onu bu tutumuyla tanırdı. Sanki yağ-

mur yağarken bir gülümsese bahar olacak ya da bir söz söylerse akar sular duracaktı.

İşinden çıkınca bir gazete alır, dörde katladıktan sonra cebine koyar, dosdoğru evinin yolunu tutardı. Tanrı göstermesin, yolda bir kadınla göz göze gelmeye görsün; yürüyüşünü şaşırır: Sağ ayağını sağ eliyle ileriye atar, sol eliyle de sol ayağını.

Evde, genellikle yaşlı anası onu eşikte beklerdi. Paltosunu alır, tozlarını silkeler, eski elbiselerini uzatırdı O, yine konuşmadan eski giysilerini sırtına geçirir, akşam yemeğine değin oturduğu koltukta başını gazetesinin içine gömerdi.

Tanrı toprağını bol etsin, Nonka Nine tam bir ev kadınıydı. Temiz, titiz, hanım kadındı. Yıkar, ütüler, karnı ağrıyınca ilaç yapar, ara sıra da dizine dayadığı oğlunun başını okşardı:

«Anacığım be, şu sol küreğimi bir kaşırıversene.»

Kadıncağz elini ateşte ısıttıktan sonra belinden başlar, kaburgalarının çevresinden dolaşır, kaşıya kaşıya koltuk altlarına kadar gelirdi. Ta ki Taşko, besili bir domuz gibi homurdanmaya başlayıncaya kadar sürerdi bu.

İyi güzel ama, bu dünyaya kimse kazık çakmıyor ki. Yaşlı kadın her şeyi yapıp yakıştırmak için çalıştı didindi durdu; bütün dileği evinde bir torun sesi duyabilmektir ya, olmadı işte: Bir gece sabaha karşı horozlar öterken öbür dünyayı boyladı.

Geniş, şimşirli bahçeye çerçöp, ot, yaprak doluştu; çiçekli tarhlar kurudu, çalıların arasında örümcekler ağ kurdu.

Artık soğanlı papaz yahnisi pişirecek, çorap onarıp yatak düzelterek, hiç yoksa tek söz edecek kimse

kalmamıştı. Unutulan üç tavuk açlıktan öldü, kederini unutan horoz mahallenin içinde kayboldu. Mutfak penceresinin dibinde biriken kediler sanki yerin dibine girdiler.

Yalnız Nonka Nine'nin sevgilisi, asmada yuvası olan gri bir guguk kuşu olduğu yerde kaldı. Merdivenin önündeki şeftali ağacına konup acıklı acıklı ötüyordu:

«Gugucuk... Gugucuk... Gugucuk.»

Sağlığında Nonka Nine her sabah, her akşam elinde kırıntılar dolu bir kapla kapıdan çıkar, yalnızca başını sallayarak kuşu çağırır, oncağız da tünediği ağaçtan kalkıp kanat çırpı çırpı eline konar, yemini gagalamaya başlardı. O zaman Nonka Nine kemikli eliyle kuşu okşar, kendi kendine konuşurcasına:

«Oooo,» dedi. «Ninesinin gümüşü. Sen de evini düşünür, yakında yavru çıkarırsın bana. Gagala yavrum, tez gagala. Atıştır da git, güzelce yumurtaların ısınsın. Yuvan da nasıl kötü. Ye bakalım gümüşüm, gagala çabuk.»

Artık onu çağırarak kimseler yoktu. Okşayan da bulunmuyordu. Dalda büzülmüş duruyor, çıplaklaşan ağaçlara bakıp, nine nereye gitti diye şaşıyordu.

Taşko, pencerenin önüne oturmuş sigara üstüne sigara içerken kuşu gözlüyordu. Bahçedeki dalda bekleyen gugucuk kuşu gibi suskundu. İçeri anasının anıları doluyor, yüreğini kaplayan buzlar çözülüyordu. Ağır ağır yerinden kalkıp mutfığa gitti ve bir parça ekmek ufalayıp merdivene çıktı, elini kuşa doğru uzattı.

Zavallı kuş ürküp uçtu, ta kestanenin tepesine kondu.

Şaşırın Taşko, başını eğdi, ellerini silkeledikten sonra odasına döndü, kendisini daha da yalnız, daha da bırakılmış buldu.

‘Ne biçim adamım ben?’ diye düşündü; ‘Nasıl yaşıyor, ne ediyorum ki aç kuşlar bile benden ürüp kaçıyorlar? Neden bu denli soğuk, bu denli sevimsizim? Neden kimse beni istemiyor? Hep böyle mi olacak, hep böyle yalnız mı kalacağım?’

Ertesi gün işten dönünce yine guguk kuşunu aradı. Asmada görünce de getirdiği kesekâğıdından bir avuç mısır alarak uzattı. Kuş tedirginlikle kıvıldadı, sağa sola bakındı, ama, yerinden kalkmadı.

Taşko umutsuzluğa kapılmadı; mısırları merdivenin önüne serpip içeri girdikten sonra pencereden, kuşun gelip aç gözlülükle mısırları gagaladığını gördü. Akşam onu yine çağırdı. Elini uzattı, bu kez kuş uçtu, başının çevresinde döndüyse de eline konma yürekliliğini bulamadı. Taşko, hiç olmazsa bir canlı ile yakınlık kurmaya karar verdi. Odaya girdi, annesinin yeşil sandığını açtı, aceleyle giysilerinden birini sırtına geçirdi, büyük atkısını sırtına koyup başını örttü, avcuna mısır doldurarak çıktı. Yaşantısı boyunca ilk kez gülümseyerek merdivenlere yerleşti ve elini uzattı...

«TUH KIZ, tuh be Siyka abla; korkudan dilim tutuluyordu. Tuh ablacığım. Su, bir parça su ver de yüzüme çarpayım. Neredeyse yüreğim duracak.»

Taşko’ların komşusu topal Dona, inleyerek elti-

sine anlatmaya çalışıyordu. Sırtını da duvara dayamış derin derin soluk almaya çalışmaktaydı.

«Ne var, ne oldu be kız? Yüzün ayva gibi sararmış.»

«Söyleyeceğim ablacığım, anlatacağım... Dur hele bir soluk alayım... Oh, oh!... Sana akşam söylemiştim ya, Nonka Nine'nin oğlu çamaşırlarını alıp yıkamam için haber iletmış. Unuttum da akşam karanlığı aklıma geldi. Koştum çamaşırları alayım diye. Ağaçların yanından geçtim, ahır döndüm, kimse var mı diye eve bakmak için başımı kaldırdım ki bir de ne göreyim? Nonka Nine, kız, ta kendisi. Rahmetli, dikilmiş merdivene, elini uzatmış gugucuğu doyuruyor.. Sağ, canlı Nonka Nine!»

«Sana öyle gelmiş olmasın kız?»

«Nasıl olur Siyka abla, nasıl olur? Nah şu gözlerimle gördüm Kara saten giysisi sırtında, örgü atkısı omuzlarında. Başında da örtüsü var. Tuh tuh, zavallı kadıncağız. Hortlak olmuş... Koş abla, ağabeyimi dükkândan çağır. Her halde gece kadının mezarından kara kedi atlamış olacak. Benim elim ayağım kesildi... Hay Tanrım, hay!..»

Eltisi şaşırmış, olduğu yerde kalakalmıştı, haç çıkardı ne yapacağını bilemiyordu. Biraz toparlandıktan sonra, yeniden sordu:

«Mari Donka, kız, bir kez daha sorayım sana. Öyle gelmiş olmasın sana? Korkudan öyle görmüş olmayasın?»

«Korkudan değil be ablacığım! Gözlerimle gördüm. Canlı, olduğu gibi duruyor merdivenlerde. Kuş da gagalıyor mu gagalıyor elini... Ta kendisiydi... Yalnız bir şey şaşırttı beni: Bıyıklı oluşu. Ah, ah!..»

'nın

MİZAH DİZİSİ'nde
çıkın kitaplar :

ADEM İLE HAVVA'NIN CENNET GÜNLÜĞÜ

— MARK TWAIN —

Ünlü mizah yazarı Mark Twain'in en güzel ince esprilerle donanmış kitabı. İçinde ayrıca 7 güzel hikâye de yer almaktadır.

Lüks karton kapaklı : 12.50 TL.

TATİL GÜNLERİ

— JEAN CLAUDE CARRIERE —

Bütün dünyada hasılat rekorları kıran «Amcam» filminin kahramanı M. Hulot'nun insanı kahkahadan kırıp geçiren serüvenleri.

Lüks karton kapaklı : 12.50 TL.

KAKTÜS

— O. HENRY —

Kısa mizah hikâyeleriyle ünlü yazarın eserleri arasından seçilmiş 23 güzel hikâyeyi bir araya getiren kitap.

Lüks karton kapaklı : 15.— TL.

BAY GANÜ BALKANSKİ

— ALEKO KOSTANTİNOV —

Balkan mizahının şaheseri... Hepimizden birer parça taşıyan Bay Ganü'nün Avrupa yolculuğunda başından geçen komik olaylar.

Lüks karton kapaklı : 15.— TL.

KATİLİNİ SEVECEKSİN

— EPHRAIM KISHON —

Çağdaş mizah yazarlarının en ünlüsü ve en beğenileni olan Kishon'dan seçilmiş 41 hikâye.

Lüks karton kapaklı : 15.— TL.

DÂHİ BABAM

— H. PERCY MAXIM —

Maksim tüfeklerinin mucidi olarak ün salan ve birçok buluşların sahibi bir dâhinin hayatını oğlunun kaleminden okuyacaksınız.

Lüks karton kapaklı : 15.— TL.

ODAMDA YOLCULUK

— ANDRE DAHL —

Bugüne kadar okumadığınız incelikte esprilerle dolu bir mizah romanı. Yepyeni bir konu her sayfası kahkahâ tufanı.

Lüks karton kapaklı : 15.— TL.

ÖZÜR DİLERİM BİNBAŞIM

— PIERRE DANINOS —

Balmumu heykeller müzesine kadar giren İngiliz mizah kahramanı Binbaşı Thomson'un Paris'teki inanılmaz serüvenleri.

Lüks karton kapaklı : 15.— TL.

GARİP BİR TANRI MİSAFİRİ

— H. ZETTERSTRÖM —

Dünyaca ünlü İsveçli mizah yazarının birbirinden güzel ve değişik konuları işleyen 30 hikâye bir arada.

Lüks karton kapaklı : 10.— TL.

ALLAHLIK BEEFY

— ERIC MALPASS —

İyi niyetle her şeyi birbirine karıştıran Beefy'nin, okurken gülmekten bıkacağınız, ilginç serüvenlerle dolu hayat hikâyesi.

Lüks karton kapaklı : 15.— TL.

DEĞİRMENCİNİN KARISI

— P. A. de ALARCON —

İspanyol edebiyatının en sevilen mizah romanı. Üç köşeli şapkasıyla ünlü polis müdürü ve değirmencinin güzel karısının serüvenleri.

Lüks karton kapaklı : 15.— TL.

Çudomir

BEN ONLARDAN DEĞİLİM

Geçen akşam karanlıkta
avlude çamaşır toplarken
iki ev ötede "tap" diye bir şey düştü.
Çamaşırları odunların üzerine attığım gibi
koştum. Birde ne göreyim dersin?
Dul Pena'nın yan duvarından üç tuğla
düşmüş. Gece bir şey anlayamadım ya,
sabahleyin erkenden gidip baktım.
Yerde üç tane erkek ayağının izi
vardı. Hem de lastik ökçeli.
Kendisine, akşam ki gürültünün ne
olduğunu sordum.
Ne dese beğenirsin : " Kedi bayan ! "
dedi. "Kedi'. Duvardan atlarken
tuğlaları devirmiş..."
Ben o kediyi biliyorum.
Evinde iki yavrusu da var
ve maliye de çalışıyor,
ama ben bunları
anlatmayı
sevmem.

